

**ÇOCUKTA DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
ÜZEYİR GÜNDÜZ'ÜN ESERLERİ**

Funda Gülfidan AKTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mahmut Babacan

Kasım, 2012

Afyonkarahisar

**T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÇOCUKTA DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN ÜZEYİR
GÜNDÜZ'ÜN ESERLERİ**

**Hazırlayan
Funda Gülfidan AKTÜRK**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mahmut BABACAN**

AFYONKARAHİSAR 2012

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz’ün Eserleri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2012

Funda Gülfidan AKTÜRK

İmza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mahmut BABACAN

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Celal DEMİR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet KARAMAN

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans yeterlik öğrencisi Funda Gülfidan AKTÜRK' ün, “Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz'ün Eserleri ” başlıklı tezi/....../..... tarihinde, saat’da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

ÖZET

ÇOCUKTA DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN ÜZEYİR GÜNDÜZ'ÜN ESERLERİ

Funda Gülfidan AKTÜRK

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Kasım 2012

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mahmut BABACAN

Çocuklar geleceğimizdir. Geleceğini düşünmeyen toplumlar idari ya da psikolojik açıdan başka toplumlarca yönetilmeye mahkûmdur. Çocukluk dönemi bilişsel, duyuşsal ve zihinsel gelişimin yoğun olduğu bir dönemdir. Çocuk duyduklarını, gördüklerini ve okuduklarını aklında tutar; geleceğini besler. Çocukların bilişsel ve duyuşsal beslenmeleri bu açıdan önemlidir. Çocuktan iyi çıktılar almak için çocuğa iyi girdiler verilmelidir. Bu yüzden çocuklar için yazılan eserler çocuğa görelilik açısından incelenmeli, ona kazandıracakları tespit edilmelidir.

Bu çalışmada Üzeyir Gündüz'ün çocuklar için yazdığı eserlerden hikâye ve romanlar incelenmiştir. Çocuk edebiyatı alanındaki bu eserlerde bulunan eğitsel iletilerin; ahlakî, manevî ve karakter geliştirici değerlerin tespit edilmesi bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üzeyir Gündüz, çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, eğitsel iletiler

ABSTRACT

UZEYIR GUNDUZ'S WORKS FOR CHILDREN'S EDUCATION OF VALUES

Funda Gulfidan AKTURK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE TEACHING**

November 2012

Advisor: Asst. Prof. Dr. Mahmut BABACAN

Children are our future. Communities who don't think their future are destined to be governed by other communities in terms of the administration or psychology. Childhood is a period when a child's cognitive, emotional and mental developments occur intensely. A child keeps in his mind what he hears, sees or reads; so feeds his future. Children's cognitive and emotional nutrition is also important. In order to take good outputs from child, good inputs must be given to him. For that reason, publications that are written for children should be examined in aspect of suitability to child; and detected what they bring to child.

In this study, the stories and novels written by Üzeyir Gündüz for children are analyzed. Determining the educational messages in these pieces of Children's Literature and the values building children's moral, ethic and character is the basis of this study.

Key Words: Üzeyir Gündüz, children's literature, education of values, educational messages

ÖN SÖZ

Çocuklar en değerli varlıklarımızdır. Onların eğitimi de bu sebeple son derece önemlidir. Çocuklarını iyi yetiştiremeyen toplumlar kendi bekaları açısından sıkıntı çeker. Çocuğun zihinsel açıdan yetiştirilmesinin yanında duyuşsal açıdan sağlıklı olması da önemlidir. Olumsuz ve zararlı davranışların kanıksanarak normal görülmesi değerlerdeki bozulmanın bir göstergesidir.

Dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin gelişmesinde ve dolayısıyla kimliğini bulma çabası içindeki ilköğretim çağı çocuklarının kendilerini tanımalarında, toplumdaki rollerini belirlemelerinde, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerinde, kısacası her bakımdan hayata hazırlanmalarında etkinliklerin önemli bir rolü vardır ve hikâyeler bu etkinliklerin ana malzemelerini oluşturur.

Öyküler ve romanlar somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçen çocuklar için özellikle önemlidir. Bu geçişte çocuk sosyalleştiği için günlük yaşamın zorlukları ile karşılaşır. Çocuğa bu zorluklarla karşılaştığında neler yapması gerektiği, nasıl davranmasının uygun olacağı konusunda romanlar ve öyküler ona yardımcı olur.

İdeal insan tipinin sahip olması gereken birçok özellik vardır. Çocuklarımıza bunlardan ne kadarını kazandırırız kârımızdır. Öykü ve romanlarda bulunan değerler bize bu konuda fayda sağlar.

Çocuk edebiyatı yazarı gerekli değerleri çocuğun gözüne sokmaz. Onları olay örgüsüne yedirir ve çocuğun zihni o bunu fark etmeden emer.

Yapmış olduğumuz çalışmanın temelini Üzeyir Gündüz'ün eserlerindeki değerler oluşturmaktadır. Bu sayede çocukların yazarımızdan edinecekleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmam süresince bana yardımcı olan sayın hocam Yrd. Doç Dr. Mahmut BABACAN'a, Erhan AKDAĞ'a, anneme, babama, kardeşime ve eşime teşekkür ederim.

Funda Gülfidan AKTÜRK

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. ÇOCUKLUK KAVRAMI VE ÇOCUK EDEBİYATI.....7
2. ÇOCUK KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.9
3. DEĞERLER KAVRAMI VE EĞİTİMİNİN ÖNEMİ.....14

İKİNCİ BÖLÜM

YAZARIN HAYATI ESERLERİ VE ÇOCUK EDEBİYATINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

1. YAZARIN HAYATI VE ESERLERİ.....17
2. YAZARIN ÇOCUK EDEBİYATINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

1. YAZARIN ESERLERİNDE YER ALAN EĞİTİCİ İLETİLERE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR.....	21
1.1. CAMBAZHANE MERAKI	
1.1.1. Küçük Hüseyin İle Deli Harami.....	21
1.1.2. Cambazhane Merakı.....	24
1.1.3. Veli'nin Mezarında.....	26
1.1.4. Topal Ahmet'in Mısır Tarlası.....	27
1.1.5. Kalpten Kalbe Yol Vardır.....	28
1.1.6. Bodur Avcı İle Kırık Kulak Tavşan.....	30
1.2. DEĞİRMENDEN GELEN HABER	
1.2.1. Çiçek Hırsızı	31
1.2.2. Rasim'in Rüyası.....	33
1.2.3. Lanetli Düğün.....	34
1.2.4. Değirmenden Gelen Haber.....	35
1.2.5. Tavukçu.....	37
1.3. GÜL AHMET	
1.3.1. Cimrinin Kedileri.....	39
1.3.2. Gönülsüz İşlenen Sevap.....	41
1.3.3. Kara Ceylan	42
1.3.4. Dayımın Tövbesi.....	44
1.3.5. Garibin Ölümü.....	45
1.3.6. Gül Ahmet.....	46
1.3.7. Kutsal Yama.....	48
1.3.8. Tasdikname.....	49
1.3.9. Pastacı Kerem.....	51
1.3.10. İdris Baba'nın Hanı.....	53
1.4. İBİBİK YUVASI	
1.4.1. Mezarıcı Bekir.....	54

1.4.2. Sahtekâr Camcı.....	56
1.4.3. Boşboğazın Koyunları.....	57
1.4.4. İbibik Yuvası.....	59
1.5. ANNELER VE KUZULAR	
1.5.1. Hafize Bacı'nın Tren Bileti.....	60
1.5.2. Kan Aranıyor.....	62
1.5.3. Kuyudaki Ördek Yavrusu.....	63
1.5.4. Telefon	65
1.5.6. Vitrindeki Masal Kitabı.....	67
1.5.7. Muz Kabukları.....	69
1.5.8. Ömer'in Topu	70
1.5.9. Çocuk Bahçesindeki Bekçi.....	72
1.5.10. Anneler ve Kuzular	73
1.5.11. Yeni Çantalarda Eskir.....	74
1.5.12. Bir Hatıra Defteri.....	76
1.5.13. Zavallı Babacığım.....	77
1.5.14. Çömlekçinin Oğlu.....	79
1.5.15. Şirin Osman.....	80
1.5.16. Balıkçı Memiş.....	82
1.6. BAYRAM ŞENLİĞİ	
1.6.1. Sıdika	83
1.6.2. Aşk Olsun Sana Kerem.....	85
1.6.3. Şıp Şıp Oyunu.....	87
1.6.4. Bayram Şenliği	88
1.6.7. İki Ayaklı Kuzu	90
1.6.8. Anne Müjde.....	91
1.6.9. Bosna'dan Gelen Haber.....	92
1.6.10. Sünnet Keyfi.....	94
1.6.11. Dedemin Pili.....	94
1.6.12. Dayım Kömür Göndermiş.....	96
1.6.13. Yılın Babası.....	98
1.6.14. Kolu Kırık Tarzan.....	99

1.6.15. Çerçi Bekir.....	100
1.6.16. Talihsiz Mırnav.....	102
1.7. İKİ AYAKLI KUZU	
1.7.1. Halamın Umresi	103
1.7.2. Çilingir Hasan.....	105
1.8. ŞEYTAN TAŞI	
1.8.1.Şeytan Taşı.....	106
1.9. ŞİRİN OSMAN	
1.9.1. Dört Kardeşe Dört Balta.....	108
1.9.2. Yörük Beyi İle Eşkıya.....	109
1.10. YILIN BABASI	
1.10.1. Kandil ve Uçurtma.....	111
1.10.2. Köye Yolculuk.....	112
1.11. PEMBE KIZIN ÖLÜMÜ.....	114
1.12. TEK KANATLI GÜVERCİN.....	124
1.13. İSRAF TEYZE.....	131
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	139
KAYNAKÇA.....	145
EKLER DİZİNİ.....	147

KISALTMALAR DİZİNİ

- Akt. : Aktaran
Bkz. : Bakınız
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
BŞ : Bayram Şenliği
CM : Cambazhane Merakı
DGH : Değirmenden Gelen Haber
İY : İbibik Yuvası
AK : Anneler ve Kuzular
İAK : İki Ayaklı Kuzu
İT : İsrâf Teyze
KU : Kandil ve Uçurtma
PKÖ : Pembe Kızın Ölümü
ŞT : Şeytan Taşı
ŞO : Şirin Osman
TKG : Tek Kanatlı Güvercin

GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme; siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda pek çok gelişmeye imkân sağlarken bir taraftan da toplumsal yaşamı tehdit eden sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bireyi, aileyi, yaşadığımız toplumu ve dünyayı tehdit eden risk ve sorunların çözümünde, toplumsal yaşantımızın temel yapısını oluşturan millî, manevî, sosyal, ahlakî ve kültürel değerlerimizden olan yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, vatanseverlik, doğruluk, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı, duyarlı olma, adil olma, paylaşımcı olma gibi kazanımlarımız en önemli referans kaynağımızdır. Günümüzde yaşanan çeşitli toplumsal sorunlar, toplumsal ve insanî değerleri zamanla erozyona uğratmıştır.

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, problem durumu, yöntemi, kapsamı, sınırlılık ve varsayımları hakkında bilgi verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın genel amacı bir çocuk edebiyatı yazarı olan Üzeyir Gündüz'ün eserlerinde hangi eğitici iletileri verdiğinin saptanmasıdır. Bu sayede Üzeyir Gündüz'ü tanımak, eserlerini daha iyi anlamak, eserlerinde değerler vasıtasıyla verilmeye çalışılan eğitsel iletileri tespit etmek amaçlanmıştır.

Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerindeki değerler vasıtasıyla vermek istediği eğitsel iletiler nelerdir, sorusundan yola çıkılarak eserler incelenmiştir. Bu tezle yazarın çocuk edebiyatına değer açısından katkısı ortaya konmaya çalışılmıştır. İncelenen eserlerdeki eğitsel iletiler tematik bir şekilde tespit edilmiştir.

Günümüzde çocuğun, çocuk edebiyatının ve değerlerin önem kazandığı görülmektedir. İncelenen eserlerin karakter eğitimi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca yazarın eserlerinin ilk defa inceleniyor olması bu alana katkı sağlayacaktır.

Değerlerin öğrenilmesi daha ziyade rol öğrenmesi şeklinde bir sosyal öğrenmedir. Herkesin bir toplum içinde bir mevki(kız, erkek, memur, tüccar, evli, dul, genç, vs.) ve bu mevki için toplumun

uygun gördüğü rolleri vardır. Şu halde biz bulunduğumuz her mevkide o mevkideki insanların neler yapması, neler düşünmesi, nelere kıymet vermesi vs. gerektiği hakkında fikirlere sahip oluruz. Bir erkek olarak cesaret, azim ve sebat, soğukkanlılık gibi vasıflar bizim değer verdiğimiz şeyler olur; bir genç kız iffetli kalmanın büyük değer olduğunu öğrenir, vs. Bu değerler arkalarında toplumun desteği buldukça bizde kuvvetli yer eder, fakat bu destek zayıflayınca değişmeye veya dejenere olmaya müsaittir (Bilgin, 1995: 70).

Her eserin bir kitleyi ve bu kitleye iletmiş bir mesaj vardır. Çocuk edebiyatının da asıl hedef kitleyi çocuklardır. Çocuk edebiyatı yazarı belirlediği hedef kitleye bazı düşünceleri ve değerleri aşılamaya çalışır. Bu değerler sayesinde birey toplum tarafından kabul görür. Değerler sosyal dayanışma ortamı oluşturur. Çocuk ait olduğu toplumun değerlerini ilk önce ailede öğrenir. Daha sonra okul hayatı başlayan çocuk, toplumuna ait değerlerin öğrenimini okulunda sürdürür ve toplumun önem verdiği değerlere önem vererek toplumun bir parçası olur. Mesela Türklerde misafırperverlik önemli bir değerdir. Bu değere uymayan aile toplumdan dışlanır ve dışlanmak psikolojik açıdan bireyi olumsuz etkiler. Dolayısıyla kendi toplumunun iyi- kötü, doğru- yanlış kavramlarını öğrenen birey, kendisine toplumda yer bulacağı için değer öğrenimi önemlidir.

Ailede öğrenilen değerler çocuk için önemlidir ancak ailede öğrenilen her değer toplumun genelinde kabul gördüğünü söyleyemeyiz. Hırsızlıkla geçimini sağlayan bir ailede başkalarının eşyasını izinsiz almanın normal olduğunu öğrenen birey, okulda bunun yanlışlığını daha derinden hisseder.

H. Jinnot'a göre "Çocuklar donmamış beton gibidir, üzerine ne düşse iz yapar." Ayrıca çocuklar en büyük taklitçilerdir ve bir çocuğun öğütten ziyade örneğe ihtiyacı vardır. Bu yüzden hayal dünyasının içinde yaşayan çocuk küçük yaşlardan itibaren kitapla buluşturulmalıdır. Özellikle ilköğretim çağında çocuklar nitelikli edebî ürün örnekleriyle tanıştırılmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri, hem dil gelişimine katkıda bulunmakta hem de çocuğa millî, manevî ve ahlâkî değerlerin öğretilmesini sağlamakta ve onda estetik bir haz uyandırmakta bize yardımcı olur. Her ne kadar değerlerin çoğu sosyal öğrenme ile öğrenilse de çocuk edebiyatı ürünlerinin bu

anlamda çocuğa olan katkısı da yadsınamaz. Çünkü çocuk bozulan bir düzende kendisine rehber bulmakta zorlanabilir. Çocukların kitap okurken fark etmeden model aldığı karakterler ve onların olaylar karşısındaki duruşları bu sebeple araştırılmalı, çocuklar için yazılan kitapların çocuğu nasıl şekillendirdiği incelenmelidir.

2. PROBLEM

Her millet ulusunun devamını sağlamak ister. Ancak bu, nitelikli bir çoğunlukla mümkündür. Eğitim de o çoğunlukta niteliği belirler. Yeni neslin aldığı eğitim milletin geleceğini belirleyecektir çünkü bugünün küçüğü yarının büyüğüdür. Bu sebeple onlara nitelikli bir millî eğitim vermek oldukça önemlidir.

Öğretim ülkemizde zaten zorunlu olarak devam etmektedir. Ancak salt bilgi ile yüklenmiş bireylerden mutlu toplumlar ortaya koymak mümkün değildir. Eğitimden öğretimi çıkardığımızda elimizde kalan şey değerlerimizdir. Çocuklarımızı değerlerimize göre terbiye ederiz. Zaten terbiye edeb demektir. Edeb, edebiyat kelimesinin köküdür. Yani bizler nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ile değerlerimizi çocuklara etkili bir şekilde öğretebiliriz.

İnsanlar iyi ahlakî değerlere kendiliğinden sahip olmazlar. Onlara bu değerleri öğretmek gerekir. Küreselleşme ve teknoloji ile kültürler arasındaki sınırlar ortadan kalkmaktadır. Teknoloji açısından geri kalmış ve aynı zamanda kendine güveni olmayan toplumlar, kültürel yönden diğer toplumların etkisinde kalarak kendi öz değerlerini kaybetmeye başlamıştır. Öz değerlerini kaybetmenin yanında yeni neslin hoşgörüsünün az olduğu ve şiddete meyilli olduğu, toplumda da bazı duyarlılıkların kaybolduğu bilinen bir gerçektir. Aslında bütün bunlar değer eğitimi zorunlu kılmaktadır. Ancak burada çocuğa hangi değerler nasıl verilmelidir? Bu değerlerin davranışa dönüşmesi nasıl olur? gibi sorular akla gelmektedir. Çocuklar için yazılan eserlerde vatana, millete, aileye saygı, doğaya olan sevgi, çevremizdeki insanlara karşı duyarlı olmanın önemi, dürüstlüğün gerekliliği gibi değerler işlenmektedir. Bunların etkili bir kurgu ve dil ile verilmesi gerekir. Ancak bunun davranışa dönüşmesinde başta aile ve okul olmak üzere tüm topluma görev düşmektedir.

Edebî eserler yaşamdan kesitler sunarak toplumun örf ve adetlerini, gelenek ve göreneklerini, anlayışını yani kültürünü gelecek nesillere aktarır. Bu sebeple edebî

eserler kültürün de taşıyıcılığını yapar. Böylesine önemli bir görev üstlenen ve çocuklara önerilen, önerilecek olan edebiyat eserlerinde hangi değerlerin öne çıktığı tespit edilmelidir. Çünkü elimizde tekrar tekrar bozup yapabileceğimiz bir malzeme yoktur. İnsanın öğrendiği ve yaşam biçimi hâline getirdiği bir davranışı terk etmesi zordur. Eserlerin değer açısından incelenmesi önerilecek olan yazarları da belirleyecektir.

Çalışmanın amacına ulaşabilmesi için aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır:

2.1. Problem Cümlesi:

1. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerindeki değerlerle verilmeye çalışılan eğitsel iletiler nelerdir?

2.2. Alt Problemler

1. Üzeyir Gündüz kimdir?
2. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerinde anlatıcı tipleri nasıldır?
3. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerindeki konular nedir?
4. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerinde verilmek istenen izlek nedir?
5. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerinde zamanın işlenişi nasıldır?
6. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerinde mekânın işlenişi nasıldır?
7. Üzeyir Gündüz'ün incelenen eserlerinde hangi değerlerle ilgili eğitsel iletiler vardır?

Devletin ayakta durması ve büyümesi için nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır. Gelişmiş toplumlarda sanayinin yanında sanatın da geliştiği bir gerçektir. Ağır şartlarda sürekli çalışmak insanı insanlıktan çıkarırken sanat insana insanlığını yeniden anımsatır. İyi evlat yetiştirmek her ebeveynin amacıdır. Bunun için çocuğun önünde örnekler olmalıdır. Bu örnek ister yaşanan olaylar, olaylardaki kişiler isterse kitaplardaki kahramanlar olsun.

Millî Eğitim Bakanlığı Tâlim Terbiye Kurulunun 2010/53 sayılı genelgesine göre okullarda uygulamaya konulan “Değerler Eğitimi Yönergesi” ne dayanılarak yapılan eğitimlerde belirlenen bazı erdemler çocuğa verilmeye çalışılmaktadır. İlköğretim okullarında saygı, sevgi, tutumluluk, yardımseverlik, vefa, adalet, azim, sorumluluk vs. gibi her ay farklı bir konu belirlenerek öğrenciye bu erdemler

aşılana çalışılmaktadır. Bireylerde görülen eksiklikler sonucu böyle bir proje ortaya konması aslında üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın problemi ve alt problemlerin çözümüne yönelik yöntem açıklanmıştır. Araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi ortaya konmuştur.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Kaynak tarama yöntemi ile araştırma yapılmış, eserler okunarak özetlenmiştir. Ayrıca Nurullah Çetin'in "Roman Çözümleme Yöntemi" adlı eserinden faydalanarak anlatıcı tipleri, konu, izlek, zaman ve mekân ortaya konmuştur.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Üzeyir Gündüz'ün eserleri oluşturmaktadır. Yazar sadece öykü ve roman yazmakla kalmamış aynı zamanda masal türünde eserler vermiş, eğitsel setler hazırlamıştır. Bunun yanında çocuk kitaplarının çevirilerini de yapmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yazarın altmış bir hikâyesi ve üç romanı oluşturmaktadır. Hikâye ve roman eserlerde belirtilen hedef kitleye(8-12; 9+) en uygun tür olduğu için seçilmiştir. İncelenen bu eserlerin anlatıcı tipleri, konu, izlek, zaman, mekân unsurları ile değerler ait eğitsel iletileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Yazarın söz konusu eserleri okunmuş, özetlenmiş; yazarla ilgili yazılar taranmıştır. Çocuk edebiyatı ve değerler ile ilgili kaynak taraması yapılmıştır. Nurullah Çetin'in "Roman Çözümleme Yöntemi" adlı eserinde yer alan öykü ve roman inceleme metodundan faydalanılarak anlatıcı tipleri, konu, izlek, zaman ve mekân ortaya konmuştur.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın giriş kısmında çocuk, edebiyat, çocuk edebiyatı kavramları ve çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere yer verilmiştir. Yazarın hayatından ve eserlerinden bahsedilmiştir. İncelenen eserlerin konuları, ana hatlarıyla özeti,

anlatıcı tipi, konu, izlek, zaman ve mekâna ait unsurlara değinilmiştir. Daha sonra da eserlerdeki değerlere ilişkin eğitsel iletiler ortaya konmuştur.

4. SINIRLILIKLAR VE VARSAYIMLAR

Araştırmanın kapsamını Üzeyir Gündüz'ün hikâye ve romanları oluşturmaktadır. Araştırma yazarın on dört kitabın içerisinde yer alan altmış bir tane hikâye ve üç romanı ile sınırlıdır. Bu kitaplarda ortaya çıkan değerler ve bu değerlere ait eğitsel iletiler sınıflandırılmıştır.

Somut düşünceden soyut düşünceye geçen on- on iki yaşlarındaki birey hayallerle gerçekleri ayırt etmeye başlar. Bu sebeple öyküler romanlar ile masallar arasında bir köprü oluşturur. Öyküler bu aşamada üç düzeyde yararlı olur: Bilgi, bakış açısı kazandırma ve estetik yaşantılar sunma. (Akbayır, 2008: 32) Bu sebeple yazarın öyküleri seçilmiştir. Romanlar ise hacim olarak çok ağır değil, içerik olarak da karmaşık değildir. Dolayısıyla çalışmaya seçilen romanlar da eklenmiştir.

İncelenen hikâye kitapları: Bayram Şenliği, Cambazhane Merakı, Değirmenden Gelen Haber, İbibik Yuvası, Anneler ve Kuzular, İki Ayaklı Kuzu, Kandil ve Uçurtma, Şeytan Taşı, Şirin Osman; incelenen romanlar ise; Pembe Kızın Ölümü, İsrâf Teyze, Tek Kanatlı Güvercin'dir. İlk yayımlanan kitaptan son yayımlanana doğru bir sıra izlenmiştir. Yayın yılları aynı olan kitaplar da alfabetik sıraya göre incelenmiştir.

İncelenen hikâye kitaplarından Bayram Şenliği, Cambazhane Merakı, Değirmenden Gelen Haber, Gül Ahmet, İbibik Yuvası, Anneler ve Kuzular adlı eserlerdeki hikâyelere diğer kitaplarda da rastlanmıştır. Tüm hikâye kitaplarında toplam doksan dokuz hikâyeden otuz beş tanesine diğer kitaplarda da yer verilmiştir. Yazar kimi zaman eserin kapak ismini değiştirmiş, kimi hikâyelere de farklı eserlerde tekrar yer vermiştir. (Bkz. Ek: 1)

Değerler belirlenirken Vedat Özcan'ın "Hikâyelerle Karakter Eğitimi" ve H. Emin Öztürk'ün "Batı Çocuk klasiklerinde Temel Değerler" adlı kitaplardan faydalanılmıştır. Eğitsel iletilerin ait olduğu değerler dinî, ahlâkî, sosyal, geleneksel, kişilik ve millî olmak üzere altı grupta toplanmıştır.

Değerlerin hedef kitleye incelenen eserler yoluyla kazandırılacağı varsayılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. ÇOCUKLUK KAVRAMI VE ÇOCUK EDEBİYATI

Edebiyat gibi insanın terbiyesine katkısı bulunan önemli bir sanatın sevimli bir kolu olan çocuk edebiyatını anlamak için, bu alanda önemli çalışmalar yapmış olanlar öncelikle çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramları üzerinde durmuşlardır.

Çocuk denilince bedensel ve zihinsel gelişimini henüz tamamlamamış birey akla gelmektedir. Türkçe sözlükte ‘bebeklik çağı’ ile ‘ergenlik çağı’ arasındaki gelişim döneminde bulunan oğlan veya kız “ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998:495).

“Çocuk, gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış, ‘reşit’ sayılmayan küçük yurttıştır” (Yörükoğlu, 2000: 13). Yörükoğlu çocuk kavramını tanımlarken çocukluk üst sınırının ise belli olmadığına değinmiştir. Öyle ki yaşı ne olursa olsun çocukların sergilediği gibi davranışlar sergileyenlere çocukluk yapma, denmektedir.

“Çocuk, küçültülmüş bir yetişkin modeli değil, fakat kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleri ile donanmış bağımsız bireydir” (Yavuzer, 2002: 11). Ailesine bağımlı olarak var olan bebeğin zamanla bağımsız bireylere dönüşmesi sürecinde ilgili olan her anne-baba çocuğunun eğitime de önem verecektir.

“Genellikle, bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubuna çocuk denildiği bilinmektedir” (Yalçın ve Aytaş, 2008: 13).

İnsanın en sevimli ve masum döneminin tanımını Kıbrıs, çocukluk kavramını yaştan çok niteliği ön plana çıkararak şu şekilde yapar: “olgunluğa erişinceye dek kız ve erkek için yapılan bir nitelendirme” (Kıbrıs, 2006: 3).

Edebiyat ise Arapça ‘edeb’ kökünden gelmektedir. Edep de ‘terbiye’ demektir. Bu durumda edebiyat, çocuk terbiyesinde etkili olarak kullanılabilir bir

sanattır. Edebiyat, “olay, duygu, düşünce ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür”dür (TDK, 1998: 670).

Edebiyat hoş vakit geçirici, eğlendirici bir uğraştır. Ruha canlılık verir. İnsanoğlunun yaşama gücünün artmasında, hayatın ciddi ve üzücü durumlarının uzaklaştırılmasında önemli bir görev üstlenir. Çocukların hayatı keşfetmesinde ve yaşamı öğrenmesinde yol gösterici fonksiyonu vardır. Adeta insana hayatta rehberlik yapar. Edebiyat çocuğu birtakım etkinliklere teşvik eder, çocuğun ana dili gelişimine katkıda bulunur (Oğuzkan, 2001: 5).

İşte bu iki kavramın birleşmesinden doğan “çocuk edebiyatı” kavramını yazarlar şu şekilde tanımlamışlardır:

“Çocuk edebiyatı kavramı, genel edebiyattan ayrı tutulmayan ancak- adından da anlaşılacağı üzere- hedef kitlesi tanımlanmış ve pedagojik kaygıları olan bir edebiyat anlayışını ifade etmektedir. İçinde duyarlılıkları ve çocuk dil dizgesinin bulunmadığı metinleri çocuk edebiyatı olarak görmek mümkün değildir”(Gündüz, 2005: 136).

“Çocuk edebiyatı çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu edebiyattır” (Şirin, 1994: 9).

“0-16 yaş arası çocukların fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimine yardımcı olacak bir eğitim sürecinin çocuk edebiyatı dönemi olduğuna inanıyoruz (Yalçın ve Aytaş, 2008: 13). Çünkü 0-16 yaş grubundaki bireylerin duygusal ve zihinsel yönden oldukça karmaşık bir dönemdedir. Kitaplarda ilk önceleri sesler, renkler ve şekiller önemli iken çocuğun okuma yazma öğrenmesiyle beraber içerik de önem kazanır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı yazarı öncelikle çocuğun bu dönemlerdeki ihtiyaçlarını, isteklerini iyi tespit etmelidir.

“2-14 yaşındaki çocukların duygu ve düşüncelerine yönelik yazılı ve sözlü edebî ürünlerden oluşmaktadır” (Bilkan, 2005: 104-105).

“Usta yazarlarca özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel addır” (Oğuzkan, 2006: 3). Çocuk edebiyatı ürünleri üstün sanat özellikleri taşımalıdır. Çünkü çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun

doğasında var olan merak duygusunu harekete geçirecek ama aynı zamanda da ona fark ettirmeden gerçekleri, doğru davranışları, iyiyi ve güzeli telkin edecektir. Bu bakımdan çocuk edebiyatının kurnazca kurgulanmış bir edebiyat olması gerektiğini söyleyebiliriz.

“Çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun, gereksinmelerini de önceleyen bir yaklaşımla, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sanatsal nitelikli dilsel ve görsel iletilerle sunan, onların duygu ve düşünce dünyalarında etkilenimler uyandıran yapıtların genel adıdır” (Sever, 2006: 41).

“Çocuk kitapları çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlanmasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlardır (Sever, 2003: 12).

Çocuk edebiyatı çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyal gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği/okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilir (Gürel ve ark., 2007: 20).

Çocuk edebiyatı kimi yazarın göze alamadığı kadar zordur. Beşir Ayvazoğlu çocuk kitabı yazmama nedenini “Nerde bende o cesaret!” sözüyle açıklarken; Hilmi Yavuz “Çocuklar için yazmayı niye düşünüyüm? Yazıp da rezil olmak var çünkü! “ der.

2. ÇOCUK KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Çocuk edebiyatı ürünlerinin öznesi çocuk olmalıdır. Bu edebiyat bünyesinde farklı özellikleri barındırmalıdır. Çocuk kitapları çocuğa hitap edebilmenin yanı sıra ona faydalı da olabilmelidir. Ama ona hitap edebilmek kolay bir iş değildir. Çünkü “...çocuklar görmediklerimizi görüyor, duymadıklarımızı duyuyor, hissetmediklerimizi hissediyor, düşünemediklerimizi düşünüyorlar. Basit gördüğümüz, önemsemediğimiz şeyleri basit görmüyor, önemsiyorlar. Bunun yanında büyük gördüklerimizi küçük, küçük gördüklerimizi de büyük görmektedirler” (Dursunoğlu, 2000: 31).

Yetişkin gözüyle faydalı çocuk gözüyle eğlenceli olması gereken çocuk edebiyatı ürünleri şu özelliklere sahip olmalıdır:

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını (güven duygusu, başarma ve başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevme ve sevilme, öğrenme, oyun ve değişiklik, estetik duygusu) karşılamak,
- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak,
- Çocuğun dil gelişimine özen göstermek,
- Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak,
- Sosyal-duygusal gelişimini göz önünde bulundurmak,
- Zihinsel gelişimi desteklemek,
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşlamak, ilk edebî ve estetik değerleri vermek,
- Olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak,
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek,
- Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak,
- Çocukta dinleme yeteneğini geliştirmek,
- Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmek,
- “İyi kitap” kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak,
- Çocuk kitabı türlerini iyi örneklerle çocuğa tanıtmak,
- Çocukların resimlendirilme ve fiziksel özellikler yönünden iyi örneklerle tanışmalarını sağlamak,
- Çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak,
- İki yaştan itibaren her yaş grubuna uygun içerik, resimlendirilme ve fiziksel özelliklerdeki yayınları tanıtmak (Gönen, 1994: 43).

Çocuk kitapları hitap ettiği yaş aralığına göre çocuğun zihinsel ve sosyal gelişimi göz önünde bulundurulmak suretiyle farklılık göstermek zorundadır.9-12 yaş grubu somut işlemler dönemini kapsar. Bu dönem hayal gücünün kullanıldığı

bir dönemdir. Soyut kavramlar tam algılanmaz ve kitap öğrenmekten çok eğlenme aracıdır.

9-12 yaş grubuna (1. kademe 2. devre) hitap edecek eserlerde ise şu özellikler bulunmalıdır:

- Bu eserlerde bütünden parçaya gidilmelidir. Örneğin, önce aile, sonra ailenin bireyleri tanıtılmalıdır.
- Eleştiri duygusu bu yaş grubundan itibaren gelişmeye başlar; adalet duygusu ayrıntıları olmamakla birlikte ana hatlarıyla oluşur. Eserlerde bu konulara dikkat edilmelidir.
- Kutlamalar, törenler ve özendirmelerden çok hoşlanırlar. Bu yüzden eserlerde yasaklamalardan çok, özendirmeler hâkim tema olmalıdır.
- Bu yaş grubu çocuklarda eğer hayal ve imgelere yer verilmezse hayal etme eksikliği görülmeye başlar. Eserde hayal dünyasını geliştirici imgelere yer verilmelidir.
- Tarihî olaylara karşı ilgi duyarlar, koleksiyon yaparlar, basit çalışma ve resim yapmaya karşı ilgileri olduğu için, konusunu tarihten alan resimli eserler yazılmalıdır.
- Kendisini baskı altında tutmaya çalışanlara karşı tutukluk ve içe kapanıklıkla cevap verirler. Kendi üzerlerinde kurulan baskılar sonucunda bu yaş grubu çocuklarda hayal dünyasındaki gerilemeler sonucunda dinî duygularda zayıflama görülür. Hayal dünyasını geliştirici ve manevî duyguları besleyici konulara yer verilmelidir.
- Toplu oyunlara karşı ilgi duyarlar. Paylaşım duyguları gelişmiştir. Olağanüstü bilgilerden çok gerçekçi bilgilere yer verilmelidir.
- Bu yaş grubuna giren çocuklar yazılacak eserler onların anlamını bildiği üç yüz kelimeyi geçmemelidir.
- Bu yaş grubuna giren çocuklar için yazılacak eserler onların anlamını bildiği üç yüz kelimeyi geçmemelidir (Yalçın ve Aytaş, 2008: 40-41).

Bir sonraki devre olan ergenlik, ilk gençlik dönemi ise mantıksal düşünmenin oluştuğu, gerçeklere yaklaşıldığı, bireyin artık soyut kavramların içeriğini anladığı bir dönemdir. Dolayısıyla ona hitap eden kitaplar çocuksuluktan çıkmalıdır.

Çocuğun edebiyat eserlerine neden gereksinimi olduğunun bilinmesi çocuk edebiyatında bulunması gereken özellikleri belirleyen aslî unsurdur. Çocukların ihtiyaçlarını doğru tespit ederek yazılan kitaplar daha fazla okunur. Okuma oranının az olduğu ülkemizde buna dikkat edilmelidir.

Çocuğun edebiyata gereksinim duymasını sağlayan sebepler;

- Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
- Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.
- Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
- Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
- Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
- Edebiyat güzel bir dil demektir (Leland Jacob akt. Oğuzkan, 2006: 6-7).

Dolayısıyla çocuk edebiyatı hep iyiyi ve güzeli telkin etmeli, iyiyi ve güzeli bünyesinde barındırmalıdır.

Çocuk edebiyatı yazarlığı ayrı bir yazarlık biçimidir. Çocuğa neleri yazmalıyım, sorusunun pek geçerli olmayıp nasıl yazarsam çocuk yazdığımı okur, sorusu bu yazarlık biçiminde öncelikli konumdur. Bu yazarlıkta çocukluğun edebiyatı yapılmaz, çocuksuluğun edebiyatı yapılır (Şirin, 1994: 21).

Çocuğun dünyasına girebilen ve çocuğun okumaktan zevk aldığı bir kitap için iyi bir kitaptır, diyebiliriz.

Çocuk kitaplarında dil, anlatım, tema ve konular da farklılık göstermelidir. “Çocuk edebiyatı, her şeyden önce yazarın nasıl yazdığını ele veren dil ile gerçekleşir. En soyut temaların edebiyat eserlerinde somutlaşabildiği, çocuksuluğa açılan sade bir dil’dir bu” (Şirin, 1994: 22). Çocuk edebiyatında dil, anlatım, tema ve konuda çocuğa görelilik ilkesiyle hareket edilmelidir.

“Sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir izlek. Yazar bir olayı, durumu, sorunu ele alıp onun üzerine söz söyleyebilir. Üzerinde ya da hakkında söz söylenen şey metnin konusudur. İzlek ise, konunun işlenişiyle, geliştirilişiyle ortaya çıkan soyut anlamdır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında, konu ve izlek arasında güçlü bir ilişkinin olması, metnin çocuk üzerindeki yazınsal etkisini arttırır. Sözelimi ‘çocuk ve anne ilişkisi’ birçok çocuk edebiyatı yapıtına konu edinmiştir. Bu konu işlenirken yazar anne sevgisi, çocuk sevgisi, anneye duyulan özlem, anneden ayrılışın yarattığı acı vb. izleklerle okurda değişik etkiler uyandırmak isteyebilir. Çocuk edebiyatı yayınlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü duygu durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda duyarak, gülerek, düşünerek, hüznlenerek dostluğun, barışın, çalışkanlığın, paylaşmanın yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir” (Sever, 2006: 48-49).

Çocuk edebiyatında verilmek istenen tema ve ileti çocuğa doğrudan verilmek yerine onu eğlendirerek, düşündürerek sezdirilmelidir Soyut olan temalar somutlaştırılarak, çocuğun anlayabileceği şekilde örneklenerek sunulmalıdır. Konu seçiminde kültürel değerlerimize, toplumun ahlâk ve görgü kurallarına yer vermeye çalışılmalıdır. Bu sayede çocuk, içinde bulunduğu topluma daha kolay uyum sağlar.

“Çocuk edebiyatı, gerek konu gerekse dil ve üslup bakımından yetişkin edebiyatından farklıdır. Daha çok eğitici ve ahlâkî niteliklere sahip bu edebiyat türünün belki de en önemli yönü, çocuğa zevk vermesidir... Çocuk edebiyatında bulunması gereken esaslar, duygu değeri, anlatım sadeliği ve çocuksu niteliktir” (Bilkan, 2005: 8).

Kahraman seçimi de çocuk okuyucu için önemlidir. Çocuk eğer olayın kahramanını kendisine yakın hissederse kendisini onun yerine koyarak olayları yaşayacaktır. Bu da kitabın amacına ulaşmasında yazara yardımcı olacaktır. “Kahramanla özdeşleşebilme çocuk için son derece önemlidir. Çünkü öncelikle bu sayede kitabın tamamını okuyup sever. Kahramanla kendisi arasında bir bağ kurabilmesi için çocuğun onun duygularını, özlemlerini, yaşadıklarını, tepkilerini anlamaya ihtiyacı vardır. Bu yüzden onların en hoşlandıkları yazarlar çocukların başlarından geçenleri anlatanlardır” (Sınar, 2007:131).

3. DEĞERLER KAVRAMI VE EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Değer kavramı ilk kez 1918’de Znaniecki tarafından kullanılmış ve Latince “değerli olmak” ya da “ güçlü olmak” anlamına gelen valere kelimesinden türemiştir (Bilgin, 1995: 83).

“Değer nedir? Değer hükmü bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise, o hâlde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır. Özellikle ahlâkî davranış konusunda değer, bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, çeşitli istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kriter demektir” (Güngör, 1993: 27-28).

Rokeach’e (1968, 1973) göre değer, “kişisel ya da toplumsal olarak zıt ya da farklı bir davranış biçimi veya yaşam amacına karşı tercih edilen, belirli bir davranış biçimi ya da yaşam amacı şeklindeki kalıcı bir inançtır”(Bilgin, 1995: 83).

“Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, inanılan ve korunmaya çalışılan davranış şekilleridir. Değerler bu nitelikleriyle milleti başka milletlere karşı açıklayan bir bütünü oluşturur ve ‘kültür’ kavramıyla da yakından ilgilidir” (Özbay, 2002:114).

Değerler, toplumun bireyin kazanmasını istediği davranışlar ve duygulardır. Çünkü ortak paylaşımlar bireyleri bir arada tutarak ortak bir geleceğe yürümelerini sağlar.

“Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından kullanılmıştır. Spranger’den ve daha sonra ondan ilham alarak ‘Study of Values’ adlı geniş bir çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzley’den sonra değerleri altı grup halinde toplamak adet olmuştur: Estetik, Teorik (İlmî), İktisadî, Siyasî, Sosyal ve Dinî değerler” (Güngör, 1993: 84).

Değerlerin sınıflandırılmasında araştırmacılar farklı tasnifler yapmışlardır. Rokeach’a göre değerler araç (enstrümental) ve sonal (terminal) değerler olarak ikiye ayrılmaktadır. Cohen ise değerleri içsel, dışsal, ahlâkî, kişisel ve bilgiye dayalı olarak beşe ayırmaktadır (Baloğlu M. ve Balgemiş E, 2010: 22-23).

Değer eğitimi her eğitimin temeli gibi ailede başlasa da günümüzde çocuğun anne- babası ile az zaman geçirmesi, boşanmaların olması, iletişim biçimindeki değişiklikler ve önceliklerin değişmesi sebebiyle çocuklar aileleri ile yeterince vakit geçiremez hâle gelmişlerdir. Üstelik olumsuz değerlerin görünürde kazançlı olması

ya da bazı kişiler, kurumlar ya da medya tarafından takdir edilmesi çocuk ve ülke açısından tehdit oluşturmakta, hep söylenen ve istenilen “hayırlı evlat” ifadesine de ket vurmaktadır. İşte burada eğitimin, edebiyatın ve kitapların değer eğitimi açısından önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü edebiyat her şeyden önce iyi ve güzel duygularla oluşturulur, hep iyiden ve güzelden yanadır. İnsan da güzel olanı sever. Edebiyat olumlu kişilik gelişimine bu sayede katkıda bulunur.

“Edebiyatın temel işlevlerinden biri, eğitme, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Edebiyat eserleri insanın iç dünyasını yumuşatır. İnsan sevgisiyle, yurt sevgisiyle, yaşama sevgisiyle, doğa sevgisiyle, daha nice sevgilerle yumuşatır. İyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük... gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir” (Kavcar, 1999: 4-6).

Kitaplar bize bazı durumları yaşamadan sonucu öğretir. Kahramanının başından geçen olay ve bu olayın sonucu, onu bu sonuca taşıyan doğrular ve yanlışlar, iyiler ve kötüler okuyucunun gözünün önündedir. Bu açıdan okuyucu yaşamadığı olayların sonucunu öğrenir. Çocuk kitaplarında da durum böyledir. Dürüstlüğün öneminin işlendiği bir kitapta yalan söylemenin yanlışlığını ve olumsuz sonucunu gören çocuk belki de yalan söyleyeceği zaman okuduklarını aklına getirerek bu durumdan vazgeçebilir. Dolayısıyla etkili çocuk kitaplarıyla değer eğitimi çocuk için önemlidir.

Çocuk “iyilik, dürüstlük, yardımseverlik, paylaşma, hoşgörü, özveri gibi hem ideal birey olmak hem de toplum hayatına uyum gösterebilmek için gerekli olan pek çok değer ve davranışı kitaplar vasıtasıyla kazanır. Ait olduğu grubun davranış biçimlerini öğrenir. Aile bireyleriyle, arkadaşlarıyla ve daha geniş bir çevreyle olumlu ilişkiler kurmanın yollarını fark eder” (Sinar, 2007: 16).

İncelenen hikâye ve romanlardan toplam kırk değere ait eğitsel iletiler çıkarılmıştır. Bu değerler sınıflandırıldığında dinî, ahlâkî, sosyal, geleneksel, kişilik ve millî değerler başlıkları ortaya çıkmıştır. Dinî değerlere ilişkin iletiler kapsamında

Tanrı inancı, şeytan-melek, cennet –cehennem-kıyamet, ölüm, İslamiyet, dua, şükür, din adamı, Hz. Muhammed, uğursuzluk; ahlâkî değerlere yönelik eğitici iletiler kapsamında iyi- kötü, suç-ceza, öğüt, yemin, yardımseverlik, mutluluk, örnek olma, doğruluk, adalet, paylaşma, hoşgörölü olma, güvenilirlik, sorumluluk, sabır, temizlik-düzen, kanaatkârlık; sosyal değerlere yönelik eğitici iletiler içerisinde zenginlik, toplu yaşama; geleneksel değerler içerisinde aile bağı; kişilik değerleri kapsamında eğitim-bilgi, çalışkanlık, akıllılık, duyarlık, kararlılık, fedakârlık, başka hayata özenme, tabiat sevgisi, hayvan sevgisi, insan sevgisi; millî değerler kapsamında ise vatan sevgisi değerlerine yönelik iletiler ortaya konmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YAZARIN HAYATI, ESERLERİ VE ÇOCUK EDEBİYATINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

1. Yazarın Hayatı ve Eserleri

1950 yılında Kırşehir'in Mucur ilçesinde doğdu. İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1975). Çeşitli okullarda öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1988 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Eğitim Geliştirme Merkezi (TEGEM)'nde görevlendirildi. O dönemde, Bakanlıkça hazırlanan, ilköğretim Türkçe kitaplarında metin yazarı ve çocuk edebiyatçısı olarak çalıştı. 1990 yılında Film Radyo TV ile Eğitim Merkezi (FRTEM)'ne atandı. Bu kurumda sırasıyla; müdür yardımcılığı, medya danışmanlığı ve basılı eğitim araçları uzmanlığı yaptı.

Üzeyir Gündüz, yazı hayatına lise yıllarında başladı. İlk yazısı 1968 yılında Okul Aile Birlikleri dergisinde çıktı. Üniversite yıllarında çocuk edebiyatına ilgi duydu. Çeşitli çocuk dergilerinde (Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk, Kandil Çocuk, Kıvılcım) ve değişik gazetelerin (Zaman, Türkiye ve Yeni Asya) çocuk sayfalarında çocuk edebiyatına ilişkin yazıları yayımlandı. Çağdaş çocuk edebiyatının önde gelen yabancı yazarlarından çeviriler yaptı.

Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği derneğinin kurucuları arasında yer aldı. Bu derneğin başkanlığına seçildi. 1987 yılında Tek Kanatlı Güvercin isimli kitabıyla Kültür Bakanlığının, 1998 yılında Yeni Kervan dergisinin çocuk edebiyatı ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği'nce 2000 yılının çocuk edebiyatçısı seçildi. Telif ve tercüme olmak üzere 40'a yakın kitabı bulunan Gündüz, evli ve üç çocuk babasıdır.

Gündüz hâlen Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Kitapları Danışma Kurulu Başkanı ve çocuk edebiyatçıları yönetim kurulu üyesidir.

Eserleri:**Hikâye:**

Değirmenden Gelen Haber (1986), İbibik Yuvası (1986), Cambazhane Merakı (1986), Gül Ahmet (1986), Anneler ve Kuzular (1990), Bayram Şenliği (1991), Yılın Babası (2006), İki Ayaklı Kuzu (2006), Şeytan Taşı (2006), Şirin Osman (2006), Kandil ve Uçurtma (2009).

Roman:

Pembe Kızın Ölümü (1986), Tek Kanatlı Güvercin (1987), Sakıncalı Yumurcak (1989)*, Bir Küçük Nasrettin Varmış (1992).

Masal:

Cimrinin Kedileri (1996), İdamlık Şehzade (1996), Kahraman Eşekler (1997), Masal Kutusu-1 (1998), Yağmur Gözlü Çocuk (2000), Küskün Bulut (2000), Afrikalı Keloğlan (2000), Çağdaş Masallar Dizisi (10'lu set-2000), Hüzünlü Kâğıt Cıvcıv (2001), Kara Giysili Üç Mutsuz Adam (2001), Ay Dedeye Mektup (2001), Masal Kutusu-2 (2004), Masal Kutusu-3 (2004).

Çeviri:

Çöl Macerası (Pierre De Beaumont, Roman, 1988), Uğursuz Perşembe (Anna-Grete Winberg, Roman, 1988), Yavru Geyik (M. Kinnan Rawlings, Roman, 1995), Harikasın Büyük Baba (Jaroslava Brazkova, Roman, 2006), Kara Ülkenin Beyaz Doktoru (Pierre Fourre, Roman, 2006), Babişko (Gerard Pussey, Roman, 2006), Sarah İle Salâh (Susie Morgenstern, Roman, 2006), Babamı Tutukladılar (Panielli Carmi, Roman, 2006), Maskara Çocuk Zozo (Astrid Lindgren, Roman, 2006), Yaramazlık Şampiyonu Zozo (Astrid Lindgren, Roman, 2006), Bisikletim Ve İlk Aşkım (Amas Oz, , Roman, 2006), Telefon Öyküleri (Gianni Rodari,Öykü, 2006).

Eğitsel Set:

Din Kokulu Öyküler (10'lu set, 2000), Kibarcık (10'lu set, 2004), Kibarcık (İngilizce 10'lu set, 2004), Sevgi Çemberi (5'li set 2006).

* Küçük Ev Yayınlarınca *Sakıncalı Yumurcak* olarak basılan kitap Meneviş Yayınlarınca *İsraf Teyze* adıyla basılmıştır.

2. Yazarın Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri

“Çocuk edebiyatı kavramı, genel edebiyattan ayrı tutulmayan ancak- adından da anlaşılacağı üzere- hedef kitlesi tanımlanmış ve pedagojik kaygıları olan bir edebiyat anlayışını ifade etmektedir. İçinde duyarlıkları ve çocuk dil dizgesinin bulunmadığı metinleri çocuk edebiyatı olarak görmek mümkün değildir”(Gündüz, 2005: 136). diyen yazar, çocuk edebiyatına ve sanatına ilişkin görüşlerini Ali Karaçalı, Selahattin Arslan ve Hakkı Uslu’ya şöyle açıklamıştır:

“Çocuklar için yazma işine soyunanların bilinçaltında biraz çocukluk bulunmalıdır. Çeşitli konularda binlerce sayfa yazı yazmış bir kimsenin, ‘Haydi bugün de çocuklar için yazayım.’ demesiyle olmuyor bu iş. Çocuk duyarlılığını yakalamak gerek. Bunun için de içindeki çocuğun size kopya vermesi gerek. Çocuk nelere güler, nelerle duygulanır, nelerle ağlamaklı olur? Çocuğun duygularını harekete geçiren sözcükler ve kavramlar nelerdir? Bir çocuk yazarının veya ‘çocuklar için edebiyat’ yapan birinin bunları kavramadan yola çıkması düşünülemez. Yüksek edebiyata mâl olmuş bazı ahlâk ve öğüt kitaplarını basite indirgenmiş kelime kadrosuyla özetlemek, ‘çocuk edebiyatı’ olarak nitelendirilemez. Yazarın kitaplarındaki temel amaç okuruna edebî, şiirsel bir haz vermektir.”

Okuma çağındaki çocukların da kitapla gıdıklanması gerektiğine inanan yazar bu sebeple eserlerinde gülmeceye de yer verir, çocuğa güler yüzle yaklaşmanın eğitimin özü olduğunu düşünür. “Eğer bir çocuk yazarının, aynı zamanda, eğitsel bildirileri varsa, bunu ancak güler yüzlü bir kitapla sunabilir.”

Çocuk edebiyatının başlamasında çeviri eserlerin faydası olmuştur. Yazara göre çeviri eserler çocuğun gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu, bizde millî bilinci oluşturarak, masal derlemelerinin de yapılmasını sağlamıştır. Ancak çeviri eserlerde dikkat edilmesi gereken en önemli kısım çeviriyi millileştirerek yapmaktır. Yani yazar; nine, dede gibi millî kavramlar varken bunları büyük anne, büyük baba şeklinde çevirmenin bir anlamı olmadığını düşünmektedir. Çeviri eserlerin farklı yaş grupları için hacim olarak daraltılırken özünün de gittiğine inanan yazar, bu konuda yayınevlerini suçlamaktadır.

Yazar çocuk duyarlılığının, özgünlüğünün ve özgürlüğünün önemini resmi kurumlarca hâlâ anlayamadığını düşünmektedir. Onun içindir ki 7-9 yaş grubunu

ilgilendiren öğretim programında, Hayat Bilgisi “Hayatın Bilgisi”, mihver (merkez) derstir. Türkçe dersinde yer alacak yazıların da onu destekleyen didaktik (öğretici)metinler olması istenir. Hayâl, fantezi, şiirsel haz ve çocuk duyarlığı önem taşımaz. Oysa çocuk edebiyatının bel kemiği bunlardır, der.

Yazarın beklentisi, Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı gibi eğitim ve kültür amaçlı devlet kuruluşlarının, kaliteli çocuk yayıncılığını ilke edinmeleridir. Ayrıca uzun süreli bir derginin olmaması, olanların da çocuğun yaş grubu, konu tasnifi, dizi mantığı, boy ve sayfa standardı gibi esaslara dikkat edilmemesi yazarı üzmemektedir (www.kalem.biz; 2010).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAZARIN ESERLERİNDE YER ALAN EĞİTİCİ İLETİLERE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR

HİKÂYELER:

1.1. CAMBAZHANE MERAKI

1.1.1. Küçük Hüseyin ile Deli Harami

1.1.1.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci anlatıcı- Öznel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Yüreğinde Allah korkusu olan kul hakkını bilir, başkalarının hakkına el uzatmaz.

Konu: On dört yaşında iken babasını kaybeden Hüseyin'in bakkalda çalışırken Deli Harami adlı hırsıza para üstünü eksik vermesi ve peşinden koşarak bu yanlışını düzeltmeye çalışması, Deli Harami'nin de bundan etkilenerek hatasını anlamasıdır. Hikâyede yardımseverlik, sorumluluklarını bilme ve Allah inancı işlenmiştir.

Zaman: Vak'a zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut mekân- Kapalı Mekân

1.1.1.2. Özet:

Hüseyin mahallede örnek gösterilen bir çocuktur. Babası maden işçisi annesi de ev hanımıdır. Babası Hüseyin'in iyi, ahlâklı bir insan olması için mahalle imamı olan Hadi Efendi'den ders aldırır. Ancak bir gün babasının çalıştığı madende göçük olur ve babası altında kalarak ölür. Babası ölünce Hüseyin evin geçiminden kendisini sorumlu tutar. Hüseyin Hadi Efendi'nin ve annesinin verdiği harçlıkları biriktirerek satmak için simit alır. Hadi Efendi bunu öğrenir. Mahalle bakkalında onun için iş ayarlar, Hüseyin bakkalda çalışmaya başlar. Bir gün gelen bir müşteri aldığı sigara karşılığında elli lira fazla vermiştir. Hüseyin bu kişinin parasını vermek için koşar. Bu kişi aslında Deli Harami diye bilinen bir hırsızdır. Hüseyin sigarayı vermek için

arkasını döndüğünde Deli Harami iki ekmek çalmıştır. Bu yüzden Hüseyin'in elli lira için kendisini araması bu hırsıza oldukça garip gelir. Sonra Hüseyin ile sohbet etmeye başlar. Hüseyin imam efendiden öğrendiklerini anlatır. Fırsat buldukça onun yanına gideceğine söz verir. Bir cuma günü Deli Harami'yi camide görenler oldukça şaşırır.

1.1.1.3. Ana Karakterler:

Hüseyin: On dört yaşında iken babasını kaybeden Hüseyin oldukça olgun, ahlâklı, sorumluluk sahibi ve akıllı bir çocuktur. Kul hakkı almaktan korkar. İbadetlerini yerine getirir.

Pakize Hanım: Hüseyin'in annesidir. Namuslu, çalışkan ve inançlı bir kadındır.

Hadi Efendi: Mahallenin imamı olan Hadi Efendi dört başı mamur bir din görevlisidir. Okuyup anlatır, anlattığını dinletir. Herkesin saygı duyduğu yaşlı bir imamdır.

Muhsin Efendi: Mahallenin bakkalı Muhsin efendi yardımsever ve duyarlı bir kişidir.

Deli Harami: Babası küçük yaşlarda iken vefat eden Deli Harami'nin annesi de onu bırakıp kaçmıştır. Deli Harami küçük yaşlardan itibaren hırsızlığa alışmış ve bununla geçinmeye başlamıştır. Namı alıp yürümüş olan bu adamı doğru yola döndüren de Hüseyin olur.

1.1.1.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Başkalarının hakkı olanı almaya çalışmak, haksız kazanç sağlamak affedilmez bir durumdur.

“Bir düşünce almıştı Hüseyin'i. Elinde yabancıya ait bir ellilik duruyordu. Ne demişti Hadi Hoca 'Allah kendisine ait borçları affeder ama kul hakkını asla affetmez. Kul hakkıyla varmayın onun huzuruna.' Babasını hatırladı o an... Şu sözler dolaştı zihninde 'Oğlum iyi dinle sana şimdiye kadar haram lokma yedirmedim. Bir

haram lokmanın yedi kuşağa zararı vardır. Sakın harama el uzatma. Yoksa ahrette ruhum muazzep olur.’’ (s.18)

Şükür

Şükretmek İslamiyet açısından önemlidir. Verilen nimetler karşısında inançlı kişi hep şükreder, minnet duyar. Verilen güzelliklerin yanında kişinin karşılaşmadığı kötü durumlar için de şükrü söz konusudur.

“Hüseyin o günden sonra elini cebine her götürüşünde Deli Harami’nin çakısıyla karşılaşıyor ve uzun uzun düşünüyordu. Düşündükçe de kendini Allah’a şükretmekten alamıyordu. Ya onun annesi de babası öldükten sonra çekip gitseydi? Ya Hadi Hoca olmasaydı. Ya bakkal Muhsin Efendi ona iş vermeseydi, Allah korkusunu kendisine öğretmeselerdi, alın terinin helalliğini bilmeseydi ya, yahut babası ona ‘Ruhum muazzep olur.’ demeseydi. İşte bunları düşündükçe Rabb’ine binlerce şükür ediyordu.” (s.26)

Toplu Yaşama

İnsanların birbirinden haberdar olarak yaşadıkları, samimi bir ortamın hâkim olduğu yerlerde yardıma muhtaç olanların ihtiyaçları giderilmeye çalışılır.

“Simit satmakla bu iş yürümez. Bu zeki ve terbiyeli çocuğu simit satmaya bırakarak eğitiminden alıkoyamayız. Sokak çocuklarına takılmasına göz yumamayız. Onu kurtarmak Müslüman bir toplum olarak bizim görevimiz. Bir şeyler yapmalıyız. Çocuk hem okula devam etmeli hem de ihtiyaçlarını karşılanmalı.” (s. 15)

Duyarlık

Dinimizce sağ elin yaptığından solun haberi olmamalıdır. Bu sebeple Hadi Efendi Hüseyin’e yapacağı yardımda onun onurunu da düşünmektedir.

“–Doğrudan doğruya para vermekle olmaz bu iş. Onur meselesidir. Belki utanırlar. Başka bir formül bulmalıyız. Bilirsin hayrın en makbulü gizli olanıdır.” (s.16)

Sorumluluk

Kişi hayatında düzenin ve mutluluğun var olmasını istiyorsa sorumluluk sahibi olmalıdır. Bu bilinç evde başlayarak çocuğa kazandırılmaya çalışılmalıdır. Hüseyin de babası ölünce evin geçiminden kendisini sorumlu tutmuştur.

“Hüseyincik annesini ve kendisini bu zor hayattan kurtarmak amacıyla, Hadi Efendi'nin ve annesinin kendisine okul harçlığı diye verdikleri paraları bir haftadan beri biriktiriyordu. Bir akşam, okuldan çıktıktan sonra okula en yakın simitçi fırınına uğradı. Akşamın taze simitlerinden otuz kadar aldı. Simit başına yüz lira kâr veriyorlardı.” (s.12)

Başka Hayata Özenme

Kişi zaman zaman sahip olmadıklarına karşı bir özlem duyar. Sahip olamadığımız imkânlar bizi istediğimizden, özendiğimizden farklı insanlar yapar. Deli Harami de Hüseyin'in hayatına özenir, özellikle de Hüseyin'in hayatındaki Hadi Efendi'ye.

“–Benim hiçbir zaman haramın helalin ne olduğunu öğretecek bir Hadi hocam olmadı. Babam dersin zaten kendisine faydası yoktu. Gece gündüz zil zurna sarhoş gezerdi. Nerde kaldı ki bana Allah'ı, peygamberi, kul hakkını öğretecek...” (s.23)

1.1.2. Cambazhane Merakı

1.1.2.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı-Öznel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Dünya cambazhanelerle doludur, çocuklarımıza sahip çıkmalıyız.

Konu: Köye yaşayan Harun adlı çocuğun kasabaya gitmesi ve orada kaybolması anlatılmaktadır. Hikâyede yardımseverlik ve sorumluluk işlenmektedir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.1.2.2. Özet:

Harun ve babası o gün kasabanın pazarına giderler. Babası ezanı duyunca namaz kılmak için camiye gider. Harun'a da Pazar yerindeki çeşmenin yanında durması için tembihte bulunur. Ancak oradan geçen sııklar üzerinde yürüyen bir

cambaz ve ardından bağışan çocuklar Harun'un dikkatini çeker ve Harun onların peşine takılır. Sihirbazın çadırına geldiklerinde parası olmayan Harun giremez. O sırada babası aklına gelir ama yolu bulamaz. Ağlamaya başlayınca bir adam onu fark eder ve beklemesi gereken çeşmenin başına Harun'u götürür. O sırada hoparlörlerden gelen ilan Harun Yılmaz adında bir çocuğun kaybolduğunu bildirmektedir. Adam çocuğu babasına teslim eder zabıta memuru da dünyanın cambaz hanelerle dolu olduğunu camiye giderken Harun'u da götürmesini tembih eder.

1.1.2.3. Ana Karakterler:

Harun: Utangaç bir köy çocuğudur.

Bekir Efendi: Harun'un babasıdır. İnançlı, tutumlu ve sert bir insandır.

Zabıta Memuru: Harun'u belediyede babasına teslim eden memurdur.

1.1.2.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Harun suyu içer ve şükreder.

“Harun, babasının verdiği suyu son damlasına kadar içtikten sonra ‘Elhamdülillah’ dedi” (s.28)

Yardımseverlik

Birilerine yardım etmeyi, iyi niyetle davranmayı görevimiz saymalıyız. Kaybolan Harun'u yardımsever bir kişi önce çeşme başına, ilanı duyunca da belediyeye götürür.

“–Mermer çeşmeyi arıyorum. Babam camiye giderken beni oraya bırakmıştı. Ben de cambazın peşine düştüm ve yolumu kaybettim. Şimdi ise çeşmeyi bulamıyorum.

–Telaşlanma, dedi yaşlı adam. Ben seni götürürüm.” (s.32)

Öğüt

Yazar burada ailelere seslenmektedir. Kaybolan Harun'a kavuşan babasına oradaki zabıta öğüt verir.

“–Bekir Efendi, dedi. Dünyanın her yanı cambazhanelerle dolu... Bundan sonra camiye giderken Harun’u da götürmeyi unutma. Yoksa onu bir daha bulamazsın.” (s.34)

1.1.3. Veli’nin Mezarında

1.1.3.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: İncancımıza göre insanlar vefat ettikten sonra da onlara olan sorumluluğumuz devam eder.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Konu: Mart aylarında mezarlıktan geçen iki arkadaştan birisinin ölen arkadaşlarına dua okumaması ve diğer arkadaşının rüyasında onun cezalandırıldığını görmesidir. Hikâyede bir nevi cezalandırma ve öğüt verme vardır.

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.1.3.2. Özet:

Arkadaşı Bekir’le çiğdem toplamaya giden çocuk annesinin verdiği üzümü bitirip Bekir’den ister ama Bekir vermez. O da Bekir’e darılır. Öğle vaktine kadar çiğdem toplarlar ve köye dönerler. Dönerken yol üzerindeki mezarlığın önünden geçerler. Çocuk Bekir’e ortak arkadaşları olan Veli için dua okumayı teklif eder ama Bekir okumaz. Ertesi gün çocuk rüyasında Veli’nin tüm arkadaşlarına su verdiğini ama Bekir’e sıra gelince suyun bittiğini görür, bunu anneannesine anlatır. Anneanesi de bundan sonra Müslüman kardeşlerini unutmamasını Bekir’e tembihler.

1.1.3.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: İnançlı, söz dinleyen bir çocuktur.

Bekir: İnatçı ve bencil bir çocuktur. Anlatıcı çocuğun halasının oğludur.

Veli: Bekir’in ve anlatıcı çocuğun geçen yaz ölen arkadaşındır.

Babaanne: Nefes darlığı çeken, inançlı bir kadındır.

1.1.3.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Çocuk mezarlıktan geçerken Bekir'e, arkadaşları olan Veli'ye dua okumayı teklif eder. Ama Bekir umursamaz.

“Ben Veli'nin mezarı başında bir Fatiha üç Kulhu vallah okuduktan sonra koşarak Bekir'e yetiştim.” (s.37)

Suç ve Ceza

Hiçbir suç cezasız kalmaz. Bu ceza ama bu dünyada inancımız gereği ama ahrette çekilir. Dua okumayan Bekir'e nenesi kızar.

“Büyükannem Bekir'i karşısına alıp:

–İnsan arkadaşının mezarında Fatiha okumaz mı? Sana böyle yapasın diye mi Kur'an öğrettim diye çıkıştı.

O gece Veli'yi rüyamda gördüm. Hepimiz okulun bahçesindeydik. Veli sağ elinde yeşil bir sürahi, sol elinde de gümüş renkli bir bardak tutuyordu. Veli bütün arkadaşlarına elindeki sürahidenden birer bardak su verdi. Ancak sıra Bekir'e gelince sürahide su bitmişti.” (s.38)

Öğüt

Dinimizce ölümden sonra da kişilerin ruhları onlar için yapılanları hisseder. Nenesi bu yüzden çocukları tembihler.

“Sakin bundan sonra mezarlıktan geçerken Müslüman kardeşlerinizi unutmayın. Onların ruhuna mutlaka Fatiha okuyun. Eğer Veli'nin sürahisinden sana da su kalmasını istiyorsan onu gücendirmemelisin, dedi.” (s.38)

1.1.4. Topal Ahmet'in Mısır Tarlası

1.1.4.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Gizli saklı ve yanlış olduğunu bildiğimiz işlere başkalarına özenerek kalkışmamalıyız.

Konu: Bir yaz gecesi mısır tarlasına mısır çalmaya giden Recep ve arkadaşının köyün imamı tarafından yakalanmasıdır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.1.4.2. Özet:

Recep ile Hüseyin o gece köyün gençleri gibi tarladan mısır çalmaya gideceklerdir. Hüseyin bir torba ile Recep'in evine gelir ve mısır hırsızlığına çıkarırlar. Hüseyin Recep'e torbayı verir. Kendisi de ateş yakmak için ayrılır. Recep mısırları toplarken bir ses duyar. Bu köyün imamı Adil Hoca'dır. Hüseyin o sırada çoktan kaçmış, Recep'i tek başına bırakmıştır. Adil Hoca da Recep'e kötü arkadaşların peşinden gitmenin yanlışlığını anlatır. Recep bunun babasının duymasından endişelenir. Adil Hoca da bu sırrı tek şartla saklayacağını söyler. Şartı da yazın ona gelip Kur'an öğrenmesidir ve Recep o yaz Kur'an öğrenir.

1.1.4.3. Ana Karakterler:

Recep: Uyar akıllı bir çocuktur.

Hüseyin: Uyanık, işini bilen, korkak bir çocuktur.

Adil Hoca: Heybetli bir görünümü olan Adil Hoca köyün imamıdır.

1.1.4.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Yapılan işin yararını ve zararını düşünmeden hareket etmek kişiyi yanıltır. Adil Hoca Recep'in de hırsızlığa kalkıştığını görünce şaşırır.

“Aman Allah'ım, sen de mi köyün diğer delikanlılarına uydun? Sen Allah'tan korkmuyor musun? Başkasının tarlasından mısır koparmanın ne kadar günah olduğunu duymadın mı?” (s.43)

Suç-Ceza

Hiçbir suç cezasız kalmaz. Adil Hoca Recep'e bunu hatırlatır.

“... Sonra ahrette Allah'ın huzuruna nasıl çıkarız? Yaptığımız her kötülüğün cezasını mutlaka çekeceğiz.” (s.44)

1.1.5. Kalpten Kalbe Yol Vardır

1.1.5.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Çocuklar dil ve millet ayrımı yapmaz.

Konu: 23 Nisan Çocuk Bayramı'nda hayvanat bahçesinde karşılaşan Nuri ve Sait el Reşit'in dostluğu anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.1.5.2. Özet:

Nuri babası ile hayvanat bahçesinde gezmektedir. 23 Nisan olduğu için farklı milletlerden çocuklar da gruplar eşliğinde parkı gezmektedir. Nuri'nin dikkatini beyazlar giymiş esmer bir çocuk çeker. Babasına çocuğun nereli olduğunu sorar. Babası da Nuri'ye kendisinin sorması gerektiğini söyler. Nuri çekinerek memleketini sorar. Çocuk da kendisine öğretilenleri sıralayıp Pakistanlı olduğunu söyler. İki çocuk el kol hareketlerini kullanarak biraz da Türkçe ile oldukça iyi anlaşılır. Şenlik boyunca oldukça iyi arkadaş olurlar. Ayrılma günü geldiğinde her ikisi de ağlar. İkisi de birbirine hediye almıştır. Aldıkları hediyeleri birbirlerine verirler. Birbirlerinden ayrılınca iki arkadaş da hediyelerini açarlar. Her iki arkadaş da bu duruma şaşırır çünkü ikisinin de hediyesi Kur'an'ı Kerim'dir. Bu iki arkadaş sonra da yazışmaya devam ederler.

1.1.5.3. Ana Karakterler:

Nuri: Meraklı, girişken ve inançlı bir çocuktur.

Nuri'nin Babası: Oğlunu cesaretlendiren bir babadır.

Said El Reşit: Pakistan'dan Türkiye'ye 23 Nisan için gelen, inançlı bir çocuktur. Esmerdir ve üzerinde sünnet kıyafetini andıran beyaz bir takım giymiştir. Bembeyaz dişleri ve zeki bir görünümü vardır.

1.1.5.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Kitabımız bizim için kutsaldır. Bu sebeple Türkler saygı ifadesi olarak onu öpüp alımlara koyarlar. Dinimizce hediyeleşmek sünnettir. Aynı zamanda kişiler arasındaki sevgi bağını arttırdığı için sosyal açıdan da olumlu bir davranıştır. Raşit ile Nuri de ayrılırken birbirlerine hediye verirler.

“Nuri, Said el Raşit’e arkadaşlık ve dostluk nişanesi olarak değerli bir hediye almayı düşündü. Bir Müslüman için Kuran’ı Kerim’den daha büyük hediye olmazdı.” (s.52)

İki arkadaş da aynı hediyeyi seçmiştir. İkisi de bu durumdan hoşnut olur.

“Kardeşim Nuri, uçak havalanır havalanmaz hemen paketi çözdüm. Kuran’ı Kerim’i görünce inan hiç şaşırmadım. Sevgili peygamberimiz ‘Kalpten kalbe yol vardır.’ buyurmuyor mu? Bu ilahi sırra bir kez daha iman ettim. Babana ve diğer Müslüman kardeşlerime selamımı ilet. Allah’a emanet ol.” (s.53)

1.1.6. Bodur Avcı İle Kırık Kulak Tavşan

1.1.6.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Öfkeyle kalkan zararlar oturur.

Konu: Av mevsiminde ormana avlanmaya çıkan bir avcının kurnaz bir tavşanı avlamaya çalışırken başına gelenler anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

Aşağıdaki söylemlerden dolayı bu bir hikâye değil bir masaldır.

“Tavşan kardeşlerine dönüp:

–Bakın, şu budala avcıya ne oyunlar edeceğim, dedi.” (s.59)

“Birinin gelip kendisini kurtaracağını umarak, elindeki boruyu öttürmeye başladı. Fakat kim geldi biliyor musunuz? Koca bir tavşan ordusu. Tavşanların en önünde ise bir komutan edasıyla yürüyen bizim Kırık Kulaklı Tavşan vardı. Bütün tavşanlara aynı anda ayaklarını yere vurmalarını söylüyordu.” (s.62)

1.1.6.2. Özet:

Bodur Avcı iki gün üst üste ava çıkar. Bir önceki günden çok yorgun olan köpeği ava çıkmak istemez. Ancak çıkmak zorunda kalır. Bodur Avcı köpekten kendisine hemen bir tavşan bulmasını ister. Köpeğin karşısına da Kırık Kulak çıkar. Havlayarak sahibine haber verir. Ancak Kırık Kulak durumu fark edip gözden kaybolur. Bodur Avcı köpekten tavşanı bulmasını ister ancak köpek çok yorulduğu ve ayaklarının altı yara olduğu için kaçıp yuvasına gider. Köpeği kaçıran avcı iyice

sinirlenir. Hele Kırık Kulak ona nispet yapar gibi görünüp görünüp kayboldukça Bodur Avcı iyice sinirlenir. Onu avlamayı aklına koyar. Hava kararır, avcı yolunu kaybeder. Kırık Kulak tüm tavşanları toplar. Ayaklarını yere vurmak suretiyle sesler çıkarırlar. Bu, yolunu kaybetmiş avcıyı epey korkutur. Her şeyini bırakıp ormandan koşarak kaçar.

1.1.6.3. Ana Karakterler:

Bodur Avcı: Avlanmayı seven, kısa boylu tombul bir adamdır. Kimsenin kendisiyle dalga geçmesine dayanamaz.

Kırık Kulak Tavşan: Üç kardeşin en küçük olanıdır. Tek kulağı dik durmadığı için ona bu ismi takmışlardır. Kırık Kulak oldukça zeki, çevik ve cesur bir tavşandır.

1.1.6.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt

Avcı tavşanı vuramadıkça öfkelenir. Karanlık çökünce de tavşanın oynadığı oyunlarla iyice korkar ve kaçar. O sırada bir karga şöyle söyler:

“Gak gak, öfkeyle kalkan zararlar oturur, gak gaak gaaak.” (s.62)

1.2. DEĞİRMENDEN GELEN HABER

1.2.1. Çiçek Hırsızı

1.2.1.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Bir öğretmen için en güzel çiçek onu seven ve ona saygı duyan öğrencilerdir.

Konu: Bir bahar günü bahçeden çiçek koparan Hüseyin’in bunu en sevdiği öğretmene vermesi ve onun buna sevinmesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.2.1.2. Özet:

Oldukça zeki ve yoksul bir çocuk olan Bücür Hüseyin henüz altı yaşındayken okula gitmek ister. Okul müdiresi onun okuma yazma bildiğini görünce onu hemen

kaydeder. Bücür Hüseyin'in ablası müdire hanıma maddi durumlarından bahsedince Müdire Hanım çocuğu bir mefruşatçıya gönderir. O da ücretsiz olarak önlüğü verir, üstüne de yaka verir. Çocuk buna çok sevinir ve bundan sonra Müdire Hanım'ı annesi gibi görür. O da Bücür Hüseyin'den ilgi ve sevgisini esirgemez. Baharda çocuklar öğretmenlerine çiçek götürmektedir. Bunu gören Bücür Hüseyin, Müdire Hanım'a çiçek götürmek ister ve bir bahçeden kırmızı gül koparır. Müdire Hanım bu duruma çok sevinir. Fakat kendisi için en güzel çiçeğin Bücür Hüseyin olduğunu söyler.

1.2.1.3. Ana Karakterler:

Bücür Hüseyin: Kısa boyu, tombul, al yanaklı ve oldukça zeki bir çocuktur. Henüz altı yaşında iken kendi kendine okumayı sökmüştür.

Müdire Hanım: Düşünceli, yardımsever bir kadındır. Bücür Hüseyin'i de çok sevmektedir.

1.2.1.4. Eğitsel İletiler:

Aile Bağı

Aile içinde bireylerin birbirine yardımcı olması paylaşımı arttırarak aile bağıını güçlendirir.

“Babası birkaç yıl önce ölmüştü. Annesi bir fabrikada çalışıyordu. Büyük ablası Zehra ise evin geçimine yardım etmek için komşuların çamaşırlarını yıkıyordu.” (s.7)

Yardımseverlik

Durumu olmayan insanlara yardımcı olmanın insana kazandırdığı pek çok şey vardır. Müdire Hanım'ın sadece bir önlük almasına yardımcı olduğu Hüseyin ileride onu en çok seven ve onu mutlu eden öğrencisi olur.

“Müdire Hanım daha sonra çantasından çıkardığı bir kâğıt parçasına bir şeyler yazarak Zehra'ya uzattı:

–Kardeşini al, kâğıda yazdığım adrese git, dedi. Orada Murat Bey diye biri var. Ona benim selamımı söyle. Size gereken yardımı yapar.” (s.10)

Mutluluk

İyi yürekli insanları mutlu etmek için onları düşünmek yeterlidir. Bücür Hüseyin de kopardığı çiçekle müdireyi mutlu eder.

“–Sağ ol yavrum, dedi. Çoktan beri hiçbir öğrencim bana çiçek vermemişti. Beni duygulandırdın.” (s.14)

1.2.2. Rasim’in Rüyası

1.2.2.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Hayvanlara eziyet etmemeliyiz.

Konu: On iki yaşında olan ve dedesiyle ormanda yaşayan Rasim’in hayvanlara yaptığı eziyet ve bundan duyduğu pişmanlık anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.2.2.2. Özet:

Rasim dedesiyle beraber ormanda yaşamaktadır. Okul tatil olunca oynayacak arkadaş bulamaz ve canı sıkılır. Bu sıkıntısını da kuş yuvalarını bozup, canlılara zarar vererek gidermektedir. Bir gün bir güvercin yuvasından güvercinin iki yavrusunu alır. Yavruları ambara koyar. Evin kedisi Tekir de yavruları yer. Rasim çok üzülür. O gece rüyasında kendisini hayvanların kurduğu mahkemede yargılanırken görür. Yavrusunu çaldığı güvercin onun ölümünü ister. Tam ip boynuna takılıp ayağından iskemle çekilirken uyanır. Dedesi sesine gelir. Rasim, dedesine yaptıklarını anlatır. Dedesi de bağışlanmak için Allah’a dua etmesini söyler. Ertesi gün Rasim elinde kalan tek yavruyu yuvasına koymak için ağaca çıkar.

1.2.2.3. Ana Karakterler:

Rasim: On iki yaşında annesi ve babasını erken yaşlarda kaybetmiş ve dedesiyle kalmakta olan bir çocuktur. Ormanda dedesi ile yaşayan Rasim arkadaş bulmakta sıkıntı çekince çareyi savunmasız hayvanlara eziyet etmekte bulmuştur.

Haşim Efendi: Orman bekçiliği yapan inançlı bir kişidir. Rasim’in dedesidir.

1.2.2.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt

Haşim Efendi torununu rahatlatırken bir yandan da ona öğüt vermektedir.

“–Ağlama artık, dedi. Allah sana ders olsun diye bu korkunç rüyayı gösterdi. Artık bu yavruyu yerine koy. Allah’a da seni bağışlaması için dua et. Bir daha böyle şeyler yapmayacağına söz ver.” (s.23)

Toplu Yaşama

Her çocuğun yaşına göre yapabileceği işler vardır.

“Rasim, yaşının küçük olmasına rağmen dedesine çok büyük yardımlarda bulunuyordu. Odunları kırıyor, suyu getiriyor, çorbayı pişiriyordu. Bazen kasabaya gidip haftalık alışverişi bile kendisi yapıyordu.” (s.15)

1.2.3. Lanetli Düğün

1.2.3.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Kişinin kendisini kaybederek eğlenmesi kötü sonuçlara yol açabilir.

Konu: Bir düğünde köyün gençleri tarafından içki içilerek silah atılması sonucu bir çocuğun ölmesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.2.3.2. Özet:

Köyde Sadık Çavuş’un düğünü vardır. Masalar kurulur, masalara da rakılar koyulur. Köyün delikanlıları içmeye ve eğlenmeye başlar. İkinci namazını kılan Adil Hoca camiden çıkıp düğün evine doğru ilerler. Düğün evinde Sadık Çavuş’u içkili düğün yaptığı için uyarır. İçkinin tüm kötülüklerin anası olduğunu söyler. Sadık Çavuş da bu sözler karşısında ezilir ancak bunun gençlerin isteği olduğunu söyler. Zaman geçtikçe içkiden sarhoş olanlar ellerine silahlarını alırlar. Bir sarhoş silahını havaya doğrultmak yerine etrafına doğrultarak ateş açar. Kurşunlardan biri bir çocuğa isabet eder ve çocuk vefat eder. Sadık Çavuş Adil Hoca’nın haklılığını anlar.

Cenaze namazında da konuşan Adil Hoca içkinin, kumarın zararlarını anlatır. Küçük çocuğun mezarı da herkesin aklında yer eder. İçki bütün kötülüklerin anasıdır.

1.2.3.3. Ana Karakterler:

Adil Hoca: Köyün imamı olan Adil Hoca içkili düğünlere karşıdır.

Sadık Çavuş: Köydeki gençlerin isteğiyle içkili düğün yapan Sadık Çavuş daha sonra bu kararından çok pişman olur.

1.2.3.4. Eğitsel İletiler:

İyi-Kötü

Adil Hoca küçük Serhat'ın ölümünün üzerinden içkinin kötülüğünü bir kez daha anlatır.

“Mezarın üzeri kapatıldıktan sonra halka hitaben bir konuşma yaptı. Bu konuşmasında içkinin, kumarın, sarhoşluğun, içkili düğünlerin ve anlamsız silah yarıştırmasının kötülüklerini teker teker anlattı.” (s.32)

Öğüt

İmam Hadi Efendi Sadık Çavuş'u içki konusunda uyarır.

“–O hâlde rakı denen zıkkımı yerinden kaldır. Unutma ki içki, bütün kötülüklerin anasıdır. Hadi eyvallah. Ben üzerime düşeni söyledim.” (s.27)

1.2.4. Değirmenden Gelen Haber

1.2.4.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Türk milletinin bağımsızlığında 7'den 77'ye herkesin payı vardır.

Konu: Türk- Rum sınırına yakın bir köyde yaşayan Osman'ın köyün sularının zehirlendiğini fark etmesi ve bunu kasabaya duyurmak için canından olması anlatılmaktadır. Vatan sevgisi ve cesaret kavramları öne çıkmaktadır.

Bu hikâyede millî değerlerimizden olan vatan sevgisi vardır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.2.4.2. Özet:

Yetim Osman Türk ve Rum sınırındaki bir köyde yaşamaktadır. O gün de sınırda gezintiye çıkar. Gezinti esnasında köye giden su borularından birinin delinmiş olduğunu görür. Etrafında da bir torba görür. O an Rumların köyün suyunu zehirlediğini anlar. Sınırdaki Rum askerleri Yetim Osman'ı görür. Ona doğru ateş açarlar. Yetim Osman ise bir an evvel köye dönmeye çalışır ancak kurşunlardan biri Yetim Osman'a isabet eder. O da sınıra yakın olan değirmendeki Salim Baba'ya haber vermeye çalışır. Rum askerlerinin Yetim Osman'ı kovaladığını gören Salim Baba önce saklanır. Rum askerleri yetim Osman'a yetiştiğinde Osman ölmüş, elindeki torba da suyu düşmüştür. Böylece askerler dönerler. Salim Baba Yetim Osman'ı köye götürmek için atının sırtına alır. O sırada dere üzerinde yüzen torbayı görür ve olayı anlar. Köye giderek durumu jandarmaya bildirir, halk da tedbirini alır. Yetim Osman'ın cenaze namazını kılan köylü ona minnettar kalır.

1.2.4.3. Ana Karakterler:

Yetim Osman: Cesur ve akıllı bir çocuktur. Köyde sığır çobanlığı yapmaktadır.

Salim Baba: Değirmencidir.

Rum Askerleri: Sınırdaki nöbet tutan askerlerdir.

1.2.4.4. Eğitsel İletiler:

Dua

Ölenin arkasından dua okunur. Bu da anlamı, içeriği itibariyle Fatihadır. Yetim Osman'ın arkasından tüm köylü dua eder.

“Bu mezarda, canı pahasına koca bir köyü zehirlenmekten kurtaran küçük şehit Yetim Osman yatmaktadır. Ruhuna Fatihadır...” (s.40)

Cennet-Cehennem-Kıyamet

Köy halkı cesur Osman için ağlamaktadır. Ama karakol komutanı halkın gözyaşlarını dindirmek için şu konuşmayı yapar:

“–Arkadaşlar, dedi. Ağlamanıza gerek yok. Çünkü o şehit oldu. Allah’ın izni ile şu an ruhu cennettedir. Biz Türkler tarih boyunca ölümden korkmadık. Osman bizim son şehidimiz değildir.” (s.40)

Vatan Sevgisi

Yetim Osman kendi köylüleri için kendisini tehlikeye atmaktadır.

“Yetim Osman bir an evvel köye ulaşıp durumu haber vermek istiyordu. Aksi halde bütün köylüler zehirli sudan içip ölebilirdi. Silahın her patlayışında kendini yere atıp korunmaya çalışıyordu.” (s.34)

1.2.5. Tavukçu

1.2.5.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: İnsanları dış görünüş ve mesleğine göre hor görmemeliyiz, kişilerden de öğreneceklerimiz vardır.

Konu: Su başında kuzularını otlatan iki arkadaşın tanımadıkları insanlardan namaz kılmayı öğrenmeleri anlatılmaktadır. Allah inancı ve İslamiyet’in gereği olan namaz konu edinmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.2.5.2. Özet:

Arkadaşı Toraman’ın Sami ile birlikte kuzularını otlatan çocuk öğle vakti gelince yemeğini yer. Çocuklar daha sonra çamur oynamaya karar verir. Toraman’ın Sami çamurdan develer yaparak bir kervan oluştururken arkadaşı da bir cami yapar, kenarlarını da süsler. Bir müddet sonra karşıdan iki atlı geldiğini görürler. Atlılar köye sonbaharda satış için gelen Tavukçu Hacı Kadir ve oğlu İrfan’dır. Çeşmenin başına abdest almak için gelen bu iki kişi çocukların yaptığı çamurdan oyuncakları çok beğenirler ancak Hacı Kadir caminin kiblesinin yanlış olduğunu söyler ve düzeltir. Sonrada çocuklara namaz kılmayı teklif eder. Daha önce hiç namaz kılmayan bu iki çocuk onlarla beraber saf tutar ve namaz kılar, böylece namaz kılmayı da öğrenmiş olurlar.

1.2.5.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Arkadaşı Toraman'ın Sami ile koyun otlatmaktadır. Babası imamdır.

Hacı Kadir: İnançlı ve anlayışlı bir esnaftır.

1.2.5.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Hacı Kadir selam verdiği halde selamını almayan iki çocuğa sitem eder.

“–Selamın aleyküm gençler, dedi.

Biz hiç sesimizi çıkarmadan aval aval bakıyorduk. Özellikle sandıklardan rengârenk başını sarkıtan tavuklar dikkatimizi çekmişti.

–Ulan keratalar, diye gürlledi Hacı Kadir. Selam verdik duymadınız mı? Selam Allah'ın kelimasıdır. İnsan 'Aleyküm selam' demez mi?” (s.46)

İslamiyet

Namaz kılmasını bilmeyen iki çocuk Hacı Kadir sayesinde namaz kılarlar.

“–Zararı yok, dedi Hacı Kadir. İrfan abinizle birlikte abdest alın da birlikte namaz kılalım. Hem burada öğrenmiş olursunuz.” (s.48)

Dua

Torununun namaz kıldığını öğrenen nenesi buna çok sevinir.

“–Çok sevindim, Allah devam ettirsin evladım, diye dua etti.” (s.48)

Sorumluluk

Bizim muhtaç olduğumuz hayvanların bize olan muhtaçlığını unutmadan hareket etmeliyiz.

“‘Şu zavallı hayvanların karınlarına bak.’ diye bağırmıştı. Bir tutan ot yemişe benziyorlar mı? Oyundan başka bir şey düşünmüyor musun? Ağzı dili, olmayan bu çaresiz yaratıkları hiç aklına getirmiyorsun.” (s.41)

1.3. GÜL AHMET

1.3.1. Cimrinin Kedileri

1.3.1.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: İhtiyacı olanlara yardım etmek kişiyi merhametsizlikten, cimrilikten ve sefaletten kurtarır.

Konu: Konakta yaşayan zengin bir adamın, kazancının azalmasında evdeki kedileri sorumlu tutması anlatılmaktadır. Toplu yaşamının gerektirdikleri, sorumluluk ve paylaşma üzerinde durulmuştur.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

Gül Ahmet kitabının kapağında Çocuk Hikâyeleri Dizisi ibaresi yer almaktadır. Ama Cimrinin Kedileri bir masaldır. Aşağıdaki alıntı da bunu kanıtlar.

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde konağı çifte kubbeli, kafası canfes takkeli zengin bir adam varmış.” (s.7)

1.3.1.2. Özet:

Anne kedi ve yavruları büyük bir konakta yaşamaktadırlar. Anne kedi yavrularıyla iş taksimi yapmıştır ve yavrularından da bu işleri layıkıyla yerine getirmelerini ister. Çünkü yediği yemeği hak etmek istemektedir. Bu sebeple yavruardan kimi kilerde, kimi mutfakta, kimi ahırda görevlidir. Bu konağın sahibi son derece zengin ama bir o kadar da cimri bir adamdır. O yıl kazandığı para önceki yıla göre az olunca bunun sebebinin konaktaki kediler olduğunu düşünür. Ona göre kediler çok olduğu için çok yemektirler. Oysa anne kedi ve yavruları zar zor doymaktadır. Bu yüzden kedileri konaktan attırır. Anne kedi bu duruma çok üzülür. Sahibini iyi bir insan olarak bilmektedir. O günlerde konağın sahibinin bir arkadaşı gelir. Arkadaşına az daha zenginliğini kaybettiğini bundan da kedileri kovarak kurtulduğunu söyler. Arkadaşı bu duruma güler, bunun sebebinin zekât vermemesi olduğunu ifade eder. Cimri adamı o günden sonra bir düşüncedir alır. Arkadaşına hak verir. Zekâtını verir. Kedileri de konağa aldırır. Zengin ve mutlu bir ömür sürer.

1.3.1.3. Ana Karakterler:

Cimri Adam: Zengin, cimri ve merhametsiz bir adamdır.

Anne Kedi: İhtiyar, doğurgan bir kedidir. Yavrularına helâl lokma yedirmeye çalışan, emeğin ve ekmeğin değerini bilen bir kedidir.

1.3.1.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Allah sonsuz kudret sahibidir.

“Allah’ın gücü nelere yetmez ki çocuklar!” (s. 11)

Dua

İnançlı insanların ettiği dua bu kez bir kedinin ağzından verilmiştir.

“–Allah’ım, diyormuş. Bu işsizlik ne kadar zor... Herkes gibi bana da bir rızık kapısı aç. Çalışmadan yemek istemiyorum. Diğer kediler gibi balkonlardan sucuk çalarak geçinmeye gönlüm razı değil. Yavrularıma haram lokma götürmek bana utanç veriyor. Bana bir çıkış yolu göster. Efendimin yüreğini yumuşat.” (s.11)

Toplu Yaşama

Sosyal hayatta herkesin bir görevi vardır.

“Her kedinin kendisine ait bir görevi varmış. Kimi mutfakta görevliymiş kimi kilerde... Kimi ahırda gezinirmiş, kimi çatı arasında. Farelerin onların korkusuyla bıyıklarının ucunu bile gösteremezlermiş.” (s.8)

Öğüt

Anne kedi yavrularına yedikleri ekmeği hak etmeleri için işlerini iyi yapmalarını öğütlüyor.

“Yavrularım, demiş. Görevinize dikkat edin. Emek olmadan yemek olmaz. Bu konak bizim ekmek teknemiz. Efendimize karşı sakın saygısızlık yapmayın.” (s. 8)

Paylaşma

Cimri adamın arkadaşı ona, muhtaçlara dağıtılan paranın kendisine dua ve para olarak döneceğini söyler.

“Bizim gibi zenginlerin malında fakir fukaranın, yolda kalmışların, ihtiyaç sahiplerinin hakkı vardır. Biz onlara verdikçe onlar da bizim hakkımızda hayır dua ederler. Duaların içerisinde bereket vardır. Malımızı arttırır. Vermeyip cimrilik yapacak olursak bu bereket kaybolur ve günün birinde her şeyimizi yitirmiş oluruz.”
(s.12)

1.3.2. Gönülsüz İşlenen Sevap

1.3.2.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Allah’ın rahmeti ve nimetleri çok geniştir.

Konu: Yağmurlu bir akşamda annesinin zoruyla komşunun çocuğuna bakmaya giden Murat’ın işlediği bu gönülsüz sevabın mükâfatı anlatılmaktadır. Allah inancı işlenmektedir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.3.2.2. Özet:

Muratların komşusu Elif Hanım eşini hastaneye götürecektir. Bu yüzden Murat’tan eve gelerek Bekir’e göz kulak olmasını ister. Murat gitmek istemez ama annesi bu konuda ısrarcı olunca Murat gider. Gece on bir olmasına rağmen Elif Hanım ve kocası gelmemiştir. Yağmur yağmakta gök gürlemektedir. Çocuklar bir köşede uyuyup kalır. Sabahleyin evine giden Murat evlerinin etrafında bir kalabalık görür. Yağan yağmurda Murat’ın yattığı yerin duvarı göçmüştür. Murat o gece gitmeseydi yıkıntının altında kalabileceğini düşünür. Ve Allah’ın gönülsüz işlenen sevaba bu kadar ödül vermesine şaşırır.

1.3.2.3. Ana Karakterler:

Murat: İnançlı ama sabırsız bir çocuktur.

Bekir: Murat’ın komşusunun çocuğudur.

Hayriye Abla: Murat’ın annesidir. Komşuluğa önem verir.

Elif Hanım: Bekir’in annesidir.

1.3.2.4. Eğitsel İletiler:

Allah inancı

Annesi gitmek istemeyen Murat'ı ikna etmeye çalışır.

“–Haydi, yavrum, dedi. Nazlanmayı bırak. Çok ayıp olur. Bak kadıncağıza söz verdik... Hem böyle şeyler çok sevaptır. Bugün sen onun yardımına koşarsın, yarın da Allah senin bir müşkülünü çözer. Haydi, canımın içi, beni daha fazla üzme. Her işte bir hayır vardır, derler.” (s.15)

Murat istemeden yaptığı iyiliğin böyle mükâfatlandırılmasına inanamaz.

“Dönüp dönüp yatağımın üzerindeki toprak yığınınına bakıyordum. Elif teyzenin evine gitmeseydim, şimdi ben de o yıkıntının altında olacaktım. Allah'ın nimetleri ne kadar geniş. Gönülsüz işlenen bir sevaba, bu kadar ödül verilir miydi? Ama Allah veriyor.” (s.17)

Toplu Yaşama

Komşu komşunun külüne muhtaçtır. Komşular yakınımızda oldukları için bir müşkülümüzde bize yardım ederler.

“–O ne biçim söz? diye bağırdı. Sen komşu hatırı nedir bilmez misin? Bugün onaysa yarın sana.” (s.14)

1.3.3. Kara Ceylan

1.3.3.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Anlatıcı

İzlek: Allah katında hayvanlara yardım etmenin de mükâfatı vardır.

Konu: Soğuk ve yağışlı bir kış günü yıkılan çardağın altında kalan köpeğin Adil Amca adındaki bir hayvansever tarafından kurtarılışı anlatılmaktadır. Hayvan sevgisi işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.3.3.2. Özet:

Karlı bir günde sahibinin Kara Ceylan adını verdiği köpek çardağın yıkılması ile karlar altında kalır. Köpeği kurtarmak için komşuları olan Adil amcayı çağırırlar. Adil amca beline kadar gelen karda Kara Ceylan'ı kurtarmak için epey uğraşır.

Sonunda Kara Ceylan'ı kurtarırlar. Annesi de “Allah sana hac yolunu nasip etsin” diye dua eder. Yıllar sonra Adil amcanın hacca gittiğini duyan çocuk bu anıyı hatırlar.

1.3.3.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Hayvanları seven bir çocuktur. Kara Ceylan'ın sahibidir.

Adil Amca: Hayvansever ve hayırsever, inançlı bir kişidir.

Kara Ceylan: Dört aylık bir köpek yavrusudur.

1.3.3.4. Eğitsel İletiler:

Cennet-Cehennem- Kıyamet

Karşılık beklemeden yardıma muhtaç olan her canlıya yardım etmeliyiz.

“Vaktiyle vaaz eden bir hocadan dinlemiştim. Adamın biri susuzluktan taşları yalayan bir köpek görmüş ve onun susuzluğunu gidermek için ayakkabısıyla su çıkartıp köpeğe içirmiş. Allah da o adamı cennete koymuş. İğneci Adil amcaya Allah hac yolunu nasip etmiş. Bunda Kara Ceylan'a yaptığı iyiliğin ve annemin duasının payı olamaz mı?” (s.23)

Dua

Kara Ceylan'ı kurtaran Adil amcaya en güzel duayı çocuğun annesi etmiştir.

“Elin kolun dert görmesin Adil Efendi, Allah sana hac yolunu nasip etsin. Sen olmasaydın bu zavallı hayvan gözümün önünde bağıra çağıra ölüp gidecekti.” (s.18)

Mutluluk

Köpeği kurtarılan çocuk çok mutludur.

“Nasıl sevindiğimi bir görseydiniz... O anda bütün dünyanın mallarını bağışlasalar bu kadar mutlu olmazdım.” (s.19)

Hayvan Sevgisi

Hayvanlar da doğanın bir parçası olarak, yaratılan olarak sevilmektedir.

“–Aman Adil Efendi bir yerin acıtırsın, dikkatli ol, diyordu.

Adil amca saçına başına dolan karlara aldırmadan:

–Acırsa acısın Çavuş Dayı, zavallı hayvanın çığlığını duymuyor musun? diye cevap verdi.” (s.21)

1.3.4. Dayımın Tövbesi

1.3.4.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Bir musibet bin nasihatten yeğdir.

Konu: Antalya’ya geziye giderken otobüsün kaza yapması sonucu abdestsiz öleceğinde korkan bir çocuktan etkilenen sarhoş bir insanın doğru yolu bulması anlatılmaktadır.

Zaman: Anlatma Zamanı- Sonradan Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.3.4.2. Özet

Selim’in dayısı sarhoş, ibadetle ilgisi olmayan biridir. Bu yüzden annesi onun hakkında konuşulmasına bile tahammül edemez. Ama bir gün kaza yaptığı haberini alınca annesi ve babası Selim’i ve abisini evde bırakarak dayılarının yanına gider. Çok yara beresi yoktur ama aklını oynattığı söylenir. Üç gün orada kaldıktan sonra dönerler. Dayısının durumunu merak eden Selim gerçekten aklını kaçırmayı kaçırmadığını sorar. Annesi de aksine akıllandığını söyler. Meğer dayısının kaza geçirdiği otobüste Antalya’ya gezmeye giden yirmi ilköğretim öğrencisi varmış. Kaza sırasında çocuklardan biri abdestsiz öleceğini haykırmaya başlamış. Küçük çocuğun bu inancı dayıyı çok etkilemiş. Trafik kazasının olduğu günden beri uykusundan dahi uyanıp ağlıyormuş. Annesi bu yaşları tövbe gözyaşları olarak adlandırır.

1.3.4.3. Ana Karakterler:

Selim ve abisi: Evde kendi başlarına durabilen, korkusuz ve akıllı çocuklardır.

Anne: Kardeşinin yaptıklarından dolayı ona kızan ama yine de başına bir şey gelince koşturan bir kadındır.

Dayı: Kötü alışkanlıkları olan sonradan doğruyu bulan bir kişidir.

1.3.4.4. Eğitsel İletiler:

Ölüm

Kaza anında herkes can havliyle bağıırken bir çocuk ölümünün abdestsiz olacağına üzülmemektedir.

“Otobüsteki ilköğretim öğrencilerinden biri etrafındaki insanların telaşına aldırılmadan:

‘Aman Allah’ım abdestsiz öleceğim! Abdestsiz öleceğim.’ diye haykırıyormuş” (s.28)

İnsan Sevgisi

Anne kardeşinin olumsuz davranışları yüzünden ona kızmaktadır ancak onun kaza geçirdiğini öğrenince duramaz, koşar.

“İşin doğrusunu söylemek gerekirse annem dayımdan hiç hoşlanmazdı. Ne zaman onun lafı geçecek olsa bırakın şu sarhoşu, diyerek kestirip atardı. Hâlbuki şimdi onun için iki ayağını bir pabuca sokuyordu. Anlaşılan kardeşlik duygusu her şeyden ağır basmıştı.” (s.24)

1.3.5. Garibin Ölümü

1.3.5.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Etrafımızdaki ihtiyaç sahiplerine karşı duyarlı olmalıyız.

Konu: Ramazan ayında, kasabanın iftar topunu patlatan Delibozuk adında bir garibin ölümü anlatılmaktadır. Sorumluluk ve inanç işlenmektedir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.3.5.2. Özet:

Bir kasabada yaşayan Delibozuk adında bir kişi vardır. Bu, oldukça gariban; yeri yurdu olmayan biridir. Yanından kiloluk su dolu yağ kutusunu eksik etmez. Namaz okununca abdestini alıp, namazını kılar. Delibozuk’un bir görevi vardır. Bu, Ramazan ayında kasabanın sırtına dayandığı kaledeki topu ateşleyerek iftar vaktini bildirmektir. Ramazan bitince de eski hayatına döner. Ramazan o yıl şubat ayına rast

gelir. Bayram günü Delibozuk'u arayıp ona yardım etmek isteyenler onu bulamaz. Artık hakkında hikâyeler uydurmaya başlarlar. Kalenin üstündeki karlar eriyince Delibozuk'un cesedini onun gibi garip bir çoban bulur.

1.3.5.3. Ana Karakterler:

Delibozuk: Sakin, uysal, temiz yürekli, sorumluluk sahibi bir insandır. Evi barkı kimsesi yoktur. Yanında daima abdest alabilmek için bir teneke su taşır.

1.3.5.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Allah'ın gücü her şeye yeter.

“Öyle deme Arife bacı, Allah'a karşı özün bir olsun yeter ki. Rabbim insana kanat takar da göz açıp kapayıncaya kadar dünyayı dolaştırır.” (s.35)

Sorumluluk

Kasabadaki hiç kimse Delibozuk'a sorumluluğunu hatırlatma ihtiyacı hissetmez. Aslında bu sorumluluk ona verilmiş de değildir. O, içinden gelerek her yıl iftar topunu ateşler.

“Ne belediye başkanı ne de kasabanın ileri gelenleri ona bu görevi hatırlatmaya gerek duymuyorlardı. Çünkü o kurulu bir saat gibi görevini yerine getirmesini biliyordu. Yirmi iki senedir böyleydi bu.” (s.31)

1.3.6. Gül Ahmet

1.3.6.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı
Özdeş Özne

İzlek: Rızık veren Allah'tır, kula sadece çalışmak düşer.

Konu: Bir kış günü, köyde yaşayan Gül Ahmet'in keçisini satmak için kasabaya giderken kopan fırtınadan kurtuluşu anlatılmaktadır. Allah inancı ve aklını kullanarak zorluklarla başa çıkabilme verilmeye çalışılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.3.6.2. Özet:

Hürrem Usta ailesinin geçimini ayakkabı yapıp satarak karşılamaktadır. Ancak o kış, kar çok fazla yağmadığı için ayakkabı alan olmaz. Bu durum en çok eşini üzer. Gelecek olan Kurban Bayramı'ndaki ihtiyaçlarından bahseder. O zaman Hürrem Usta ellerindeki tek keçiyi satması için oğlunu (Gül Ahmet'i) kasabaya yollar. Kasaba köye uzaktır. Gül Ahmet yola çıkar. Ancak biraz sonra fırtına çıkar. Kar her yeri doldurur. Gül Ahmet ve keçisi oldukça zor durumdadır. Gül Ahmet korunaklı bir yer bulamamaları durumunda soğuktan donup öleceklerini düşünmektedir. Derken bir ot yığını fark eder ve içine girerler. Dört gün boyunca ot yığınının içinde kalırlar. Dördüncü günün sonunda oradan geçmekte olan bir at arabasını fark eder ve onu durdurur. Adam da ona köyün yolunu tarif eder. Gül Ahmet de köye döner. Ailesi onu görünce çok sevinir. Artık kar yağdığı için de keçiyi satmalarına gerek yoktur. Hürrem Usta ve ailesi için o Kurban Bayramı çok neşeli geçer.

1.3.6.3. Ana Karakterler:

Hürrem Usta: Kışlık ayakkabı ve mest imal ederek evini geçindiren, kanaatkâr, inançlı, sabırlı bir kişidir.

Hürrem Usta'nın Eşi: Sabırsız ve bencil bir kadındır.

Gül Ahmet: Hürrem Usta'nın büyük çocuğudur. Henüz on iki yaşında olmasına rağmen akli başında sorumluluk sahibi bir çocuktur.

1.3.6.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

İnancı sarsılan eşine Hürrem Usta sabrı telkin etmektedir.

“Böyle konuşma hanım, diye karşı çıkıyordu. Allah'ın hikmetinden sual olunmaz. O ne yapacağını bizden iyi bilir. Elbet bir sebep yaratacaktır... Biraz sabırlı ol. Allah çalışan kullarını rıziksız bırakmaz. Nasıl olsa elimiz kolumuz bağlı oturmuyoruz.” (s.39)

“Demek kul sıkışmayınca Hızır yetişmezmiş, diye geçirdi kafasından. Rızkı veren Allah olduğuna göre bize de sadece çalışmak düşer.” (s.46)

Akıllılık

Gül Ahmet tipiden sağ çıkabilmek için fark ettiği ot yığınlarının içine keçisi ile beraber girer. Otlar hem soğuktan korur hem de keçi için yiyecek olur.

“Ot yığınının üzerindeki karları temizleyip iki kişinin sığabileceği büyüklükte bir oyuk açtı. Dışarıdaki dondurucu soğuğa karşın içerisi sıcacıktı. Altına sığındıkları bu ot yığını, yaşlı keçi için de bitmez tükenmez bir besin kaynağı olmuştu. Canının çektiği yerden yemeğe başladı.” (s. 45)

1.3.7. Kutsal Yama

1.3.7.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Allah yolunda harcanan her şey kutsaldır.

Konu: Altı yaşındaki Murat’ın, annesinin ördüğü pantolonun namaz kılarken eskimesi üzerine namaz kılmaktan vazgeçmesi anlatılmaktadır. Emeğe duyulan saygı, İslamiyet’in şartlarından olan namaz kılmak ve Allah’a adanan ömrün cennetle mükâfatı üzerinde durulmuştur.

Zaman: Vak’a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.3.7.2. Özet:

Murat arkadaşı Turgay’ın örgü tulumunu görünce annesinden de kendisine bir tane örmesini ister. Dedesi ipleri alacağını söyler ama iki ricası vardır. Biri kendisine de bir namaz külahı örülmesidir. İkincisi ise Murat’ın kendisini camiye götürmesidir. Annesi bir hafta içinde bunları örer, Murat da artık dedesi ile camiye gitmekte ve namaz kılmaktadır. Bir cuma günü cami çıkışında tulumunun dizlerinin eskidiğini gören Murat çok üzülür. Dedesi de halasına gidince Murat da namaz kılmayı bırakır. Annesi sebebini sorunca da dizlerini gösterip eskidiğini belirtir. Annesi hemen çarşıya gidip iki parça deri alır. Bunlarla tulumu yama yapar. Bundan da kutsal yama diye bahseder. Murat sebebini sorunca Allah’ın huzurunda onun minik dizlerinin dile gelip namaz kılarak tulumunu eskittiğini söyleyeceklerini ifade eder.

1.3.7.3. Ana Karakterler:

Murat: Altı yaşlarında emeğin kıymetini bilen, inançlı bir çocuktur.

Murat’ın Annesi: Gayretli, çalışkan bir kadındır.

Murat'ın Dedesi: Dini bütün bir kişidir.

1.3.7.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Murat'ın dedesi Murat'ı iyi bir Müslüman olması için yetiştirmektedir.

“Aslında dedem camiye kendi başına gidemeyecek kadar yaşlı değildi ama beni de alıştırmak istiyordu. Zaten her akşam uykuya dalmadan önce beni koynuna alıp bir yığın dua ve sure ezberletirdi. Peygamberimizle ilgili sorular sorup cevabını benden almak isterdi.” (s.48)

İnancımıza göre kıyamet koştuktan sonra insan dünyada yaptıklarından, yapması gerekenlerden sorguya çekilecek.

“–Kıyamet gününde secdeye varan organlarımız bizim hakkımızda Allah'a şahitlik yapacaklar. Alnımız, burnumuz, dizlerimiz, ellerimiz hatta ayak parmaklarımız.” (s.54)

Cennet-Cehennem-Kıyamet

Murat namaz kılmaktan eskiyen pantolonuna üzülürken annesi ona şöyle söyler:

“–Örneğin senin minik dizlerin diyecek ki; ey Allah'ım, bu Murat kulun var ya, sana secde ederken pantolonunun dizlerini eskitti buna biz şahidiz. Hatta annesi onları tamir etme gereğini duydu. Onu cennetine koyarak ödüllendir, diyecekler.” (s.52)

Duyarlık

Murat yaşının küçüklüğüne rağmen annesinin bir an evvel yetiştirmek amacıyla gece gündüz ördüğü pantolonun eskidiğini görünce çok üzülür.

“–Kusura bakma anneciğim, dedim. Şu dizlerimin haline bak... Gece yaralarına kadar göz nuru döktüğün pantolonumu camide eskittim. Sonra senin yüzüne nasıl bakardım. Belki kızarsın diye...” (s.50)

1.3.8. Tasdikname

1.3.8.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Allah korkusu insanın içindeki en değerli cevherdir.

Konu: Yağmurlu bir cuma gününde okulda Ayşe'nin yerde bulduğu parayı ölümü düşünerek biran evvel müdür yardımcısına parayı vermesi anlatılmaktadır. Allah inancı, ölümün her an gerçekleşebileceği ve babanın kızından duyduğu memnuniyet işlenmiştir

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.3.8.2. Özet:

Müdür yardımcısının kapısı çalar. İçeriye giren kırk – kırk beş yaşlarında, üstü başı çamurlu bir adamdır. Adam kızının tasdiknamesini almak ister. Kızı iki senedir sınıf geçemeyince onu mahalledeki dikiş kursuna yazdırmaya karar verir. Tasdiknameye yapıştırılacak fotoğrafları müdür yardımcısına verince o da kızı hatırlar. Bir cuma günü yağmurlu bir havada bulduğu paraları getiren kızıdır bu. Müdür yardımcısı ona paraları pazartesi de getirebileceğini söyleyince kız “Belki ömrüm pazartesiye yetmez. Kul hakkı ile ölmek istemiyorum.” der. Bu sözler müdür yardımcısını çok etkiler.

1.3.8.3. Ana Karakterler:

Ayşe: On, on bir yaşlarında, zeki olmayan ancak kul hakkı ile ölmekten korkan, inançlı bir kızıdır.

Ayşe'nin Babası: Kırk yaşlarında oldukça kısa saçlı, fakir bir kişidir.

Müdür Yardımcısı: İnsanlara hoşgörülle yaklaşan, iyi kalpli bir insandır.

1.3.8.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

İnsan ne zaman öleceğini bilemez. Bunun için her günü son günü gibi yaşamalıdır. Nitekim Ayşe yaşının küçüklüğüne rağmen bunun farkındadır.

“‘Ama öğretmenim’ dedi. ‘Pazartesiye kadar yaşayacağımı bilemem ki. Kul hakkıyla ölmek istemiyorum.’” (s.57)

Mutluluk

Ayşe'nin babası kızının gösterdiği davranış sebebiyle müdür yardımcısı tarafından övülmesine çok sevinir.

“Adamın okuldan ayrılışını bir görmeliydiniz. Sevinçten ayakları yere değmiyordu.” (s.59)

Doğruluk

Ayşe sağ avucundaki üç tane bir milyonluk ile müdür yardımcısının odasına girer. Çok fakir olmalarına rağmen o parayı harcamayı aklından bile geçirmez.

“–Okulun alt tarafındaki merdivenlerde buldum. Sanırım arkadaşlarımdan birinin olacak. Sormaya fırsat kalmadı. Herkes koşarak evine gitti.” (s.57)

1.3.9. Pastacı Kerem

1.3.9.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Nesnel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: İnsanları kandırarak kazanılan paradan hayır gelmez.

Konu: Bir pastanede çırak olarak çalışan Kerem'in pastacılığı öğrenmesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.3.9.2. Özet:

Kerem pasta imalathanesinde işe başlamıştır. Kerem'in ustası Cemal Usta Kerem'e yapacaklarını anlatırken işe Besmele ile başlamasını söyleyerek anlatır. Bir gün Kerem başka bir imalathanede çalışan arkadaşı ile eve giderken arkadaşı Kerem'i sınamak amacıyla üzümlü kekin daha çok kabarması için ne yapılması gerektiğini sorar. Kerem de yumurtasının arttırılması gerektiğini söyler. Arkadaşı Kerem'in de ustası gibi enayi olduğunu söyler ve fazladan karbonatın da bu işi yapabileceğini belirtir. Kerem ertesi gün bunu ustasına anlatır. Ustası da karbonatla kabartılan kekin tadının olmayacağını bu esnaflığın da Müslüman'a yakışmayacağını söyler. Bir cuma günü imalathaneyi kapatıp namaza giden Kerem ve ustası namazdan dönünce aç gözlülüğü yüzünden namaza dahi gitmeyen diğer imalathanede yangın çıktığını görürler.

1.3.9.3. Ana Karakterler:

Cemal usta: Besmelesiz dükkân açmayan, tertipli, işini iyi ve hilesiz yapan iyi bir pasta ustasıdır.

Kerem: Cemal Usta'nın yanına çırak olarak gelmiş, ustasını dikkatle dinleyen bir çocuktur.

1.3.9.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Besmele ile başlanan her iş kolaylaşır.

“Bak delikanlı, diye söze başladı Cemal Usta. Bu gördüğün dükkânın anahtarı, şu da imalathanenin. Sen sen ol besmelesiz kapı açma.” (s.60)

“–Besmele, dedi. Besmele ilave edilmeyen hiçbir pastanın tadı olmaz. Tuzu, şekeri, yağı unutulmuş olabilir ama besmelesi asla unutulmaz.” (s.62)

Fazla para kazanmak kötü değildir. Ancak bunu nasıl kazandığımız önemlidir.

“Elbette değil... Ama Müslümanca kazanmak gerek. Mademki Müslüman olduğumuzu iddia ediyoruz hizmetimiz de inancımıza uygun ve dürüstçe olmalı.” (s.65)

İyi-Kötü

Cemal Usta, Kerem'e yanlış ama kolay yolu değil masraflı da olsa doğru yolu önermektedir.

“–Sen doğru söylemişsin Keremciğim, diye cevap verdi Cemal Usta. Çok miktarda karbonat koyarak da kabartabiliriz. Hatta ucuz mal edip, çokça para da kazanabiliriz. Ama karbonatlı kekin ne tadı olur ne de Müslüman bir esnafa yakışır.” (s.64)

Temizlik, Düzen

Aslan yattığı yerden belli olur, temizlik imandandır gibi birçok söz bize tertip ve düzeni öğütler. Düzenli insanların hayatı da düzenlidir.

“Ellerini güzelce yıka, tırnaklarını kes. Pastacı esnafının elleri ameliyata giren bir doktorun elleri gibi temiz olmalı. Vitrindeki pasta tepsilerini eczane gibi düzenli tutmalısın.” (s.60)

1.3.10. İdris Baba'nın Hanı

1.3.10.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Kötüler er geç cezasını bulur.

Konu: Soğuk bir kış gününde İdris Baba'nın hanında İdris Baba'nın ve torununun hanı eşkiyalardan korumaları anlatılmaktadır. Hikâyede iş bölümü yapma, kötülerin cezasını bulması işlenmektedir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.3.10.2. Özet:

İdris Baba değirmencilikle geçinen bir kişidir. Değirmende olduğu bir gün evinde yangın çıkar. Eşi, oğulları ve gelinleri bu yangında ölür. Kendisi ve iki torunu kurtulur. Torunlarını da alıp köyden uzakta bir han satın alır. Torunları ile birlikte hanı işletirler. Ancak han korumasız olduğu için sık sık hırsızlık olur. Bir gün dağ haydutları tarafından İdris Baba'nın kuzusu çalınır. Bunun üzerine gece nöbeti tutmaya karar verirler. Bir gece çingene gelir hana. Yanlarında tefle oynattıkları ayları da vardır. Osman çingene fakir olduğunu düşündüğü için gelmelerinden pek memnun olmaz. Ayıyı ahıra alırlar. O gece nöbet sırası Osman'dadır. Sesler duyan Osman rastgele ateş eder. Bir çığlık duyarlar. Seslere herkes gelir. İdris Baba Osman'ın haydudu vurduğu düşünmektedir. Ancak Osman rastgele ateş ettiğini söyler. Sabah her şey anlaşılır. Haydutlardan biri çingene ayısı tarafından boğularak öldürülmüştür. Haydut'un ölümüne üzürlüler ancak haydutların bir daha uğramayacak olması da onları mutlu eder.

1.3.10.3. Ana Karakterler:

İdris Baba: Küçük bir hanı işletmektedir. Eşini, iki oğlunu ve gelinini bir yangında kaybetmiştir.

Osman: İdris Baba'nın torunudur. Yolcuların, hayvanların genel bakımından; salondaki ocağın yakılmasında sorunludur.

Güllü: Osman'ın kardeşidir. Küçükken çıkan yangından korkup dilli tutulmuş, gelinlik çağa gelmesine rağmen açılmamıştır. Hanın temizlik ve yemek işlerinden sorumludur.

1.3.10.4. Eğitsel İletiler:

Paylaşma

Herkes yapabileceği işi üstlenir ve bunu yerine getirmeye çalışır.

“İdris Baba ile torunları evde iş bölümü bile yapmışlardı: Yolcuların, hayvanlarının bakımı, salondaki ocağın yakılmasını ve yolcuların genel hizmetlerinin yürütülmesini Osman üstlenmişti. Güllü ise sabahları yatakları düzeltiyor, yemekleri pişiriyor, ev işleriyle uğraşıyordu.” (s.69)

1.4. İBİBİK YUVASI

1.4.1. Mezarıcı Bekir

1.4.1.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Kötülüğe iyilikle karşılık vermek kötülük edeni doğru yola döndürebilir.

Konu: Bir kış gününde mahallede hırsızlık yapan Mezarıcı Bekir'in iş üstünde yakalanması anlatılmaktadır. Kötülüğe karşı iyilik işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.4.1.2. Özet:

Kış gününde Ramazan ayında köye dadanan bir hırsız çamaşırları, güğümleri, ayakkabıları çalmaktadır. Bir gün mahalle arkadaşlarıyla oyun oynayan bir çocuk Mezarıcı Bekir denen kişinin evinin oraya saklanır ve pervazın önündeki ayakkabılar çocuğun dikkatini çeker çünkü bunlar arkadaşının çalınan ayakkabılarına benzemektedir. Bunu ailesiyle paylaşır ama bu bilgi çok itibar görmez. Bir gün yemek yerken dışarıdan gelen seslere çıkarlar ve hırsız çamaşırlarını çalmaktadırlar. Peşinden koşarken hırsız, buz tutmuş yokuştan kayar ve düşer. Bunu gören mahalleli

onu dövme için toplanır. Bu kişi Mezarıcı Bekir'dir. Çocuğun dedesi buna karşı gelerek onu hastaneye götürür. Mezarıcı Bekir köyü terk eder ve dürüstçe yaşamaya karar verir.

1.4.1.3. Ana Karakterler:

Mezarıcı Bekir: Köyde yaşayan Mezarıcı Bekir sonradan hırsızlığı huy edinmiş bir adamdır. Hatasını anlar daha temiz bir hayat sürmeye karar verir.

Çavuş Dayı: Titiz, yaşlı bir adamdır. Kötülüğe kötülükle karşılık verilmeyeceğini bilen, inançlı bir kişidir.

1.4.1.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Allah'ın rahmeti sonsuzdur. Mezarıcı Bekir yaptıklarından pişman olmuştur ama kendisinin bağışlanacağına inanmak istemez.

“O kadar umutsuzlanma Bekir, dedi dedem. Dünyada kusursuz insan yoktur. Ama Allah'ın rahmeti geniştir. Mademki pişman oldun, inşallah yüce Allah günahlarını bağışlayacaktır. Allah'ın bağışladığı insanlar kul yanında da temizdir.”
(s.15)

Öğüt

Çocuk saklambaç oynarken Sarı İbrahim'in oğlunun ayakkabılarına çok benzeyen bir çift ayakkabıyı Mezarıcı Bekir'in evinde görür ve hırsızın o olduğundan şüphelenir. Bunu ailesine anlatınca dedesi ona kızar.

“Bu lafi başka yerde söyleme, dedi. Ayakkabı ayakkabıya elbise elbiseye benzemez mi oğlum? Belki de kendi ayakkabısıdır. Kesin bilmediğin bir şey hakkında başkasını suçlamak çok günahdır.” (s.10)

İyi-Kötü

Dünyada iyiler olduğu kadar kötüler de vardır. Öyle ki hayat içinde hep zıtlıkları barındırır ve bu zıtlıklar sayesinde doğru olanı daha rahat kavrayabiliriz. İyiler hep kazanır, bu dünyada olmasa da öteki dünyada yapılan iyilikler karşılığını bulacaktır. Kötülüğe iyilik ile karşılık vermek de iyilik yapanı kazandıran bir davranıştır.

“–Sizin hakkınızı ödeyemem Çavuş Dayı, dedi. Ben hırsızlık yaptım, siz beni hastaneye götürüp hayatımı kurtardınız. Hakkınızı helal edin ne olur? Ben adam olmaz serserinin biriyim.” (s.14)

1.4.2. Sahtekâr Camcı

1.4.2.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrılmış Özne

İzlek: İnsanların zararından faydalanmak yanlış bir davranıştır.

Konu: Bir mahallede yaşayan Tayfur ile Necip adlı iki arkadaşın para kazanmak için evlerin camlarını kırmaları anlatılmaktadır. İnsanlarla alay etmeme, akıllılık ve duyarlık işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.4.2.2. Özet:

Küçük çocuk Necip ve Tayfur adlı arkadaşlarının son zamanlarda harcadıkları paranın çokluğuna akıl erdiremez ve bir gün onları takip eder. İki çocuk okuldan çıkar ve تنها bir yerde bir adam bunlara para verir. Çocuk konuşulanları duymaz, adamı da tanımadığı için kimseye bir şey demez. Ertesi gün çocuğun babası camdan bu adamı görür. Adam “camcı” diye bağırmaktadır. Mahalle de ilk defa gördüğü bu adam babanın dikkatini çeker. Bunun üzerine çocuk da gördüklerini babasına anlatır. Annesi de geçen gün mahallede beş evin camının kırıldığını söyleyince çocuklara para vererek camcının camları kırdırıldığını düşünerek polise haber verirler. Sivil polisler kısa bir takipten sonra gerçeğin öyle olduğunu anlar ve camcıyı tutuklar. Çocukları da sabıka defterine kaydederek serbest bırakırlar.

1.4.2.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Etrafındaki olaylara duyarlı ve dikkatli bir çocuktur.

Anlatıcı Çocuğun Annesi ve Babası: Kendilerine zararı olmasa da başkalarına zarar veren durumlar karşısında duyarlı bireylerdir.

Tayfur ve Necip: Maddi durumları iyi olmayan iki çocuktur. Mahalleye yeni gelen camcıya iş çıkması için camları kırıp kaçarlar. Karşılığında da camcıdan para alırlar.

1.4.2.4. Eğitsel İletiler:

Toplu Yaşama

Necip ve Tayfur eski camcının sesini duyuncaya gülmeye başlarlar. Öğretmenleri nedenini sorunca bir kız arkadaşları kendince sebebini söyler.

“–Öğretmenim, dedi. Bu arkadaşlar, camcı Salih amcanın sesi cırlak çıkıyor diye gülüyorlar. Onu alaya alıyorlar.

–Yazıklar olsun, dedi öğretmenimiz. İnsanların elinde olmayan kusurlarla alay etmenin ne kadar günah olduğunu bilmiyor musunuz? Onun sesini de yüce Allah yarattı...” (s.19)

Akıllılık

Necip ve Tayfur’un çok para harcamaları çocuğun gözünden kaçmaz, bunu araştırmak ister.

“Bol keseden harcadıkları parayı nereden aldıklarını öğrenmiştim. Ama merakım dağılmadı. Kimdi bu adam? Onlara bu parayı niçin veriyordu? Akrabaları mıydı yoksa? Durumu iyice araştırmadan kimseye bir şey söylemek istemiyordum.” (s.21)

Duyarlık

Kırılan camların esrarı çözülünce baba durumu polise söyler. Kendi camları kırılmamış olsa da bunun böyle devam edecek olması onu rahatsız eder.

“–Haklısın, dedi babam. Bunu hemen polise haber vermeliyiz. Yoksa bu gidişle mahallede cam kalmaz.” (s.23)

1.4.3. Boşboğazın Koyunları

1.4.3.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Güvenme varlığa düşersin darlığa.

Konu: Bir kasabada yaşayan Boşboğaz İbrahim’in boşboğazlığı sebebiyle koyunlarının ölmesi anlatılmaktadır. Allah inancı, duanın önemi, cennet işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.4.3.2. Özet:

Köyün imamı Adil Hoca yatısı ezanını okuduktan sonra evine gitmek üzere camiden çıkar. Köy odasında Boşboğaz İbrahim'in gençlerle konuşup gülüştüğünü işitir, içeri girer. Gençler Boşboğaz İbrahim'den namaz fikrini tekrar anlatmasını ister. Bu fikrada sürüsü üremeyen, kısır olan bir adam bu sebeple müftüye danışır. Müftü namaz kılmasını öğütler. Adam kıldıkça koyunlar ölür. Sadece bir keçi kalır. Adam keçinin hareketliliğine kızarak onun için de namaz kılacağını söyler. Bu fıkra gençleri güldürür ama Adil Hoca'yı üzer. Adil Hoca Boşboğaz İbrahim'e "Allah seni ıslah etsin." der ve köy odasından çıkar. Köye yıldırım düşer. Ancak bu yıldırım Boşboğaz İbrahim'in ağılına isabet eder ve onun koyunlarını telef eder.

1.4.3.3. Ana Karakterler:

Boşboğaz İbrahim: Altmış yaşında, alını secde görmemiş, gençliği hırsızlık ve zamparalıkla geçmiş, askerlikten kaçmış bir adamdır. Yanında çalışan işlerin hiçbiri onun zenginliğinden yararlanmış değildir.

Adil Hoca: Köyün imamıdır. Olgun bir insandır. Müslümanlığın şartlarını yerini getirir.

Anlatıcı Çocuk: Adil Hoca'nın yanından ayrılmayan, inançlı bir çocuktur.

1.4.3.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Boşboğaz İbrahim zengin olmasına rağmen zenginliğinden yararlanan kimse yoktur. Mallarına zarar gelince toplaşan insanlar bunu dile getirir.

"Vermezsen fakire, Allah doldurur çukura, diye karşılık verdi bir başkası.

–Öyle, öyle diye onaylıyordu herkes. Allah ne yapmaya kadir değil." (s.36)

Dua

Adil Hoca İbrahim'in anlattığı fıkradan dolayı üzüntü duyar. Ancak yine de beddua etmez.

"İbrahim Ağa bu tür maskaralıklarla hem kendini hem de çevrendeki delikanlıları ateşe sürüklüyorsun. Sana beddua ederek 'Allah belanı versin.' demeyeceğim. Çünkü beddua etmek bir Müslüman'a yakışmaz." (s.33)

İbrahim Ağa başına gelen felaketten sonra doğru yolu bulur, namaza başlar. Çocuk da onun affı için dua eder.

“İnanır mısınız namaz kılmaya bile başladı. İnşallah Rabb’imiz onun günahlarını da bağışlar.” (s.36)

Cennet-Cehennem- Kıyamet

Adil Hoca namazını kıldıktan sonra köy odasına gider. İbrahim onunla dalga geçer, cennetten bir köşe de kendisine ayırmasını söyler.

“–Cennet kimsenin tekelinde değildir İbrahim Ağa, dedi. Biz Allah’ın kullarına farz kıldığı bir emri yerine getiriyoruz. Kimin cennete gireceğini ise O tayin eder.” (s.31)

1.4.4. İbibik Yuvası

1.4.4.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Sorumluluklarımızı vaktinde ve tam olarak yerine getirmeliyiz.

Konu: Öğle vakti hayvanları otlatmaya giden bir çocuğun asıl işini unutarak ibibik yuvasını kurcalaması ve o esnada elini akrep sokması anlatılmaktadır. İşini zamanında yapma, hayvanlara zarar vermeme işlenmiştir

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.4.4.2. Özet:

Küçük çocuk kuzularını otlatırken sabırsızlıkla öğle vaktinin gelmesini beklemektedir. Çünkü öğleyin dayısı Almanya’dan gelecek ve ona fotoğraf makinesi getirecektir. Geç kalmamak için kuzuları dahi suya götürmez. Bir müddet uyuduktan sonra gölgesinin boyu kısalmış. Bunu gören çocuk aceleyle koyunları toplar yola koyulur. Küçük bir su birikintisi gören koyunlar su içmek için durur. Çocuk da bir ibibik yuvası görür. Bu yuvadan bir yavru alıp oynamak ister. O esnada elini bir akrep sokar. Çocuk hızla köye gider ve ninesi gerekli müdahaleyi yapar. Çocuk kendine geldiğinde ninesi ona bir paket uzatır. Bu Almanya’dan gelen dayısının şeker vardır. Bunu azımsayan çocuğa ninesi ibibik yavrusunu yuvasından çıkarana bu hediyenin bile çok olduğunu söyler.

1.4.4.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Okuldan kalan zamanlarında koyunları güden, meraklı biraz da sorumsuz bir çocuktur. Yaptığı sorumsuzluğun bedelini ödemiştir.

Anlatıcı Çocuğun Ninesi: Otlardan şifalı ilaçlar yapan, güngörmüş bir kadındır.

1.4.4.4. Eğitsel İletiler:

Dua

Mezarlıktan geçerken ölenlerin ruhu için dua okuruz. Çocuk da inancımız gereği doğru olanı yerine getirmiştir.

“Mezarlığın yanından geçerken, yüzümü o tarafa döndürüp bildiğim bütün duaları okudum.” (s.40)

Eğitim-Bilgi

Babası gölge boyu yarım metreye inmedikçe koyunları eve getirmemesini tembihler. Çocuk da derste gördükleri bilgiyi aktarmıştır.

“Gölgenin yarım metreye inmesi demek öğle vaktinin girmesi demektir. Güneş yükseldikçe cisimlerin gölgesi kısalıyordu. Bunu sosyal bilgiler dersinde öğrenmiştik” (s.37)

1.5. ANNELER VE KUZULAR

1.5.1. Hafize Bacı'nın Tren Bileti

1.5.1.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Önyargı ile yaklaştığımız kişiler bundan olumsuz etkilenebilir.

Konu: Trende Hafize Bacı ile Murat'ın biletini kaybettiğine inanmayan görevlinin onları biletsiz binmekle suçlaması ve Hafize Bacı'nın bunun üzüntüsü ile felç geçirmesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.1.2. Özet

Murat, Hafize Bacı adındaki akrabalarıyla Sincan'ın bir köyüne gitmek için treni beklemektedir. Tren biraz gecikince Murat sıkılır, Hafize Bacı da onu oyalamaya çalışır. Tren geldiğinde binerler ancak Hafize Bacı sıcaktan ve sahip olduğu kilolardan dolayı terler. Kompartımanlarda buldukları bir kişilik yere Murat oturmak isteyince itiraz etmez. Kendisi de biraz hava almak için başını pencereden uzatır, esen yel de ağzında tuttuğu bileti uçurur. Hafize Bacı'nın yanında başka bilet alacak parası da olmadığından telaşlanır. Biletçi biletleri kontrol etmek için gelir. Hafize Bacı olayı anlatır ama biletçi buna inanmaz ve onu devletin malına parasız binmekle suçlar. Hafize Bacı'nın itirazları işe yaramaz. Kompartımandaki bir adam onun biletini alır fakat Hafize Bacı yol boyu haksız yere suçlandığı için ağlar. Sonraki bir hafta boyunca yemekten içmekten kesilir. Bir hafta sonra Murat'ı evine yollarlar. Sonrasında da Hafize Bacı aşırı üzüntüden felç olur. Tek söyleyebildiği kelime ise “Düüüüüüü”tür.

1.5.1.3. Ana Karakterler:

Murat: Hafize Bacı'nın uzaktan akrabasıdır. Bazen onunla evine gider. Hikâyede anlatıcı konumundadır.

Hafize Bacı: Murat'ın annesinin uzaktan akrabası olan kadın Sincan'ın köylerinden birinde yaşamaktadır. Maddi durumu iyi değildir. Zaman zaman Murat'lara gelerek ev işlerinde yardımcı olmakta, Murat'ı da çok sevmektedir. Hafize Bacı bünyesinin aksine ince bir ruha sahiptir.

1.5.1.4. Eğitsel İletiler:

Yardımseverlik

Hafize Bacı Sincan'ın köylerinden birinde oturan fakir bir kadındır. Murat'ın annesinin de akrabasıdır. Ara sıra ona yardıma gelince annesi de Hafize Bacı'nın elini boş göndermez.

“Yoksul bir kocası vardı. İki üç haftada bir bizi ziyarete gelir ve çamaşır işlerinde anneme yardım ederdi. Buna karşılık annem de Hafize Bacı'nın sepetini boş göndermezdi. Çorap, havlu, elbiselik kumaş, tenekeyle zeytinyağı varsa kocası giysin diye birkaç eski pantolon, ceket, vb...” (s. 7)

Hafize Bacı biletinin var olduğunu bir türlü anlatamaz. O sırada imdadına başka bir adam yetişir ve bir ilet alır.

Kontrol memuru inatlaştıkça inatlaşıyordu.

–Madem paran yok o zaman inersin, dedi.

Hani ‘Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez.’ derler ya öyle oldu. Yaşlı kanepede oturan sakallı ve yaşlı bir adam, Hafize Bacı’nın bilet parasını vereceğini söyleyerek adamı başımızdan savdı.” (s.10)

Duyarlık

Murat Hafize Bacı’nın felç geçirdiğini öğrenince çok üzülür. Tombul bir kadın olan Hafize Bacı’daki bu ince ruh onu şaşırtır.

“Bunları duyunca çok üzüldüm. Demek kafasında hâlâ o bilet meselesi vardı. Öyle şişman bir gövdenin içinde, bu karda ince bir ruhun varlığını kim hesap edebilirdi? Asık suratlı kontrol memurunun yüzüne karşı haykıramadım ama zavallı Hafize Bacı’nın gerçekten bileti vardı.” (s.12)

1.5.2. Kan Aranıyor

1.5.2.1. Anlatıcı: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

Tema: Etrafımızdaki insanlara karşı duyarlı olmalı, onlara yardım etmeliyiz.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Konu: Ders çalışırken ilandan kan arandığını duyan çocuğun bunu dayısına söylemesi ve dayısının bu duruma kayıtsız kalması anlatılmaktadır. Yardımseverlik, duyarlık işlenmiştir.

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.2.2. Özet:

On yaşında bir çocuk belediyenin ilanında B grubu kan arandığını duyar. Annesine kan grubunu sorar ama ailede kan grubunu bilen sadece dayısıdır. Çocuk, dayısının kan grubunu Kızılay’ın dayısına verdiği rozetten hatırlayıp hemen dayısını aramaya çıkar. Dayısının kan grubu B RH’tir. Dayısı arkadaşları ile birlikte kahvede oyun oynamaktadır. Durumu dayısına söylediğinde dayısı oyunu bırakıp

gidemeyeceğini söyleyerek çocuğu hayal kırıklığına uğratar. Kan aranan hastanın öldüğü anonsunu duyan çocuk bu duyarsızlığa daha da üzülür.

1.5.2.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: On yaşlarında duyarlı ve dikkatli bir çocuktur.

Çocuğun Dayısı: Kahvede zaman geçiren duyarsız bir insandır.

1.5.2.4. Eğitsel İleti:

Duyarlık

Küçük çocuk kan aranan hastaya çok acır ve onun için bir şeyler yapmak ister.

“...Yayın devam ettiğine göre aranan kan henüz bulunamamıştı. İçime bir sıkıntı düştü. Zavallı hasta, kim bilir, şimdi ne sıkıntılar çekiyordu. Kan grubum tutsa kimseye danışmadan hemen hastaneye koşacaktım. Ama ne yazık ki tutmuyordu. Tutsa bile benim gibi on yaşındaki bir çocuğun kanını alırlar mıydı, bilmiyorum.”
(s.13)

1.5.3. Kuyudaki Ördek Yavrusu

1.5.3.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Hırsla ve öfkeyle yaptığımız işlerden pişmanlık duyabiliriz.

Konu: Okuldan eve geldiği zaman bahçede annesinin ve kardeşlerinin kendisiyle ilgilenmeyip, bir yavru ördekle ilgilenmesine öfkelenen çocuğun ördeği yanlışlıkla da olsa kuyuya atması ve bundan duyduğu pişmanlık anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.3.2. Özet:

Çocuk anne sevgisiyle ilgili bir şiir yazmıştır. Şiir öğretmenince çok beğenilir ve öğretmen şiiri duvar gazetesinde yayımlayacağını söyler. Çocuk bu ilk yayımlanacak şiirinin haberini ailesine vermek için eve gelir ancak annesini, ablasını ve kardeşini ortalıklarda göremez. Onların bahçede olduğunu ve bir şeyle ilgilendiklerini fark eder. Bu ilgilendikleri annesini kaybetmiş bir ördek yavrusudur. Kendisini sevindiren olayı annesine, ablasına söyler ama onların tek ilgilendikleri

ördek yavrusudur. Bu durum o kadar canını sıkır ki yavruyu aldığı gibi fırlatır. O da bostan kuyusuna düşer. Ablası kuyudan su çekerek ördeğin cansız bedenini çıkarır. Kardeşi ağlar. O da vicdan azabı duyar. Sonraki yayımlanan şiiri “ Ördeğin Ölümü” olur.

1.5.3.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Şiir yazmayı seven bir çocuktur. Yalnız başarısı karşısında annesinin, ablasının kayıtsız kalmasına çok kızar.

Şermin: Anlatıcı çocuğun ablasıdır. Soğukkanlıdır. Hayvanları seven bir kızdır.

Selim: Anlatıcı çocuğun küçük kardeşidir.

1.5.3.4. Eğitsel İletiler:

Dua

Selim abisinin ördeği kuyuya attığını görünce üzülür ve ona beddua eder.

“Öldürdün ördeğimi... Öldürdün ördeğimi. Sen onu kuyuya düşürdün. Allah da seni cehennemine atsın.” (s.22)

Paylaşma

Çocuk, şiirinin Türkçe öğretmenince beğenilip duvar gazetesinde yayımlayacağını öğrenince çok sevinir ve bunu ailesi ile paylaşmak ister.

“Kulaklarıma inanamadım. Sevinçten deliye döndüm. Yazdığım bir şiir ilk kez olarak duvar gazetesinde yayımlanacaktı. İçim içime sığmıyordu. Eve varınca herkese anlatacaktım. Anneme, babama, Şermin ablama, küçük kardeşim Selim’e herkese...” (s.18)

Mutluluk

Çocuk anne ile ilgili yazdığı şiirinin duvar gazetesinde çıkacağını öğrenince çok sevinir. Hızlıca eve giderken kırmızı ışıktaki geçer. Bunun üzerine kamyon şoförü ona kızar.

“Adam yerden göğe kadar haklıydı. Ama gelin görün ki benim içimdeki sevinç fırtınasından haberi yoktu. İnsanın akli fikri duvar gazetesinde çıkacak olan şiire takılıp kalınca trafik lambasının yeşilini kırmızısını görür mü hiç.” (s.19)

Duyarlılık

Selim abisine katil, ördeğimi öldürdün şeklinden sözler söyler ama çocuğu asıl rahatsız eden vicdanıdır. Duyarlı bir çocuk olduğu için vicdan azabı çeker.

“Aslına bakarsanız küçük kardeşimin sarf ettiği bu sözler vicdan azabından daha acı değildi... O günden sonra belki bir hafta boyunca yavru ördeğin hayali gözümün önünden gitmedi. Her gece yorganı başıma çekip ağlamaktan kendimi alamadım. Bu olay beni o kadar etkiledi ki duvar gazetesinde yayımlanan son şiirimin adı ‘Ördeğin Ölümü’ydü.” (s.24)

1.5.4. Telefon

1.5.4.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Güzel öğütleri dinleyip okumaktan ziyade onları uygulamalıyız.

Konu: Okul çıkışı kütüphane devlet mallarını korumayla ilgili araştırma yapan iki arkadaşın bunun tam tersi davranışları anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.4.2. Özet:

Din Kültürü Öğretmeni sorumluluk ve devlet mallarını koruma ile ilgili ödev verir. Bu ödev için öğle yemeğine dahi gitmezler. Bu sırada çocuklardan biri annesini arayıp yemeğe gelemeyeceğini haber vermek ister ancak jetonunu bulamaz. Bunu gören arkadaşı Cemil telefonun kasasını yumruklamaya, onu sağa sola sallamaya başlar. Bir adet jeton düşer. Öteki öğrenci bu olayı hayretle izler ve arkadaşı Cemil ile gurur duyar. Böylelikle annesine haber verir. İki öğrenci bu ödevi yapmak için akşam saat 5’e kadar kütüphanede dururlar. Sonunda içinde ayet, hadis, atasözleri ve özlü sözlerin bulunduğu güzel bir ödev hazırlar. Akşam babası eve geldiğinde ödevi görür ve çok hoşuna gider. Çocuk bugün yaptıklarını anlatır. Babası telefonu yumruklama olayını duyunca sinirlenir, kızar, bağırır. Çocuk nedenini anlayamaz babasına ödevi beğenmediği için mi böyle davrandığını sorar. Babası

yaptıkları şeyin ödev ile ne kadar alakasız olduğunu belirtir. Bu, daha önce çocuğun ilgisini çekmemiştir. Gerçekten de hazırladıkları ödev devlet mallarını korumakla ilgilidir. Çocuk yatağına yattığında çok üzgündür, ancak Cemil de bunu büyüklerden mi öğrendi acaba, diye düşünmekten de kendini alamaz.

1.5.4.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Sorumluluk sahibi bir çocuktur.

Anlatıcı Çocuğun Babası: Çocuğuna karşı ilgilidir. Aynı zamanda duyarlı bir babadır.

Cemil: Anlatıcı çocukla sınıf arkadaşısıdır. Büyüklerinden öğrendiği yöntemle telefon kulübesinden jeton alır. Uyanık bir çocuktur.

1.5.4.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt Verme

Cemil ile arkadaşının hazırladıkları ödev gerçekten çok güzeldir. Ancak ödev sadece kâğıtta kalmış, gerçek hayatta uygulaması olmamıştır. Çocuğun babası onu bu konuda uyarır.

“Beni iyi dinle, dedi. Öğretmeniniz size bu ödevi verirken ahlâkınız ve terbiyeniz kâğıt üzerinde kalsın diye vermemiştir. Sizin yazdığınız ödevde ne var! O kadar güzel ahlâk kitapları yazılmıştır ki belki yüzlerce kütüphane doldurur. İnsanlar oradaki yazılı güzel öğütleri uygulamadıktan sonra, ciltler dolusu kitabın topluma ne faydası olur? Cemil’le sen telefonu yumruklarken, ödev hazırladığınız kaynak kitap, belki de için için ağlamıştır... Haydi, şimdi yatağına git ve aklını başına toplu.”
(s.30)

Örnek Olma

Büyükler fark etmeseler de onları her an izleyen, gözlemleyenler vardır. Cemil de muhtemelen bu yanlış davranışı bir büyükten örnek almıştır.

“Sonra bir soru aklıma geldi: Cemil bu işi kimden öğrenmişti? Yoksa büyükler de mi yapıyor diye geçirdim içimden” (s.30)

Doğruluk

Çocuk ve arkadaşı Cemil çok güzel bir ödev hazırlamışlardır. Ama yaptıkları iş ile ödevleri çelişmektedir.

“Bak oğlum dedi. Şu hazırladığınız ödev üzerinde hiç mi düşünmediniz? Üç sayfa boyunca devlet mallarının çok günah olduğundan söz etmişsiniz. Onları hor kullanmanın çok günah olduğunu anlatmışsınız. Vatandaşlarımızın sorumluluk taşımaları gerektiğini söylemişsiniz. Ya siz? Ya Cemil ile sen?.. Yumrukladığınız telefonun devlet malı olduğunu düşünmediniz mi? Size ait olmayan bir jetonun hırsızlık olabileceğini de mi hesap etmediniz ha?” (s.29)

1.5.6. Vitrindeki Masal Kitabı

1.5.6.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Kıymet bilen insanlara yapılan iyilik daha makbuldür.

Konu: Bir tatil günü okul yolu üzerindeki dükkâna kitap almaya giden iki kardeşin paralarının almak istedikleri kitaba yetmemesi ve bunun bir iyiliksever tarafından karşılanması anlatılmaktadır. Paylaşma, duyarlık ve yardımseverlik hikâyede işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.6.2. Özet:

İki kardeş vardır. Mahallelerinde bir kırtasiye dükkânı bulunur. Fakat sadece kırtasiye dükkânı değildir burası. İçindeki malzemeler mevsime göre çeşitlilik gösterir. Okul zamanı okul araç gereçleri, sonbaharda oyuncaklar, kışın salep gibi... Bu kardeşlerden küçüğüne babası 25 kuruş para verir. Bunu gören abisi bu parayı küçük kardeşinden almak ister. Çünkü çok istediği bir masal kitabı vardır ve onun bunu almaya yetecek parası yoktur. Kardeşi buna beş tane horoz şekeri alacağını söyler. Abisi de onu ikna etmeye çalışır ve dükkâna doğru ilerlerler. Yolda giderken küçük kardeşi yere düşmüş ekmek görür. Beraber yerden kaldırır. O esnada oradan geçen bir adam çocukları bu davranışlarından ötürü kutlar. Abisi vitrindeki masal kitabını çocuğa gösterir. Masal kitabının görüntüsü kardeşini de cezbeder ve parasını abisine verir. Sevinçle dükkâna girerler fakat kırtasiyeci bu paranın yetmeyeceğini

söyler. Çocuklar üzülür. Yolda bunları kutlayan adam de dükkândadır. Çocukların ekmeğın de paranın da kıymetını bildiklerini düşünür ve onlara masal kitabıyla iki küçük kitap daha alır. Çocuklar evlerine giderken ellerinde masal kitapları ve horoz şekerleriyle çok mutludurlar.

1.5.6.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Okumayı seven, duyarlı bir çocuktur.

Selim: Anlatıcı çocuğu kardeşidir.

Yardımsaver Adam: Otuz-otuz beş yaşlarında, iyi giyimli, temiz yüzlü bir adamdır. Aynı zamanda yardımsaver bir kişidir.

Veysel Dayı: Mahalle arasında çeşitli ürünler satan bir esnaftır. Sattığı ürünler mevsime, ihtiyaca göre değişmektedir. Aynı zamanda inançlı bir kimsedir.

1.5.6.4. Eğitsel İletiler:

Duyarlık

Bakkalın bulunduğu yere giden iki çocuk merdivenlerde ekmek parçasını görürler. Onu yerden kaldırmak için küçük çocuk hemen eğilir, yerden kaldırır.

“–Aman ne kadar da günah, dedi. Herkes ezip geçmiş. Sonra yere çömelip, o minik elleriyle yerdeki kırıntılarını toplayıp yandaki bir duvarın üzerine koymaya başladı. Ben de ona yardım ettim.” (s.34)

Paylaşma

Bencil insanlar daima kaybeder. Oysa paylaşmak hem kişiyi hem de karşısındaki insanı mutlu eder. Paylaşmayı seven bir kişi her ne kadar elindekinden oluyorsa da etrafında daha değerli dostlar kazanır. Paylaşmanın sadece maddi değil manevi yönü de vardır. Öyle ki sevinç, mutluluk paylaştıkça artar; hüznler ve üzüntüler paylaştıkça azalır. Küçük çocuk abisine parayı verir.

“Bu sözleri özlem dolu bir buruklukla söylemiştim. Küçük kardeşimin merhamet duyguları iyice kabarmış olacak ki ani bir hareketle elindeki yirmi beş kuruşu bana uzattı.” (s.36)

Yardımseverlik

Çocuklar ekmeği yerden kaldırdıkları sırada dükkâna giden bir adam onları bu davranışından dolayı takdir eder. Sonra çocukların kitap için parasının çıkışmadığını gören adam onlara istedikleri masal kitabını alır.

“Veysel dayı, dedi. Ver o kitabı bu delikanlıya... Bu iki yumurcak ekmeğin de değerini biliyor, paranın nereye harcanacağını da... Bir değil üç masal kitabı helal olsun onlara.” (s.38)

1.5.7. Muz Kabukları

1.5.7.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Etrafımızdaki insanları düşünerek hareket etmeliyiz.

Konu: Eve muz alındığı bir akşam çocuğun muz kabuklarını çöpe görünür bir şekilde attığını fark eden annesinin muz alamayan diğer insanları düşünerek onları kese kâğıdına koyarak çöpe atması konu edinmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.7.2. Özet:

Maddi durumları pek de iyi olmayan bir aile vardır. Bir gün baba evlerine muz alıp gelir. Evdeki yedi kardeş çok sevinir. İçlerinden biri muzunu yavaş yavaş, bitmesini istemeye istemeye yer. Sallandığını gören annesi ona muzunu çabuk yiyip diğer kabukları toplaması söyler. Çocuk da toplayıp çöpe atar. Ancak sonra annesinin muzları çöpten çıkardığını, kese kâğıdına koyduğunu görür, sebebini sorar Çocuğun annesi etrafa karşı duyarlı ve israfı sevmeyen biridir. Annesi muz alamayacak birçok aile olduğunu, bu sebeple kabukların görünmemesi gerektiğini aksi halde canlarının isteyeceğini söyler.

1.5.7.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Annesine yardımcı olmayı seven bir çocuktur. Maddi durumları iyi değildir.

Anne: Etrafındaki insanlara karşı duyarlı davranan bir kişidir.

1.5.7.4. Eğitsel İletiler:

Örnek olma

Çocuğun annesi tutumlu bir kadındır. Aynı zamanda israfı da sevmez.

“Yemek artıklarını çöpe dökmek gibi bir âdetimiz olmadığı halde, bazen annem, yenemeyecek derecede ekşiyen bozulan yiyecekleri ayrı bir yerde biriktirirdi. Pirinç, nohut, bulgur, kuru fasulye gibi taneli yemek artıklarını, ya küçük bir tabağın içerisine veya bir gazete kâğıdının üzerine koyup bahçeye bırakırdı. Aynı anda bir yığın kuş, sanki pusuda bekliyorlarmış gibi, üşüşüverirlerdi oraya...” (s.39)

Nimet kutsaldır. Zıyan etmemek, üzerine basmamak gerekir. Bunu içindir ki kimi insanlar yerde ekmek gördüklerinde ezilmesin diye kaldırır.

“Hele ekmek kırıntlarına hiç dayanamazdı annem. Bırakın ekmek kırıntılarını çöpe atmayı, sokak ortasında görse bile, parmaklarının ucuyla teker teker toplar ve bir duvarın üzerinde bırakırdı. Bize de ekmeğin kutsallığını anlatırdı, çöpe ekmek atmamamız için sıkı sıkı tembih ederlerdi.” (s.40)

Duyarlık

Annenin babası da etrafına karşı duyarlı bir kişidir. İçindeki yiyecekleri gösterdiği için file kullanmaz. Torbanın da ağzına kâğıt kapatır.

“Alışverişten dönerken torbanın üzerine bir de gazete kâğıdı örterdik. İçinde ne olduğunu kimse görmezdi. Oysa elinde file taşıyanların aldığı meyve ve sebzeler, salkım saçak görünürdü...Rahmetli babam deli olurdu bu işe. ‘Sanki fakire fukaraya gösteriş yapıyorlar, ya imrenip de alamayanlar ne olacak?’ diye kızar dururdu.” (s.43)

1.5.8. Ömer’in Topu

1.5.8.1. Anlatıcı: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Paylaşmayı sevmeyen kişiler yalnız kalmaya mahkûmdur.

Konu: Okuldan kaçtığı bir gün ormanda top oynayan Ömer’in başına gelen kaza anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.8.2. Özet:

Ömer paylaşmayı sevmeyen, kıskanç ve bu sebepten arkadaşsız bir çocuktur. Ömer evlerinin önündeki açıklıkta bile çocukların oynamasına tahammül edemez. Oynadıkları bir gün toplarını alıp bayır aşağı fırlatır. Çocuklar da bunu babasına şikâyet ederler. Ömer'in babası öğretmeni ile konuşmayı düşünür. Bu olay Ömer'i çok utandırır çünkü öğretmeninden çekinmektedir. Bu yüzden o gün okula gider gibi gider ancak ormana gidip top oynar. Topu çalılıkların arasına kaçır, alırken karşısına bir ayı çıkar. Ondan kaçayım derken bayırdan yuvarlanır, düşer. Bir müddet sesini kimseye duyuramaz. Bu süre ona arkadaşsızlığın ne kadar kötü olduğunu anlatmaya yeter. Sesinin duyan bir çoban sayesinde kurtarılır, ailesine teslim edilir. Ve arkadaşları ile iyi geçinir.

1.5.8.3. Ana Karakterler:

Ömer: Arkadaşlarıyla geçinemeyen, bencil ve kıskanç bir çocuktur.

Babası: Oğlunun arkadaşsız olmasına üzülen, bu yolda oğluna öğüt veren bir babadır.

1.5.8.4. Eğitsel İletiler:

Suç-Ceza

Ömer ailesinin kendisine verdiği öğütleri tutmaz, arkadaşlarına iyi davranmaz ve okuldan kaçır. Bu suçların bir cezası vardır. Allah tarafından cezalandırıldığını düşünür.

“Kırılan kolu iki ay boyunca askıda kaldı. Mahallenin çocukları ona çiçek getirip geçmiş olsun, dediler. Ömer yaptıklarına çok pişmandı. Onlardan özür diledi. Anne ve babasının boynuna sarılıp kendisi bağışlamalarını istedi. ‘Bu başıma gelenler Allah’ın bir uyarısıdır.’ diye düşünüyordu.” (s.49)

Öğüt Verme

Ömer'in babası oğlunun arkadaşının olmamasından memnun değildir. İnsanın insana ihtiyaç duyduğunu söyleyerek öğüt verir.

“‘Dinle oğlum, dedi.’ Dünya üzerinde arkadaşsız insan yoktur. Arkadaşlarını sevmelisin. Çünkü insanlar toplu halde yaşarlar. Yardıma ihtiyaçları olunca da arkadaşlarına ihtiyaç duyarlar.’” (s.45)

Yardımseverlik

Ömer okuldan kaçıp kendi başına oyun oynamak için ormanlığa gider. Ancak karşısına çıkan ayıdan korkup kaçarken uçurumdan düşer. Neyse ki sesini yardımsever bir çoban duyar.

“Bereket versin, karşı yamaçta sürülerini otlatan bir çoban onun sesini duymuştu. Koşa koşa yardıma geldi. Onu kucağına alıp en yakın araba yoluna çıkarttı. Elini sallayıp bir kamyonu durdurdu. Şoför Ömer’i tanımıştı. Onu arabansa alıp anne ve babasına teslim etti.” (s.49)

1.5.9. Çocuk Bahçesindeki Bekçi

1.5.9.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Kişiler bazen kötülüğü engellemek amacıyla sert tavırlar sergileyebilir.

Konu: Parka giden iki kardeşin parktaki yaşça büyük çocuklarla çekişmeleri anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.9.2. Özet:

Bir çocuk parkının bekçisi vardır. Bekçi, çocuğa göre her şeye düdükle öttürmektedir. Bu sebeple çocuk, parka gitmek için onun öğle yemeğine gittiği saatleri seçmektedir. Bir gün annesi çocuktan kardeşini parka götürmesini ister. Tahterevalliyeye binmek isteyen kardeşi ile sıraya girerler. Ancak 16-17 yaşlarında iki genç bir türlü inmek bilmezler. Bu yetmez gibi çamurlu ayakları ile tahterevallide zıplamaya başlarlar. Çocuk buna itiraz edince de yakasına yapışırlar. Korkan çocuğun tek söylediği ‘Bekçi Amca’ olur ve bu söz çocukların kaçmasına yeter.

1.5.9.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Sorumluluk sahibi, haksızlığa gelemeyen bir çocuktur.

Parktaki Bekçi: Parktaki çocukların güvenliğini sağlamak amacı ile orada bulunan ve işini iyi yapan bir bekçidir.

1.5.9.4. Eğitsel İletiler:

Temizlik, Düzen

Çamurlu ayakla tahterevalliye çıkan iki çocuk her yanı çamur eder. Ama çocuğun kardeşi de tahterevalliye binmek ister. Çocuk annesinin sözünü anımsar.

“‘Dikkatli olun üstünüzü başınızı kirletmeyin.’ diye sıkı sıkıya tembih etmişti. Bu çamurlu şeyin üzerine kardeşimi nasıl bindirecektim.” (s. 52)

1.5.10. Anneler ve Kuzular

1.5.10.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Anneler ve çocuklar birbirinden ayrı tutulmamalıdır.

Konu: Akşam vakti eve gelen çocuğun Eğirdir’de uzun süre hastanede kalan annesinin gelişine sevinmesi anlatılmaktadır. Anneye duyulan özlem işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.10.2. Özet:

Küçük çocuk havanın kararmasına yakın otlattığı kuzuları alarak köyün yolunu tutar. Kuzularla annelerinin kavuşma anı onu çok etkiler çünkü annesi üç buçuk aydır Eğirdir Kemik Hastanesinde yatmaktadır. Bu kavuşma anı annesini hatırlamasına yol açar. Birkaç gün sonra annesinin taburcu olacağına dair mektup alırlar. Çocuk çok sevinir. Annesi geldiğinde oldukça zayıflamış olduğunu görür. Komşular olduğu için annesine sarılamaz. Onlar gidince annesine sarılıp, ağlar. O sırada kuzular da annelerine kavuşmak için melemektedir.

1.5.10.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Annesinden üç aydır uzakta olduğu için annesini çok özlemektedir. Koyun güden hamarat bir çocuktur.

Anne: Bir kemik rahatsızlığından dolayı hastanede üç ay yatar. Bu hastalık onu çok yıpratmış, oldukça zayıflamıştır. Törelere uyan bir kadındır.

1.5.10.4. Eğitsel İletiler:

Aile Bağı

Çocuk da annesi de uzun bir aradan sonra birbirlerini görmekten mutluluk duyar.

“Pembe geceliğiyle karyolasının üzerinde oturan kadın sanki benim annem değildi. İğne ipliğe dönmüştü. Avurtları içine çökmüş, yanaklarının üstünde mor halkalar oturmuştu. Buna rağmen, benim girdiğimi görünce o fersiz gözlerine bir canlılık geldi.” (s.57)

Çocuğun annesine olan özlemi koyunların kuzularıyla kavuşma anında daha da depreşir.

“Biraz sonra bütün kuzular annelerine kavuşacaklar, sarılıp koklaşacaklar; sekiz-on saatlik bir ayrılığın hasretini giderecekler... Ya ben? Annemi tam üç buçuk aydır görmemiştim. Ağılın kapısına gelinceye kadar bu hasret içimde büyüdü...” (s.56)

Çocuğun annesi eve gelmiştir ama hâlâ aralarında kavuşmayı engelleyen bir durum vardır.

“Annem çevresindekilerle konuşurken bile gözlerini benden ayırmıyordu. Bense pirinç karyolanın ucu topuzlu demirlerinden birine sarılmış, zengin bir evin kapısında sadaka bekleyen dilenciler gibi boynu bükük duruyordum. Aramızda tahta bir parmaklık gibi oturan ninem nihayet komşuları uğurlamak için dışarı çıktı. O zaman ok gibi fırladım. Hıçkırıklar içerisinde annemin boynuna sarıldım.” (s.60)

1.5.11. Yeni Çantalar da Eskir

1.5.11.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Anneler ve çocuklar birbirinden ayrı tutulmamalıdır.

Konu: Okulların yarıyıl tatiline girdiği gün eve geç vakitte dönen çocuğun zayıf bir karneyle gelmesi ve hatasını babası onu uyarınca fark etmesi anlatılmaktadır. Çalışkanlık, örnek olma ve yardımseverlik işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.5.11.2. Özet:

Babasından yeni bir okul çantası isteyen bir çocuk vardır. Yalvar yakar bu isteğini babasına kabul ettirir ve yeni bir çanta alırlar. Bu çanta ile sınıfta epey hava atar. Eski çantasını da kapıcının oğluna verirler. Kış geldiği zaman kapıcının oğlunun çantası aynen verildiği gibi durmaktadır. Fakat çocuğun yeni çantası buz tutan yokuştan kaymaktan eskimiş, sapı kopmuştur. Dönem arası gelir, karneler verilir. Çocuğun karnesinde iki dersi zayıftır. Oysa kapıcının oğlunun karnesi hem iyi hem de belgelidir. Babası iyi olan karneyi oğluna gösterince çocuk çok utanır. Çünkü kapıcının oğlu son derece fakir olmalarına, eskilerle yetinmelerine rağmen çok başarılı bir çocuktur. Utanan çocuk II. dönem daha çok çalışarak karnesini düzeltir.

1.5.11.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Malının kıymetini bilmeyen, derslerini aksatan bir çocuktur. Öyle ki matematik ve İngilizce dersleri karnesinde zayıftır.

Anlatıcı Çocuğun Babası: Çocuğunun gidişatından memnun değildir ve ona hatasını anlayabileceği şekilde anlatır.

Seyfettin: Seyfettin anlatıcı çocuğun apartmanındaki kapıcının oğludur. Diğer çocuklar oyun oynarken o eve gidip derslerine çalışır. Dönem sonunda da emeğinin karşılığını alır.

1.5.11.4. Eğitsel İletiler:

Yardımseverlik

Çocuğun annesi kendilerinin kullanmadıklarını ancak kapıcının kullanabilecek olduklarını onlara verir. O da buna teşekkür eder.

“Okulların açılmasına bir hafta kala annem benim eski çantayı kapıcının oğluna verdi. Çocuk o kadar sevinmişti ki belki yüz kere teşekkür etti.” (s.62)

Çalışkanlık

Çocuğun karnesinde zayıfı vardır ama ondan daha kötü imkânlarla sahip olan Seyfettin’in karnesi çok güzeldir.

“Televizyonun üzerindeki karneyi alıp bana uzattı. Seyfettin’in karnesi gerçekten çok güzeldi. Yanında teşekkür namesi bile vardı.”

–Şimdi ona değil kendine acımalısın diye devam etti babam. Her yılın başında süslü bir çanta aldırıp çalım satmak marifet değil. Asıl marifet yokluğa ve yoksulluğa rağmen böyle bir karne getirmektir.” (s.64)

Örnek Olma

Seyfettin hem davranışlarıyla hem de başarısıyla örnek bir çocuktur. Bunu örnek alan çocuk 2. dönemi zayıfsız geçirir.

“Televizyonun üzerinde başka bir karne gördüm. Yerde halının üzerinde de benim eski çanta, yani annemin kapıcı oğluna verdiği çanta duruyordu. Babamın neler söyleyeceğini tahmin etmişim.

–Beni iyi dinle oğlum, dedi. Şu gördüğün çanta Seyfettin’in... Şunun bunun eskisini kullanıyorsun diye ona acıyorsun ama bir de karnesine bak... Seyfettin’in karnesi gerçekten çok güzeldi. Yanında teşekkür namesi bile vardı.” (s.64)

1.5.12. Bir Hatıra Defteri

1.5.12.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: İnsanların onurlarını kırmadan onlara yardım etmeye çalışmalıyız.

Konu: Okulda arkadaşının hatıra defterini okuyan bir çocuğun onun yardıma muhtaç olduğunu öğrenmesi ve kendince ona yardım etmesi anlatılmaktadır. Yardımseverlik, duyarlı olma ve mutluluk işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.12.2. Özet:

Beden Eğitimi dersinde yapılan koşuda bir çocuğun yorgun düştüğünü fark eden öğretmeni çocuğu yanına çağırır. Çocuk hasta olduğunu söyleyince de sınıfa gidip dinlenmesini söyler. Sınıfa giden çocuk bir hatıra defteri bulur. Bu, ön sırasında oturan ve okula yeni gelen Ercan isminde bir çocuğa aittir. Dayanamaz okur. Aslında bu, hatıra defterinden ziyade bir günlüktür. Son sayfasında da anne ve babasının boşanmış olduğu, kendisine ninesinin baktığını ve onun da okul masraflarını pek karşılayamadığı yazılıdır. Defterlerini almayan Ercan da okulu bırakacağını yazmıştır. Bu durum çocuğu derinden etkiler. Evdeki fazla defterlerini okula getirir

ama Ercan'a vermek için bir bahane bulamaz. Birkaç gün sonra Ercan koşuda iyi olduğunu söyler. Çocuk aradığı fırsatı bulmuştur. Eğer yenilirse kitapları Ercan'a verecektir. Çocuk bilerek yenilir. Kitapları alan Ercan ise çok mutludur.

1.5.12.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Sınıfa yeni gelen Ercan'ın günlüğünü okuyarak Ercan'a yardım etmeye karar verir. Ancak bunu Ercan'ı kırmadan yapacak kadar düşünceli bir çocuktur.

Ercan: Annesi ve babası ayrılmış olan Ercan babaannesi ile yaşamaktadır. Maddi durumları iyi olmadığı için gerekli defterleri bile alacak paraları yoktur. Ercan iyi bir koşucudur.

1.5.12.4. Eğitsel İletiler:

Mutluluk

Ercan ile yarışmayı teklif eden çocuk sonunda da Ercan kazanırsa defterleri ona vereceğini teklif eder. Ercan kazanır ve defterleri alır. O an çok mutludur.

“Ercan'ın bedenini sonsuz bir mutluluk dalgası sarmıştı. Sanki gözlerinin içi gülüyordu.

–Allah'ın şu işine bak, diye mırıldandı. Umulmadık yerlerden kapılar açıyor.” (s.72)

Duyarlık

Çocuk arkadaşının günlüğünü okuduktan sonra ona yardım etmenin yollarını arar. Ablasından kullanmadığı fazla defterleri ister.

“Ama hep Ercan'ı düşünüyordum. Hafta sonuna kadar defterlerini alamazsa gerçekten okulu bırakır mıydı? Eğer böyle bir şey olursa, ben vicdan azabından ölürdüm. Ne yapıp edip buna çare bulmalı, diye geçiriyordum içimden... Ercan'ın durumunu ablama anlatınca çok duygulandı. En temizlerinden on tane defter seçip önüme koydu.” (s.69)

1.5.13. Zavallı Babacığım

1.5.13.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: İşimiz ne olursa olsun önemli olan helâl yoldan para kazanmaktır.

Konu: Okul çıkışı babasını hamallık yaparken gören bir çocuğun bundan duyduğu üzüntü anlatılmaktadır. Aile bağı, hoşgörölü olma ve çalışkanlık işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.13.2. Özet:

Duvarcı ustası Fazıl Usta eşi vefat edince üç çocuğu ile İstanbul'a göçer. İstanbul'da bir gecekondu kiralarlar. Çocuklar okula, baba da işe gider. Çocuklar babalarının duvarcı ustası olarak çalıştığını düşünmektedirler. Çocuklardan biri babasını hamallık yaparken görür. O gün berber çırağının aldığı bahşisi gören çocuk babasına yardımcı olmak için berber çırağı olmak istediğini söyler. Babası çok kızar, onun okuması gerektiğini belirtir. Çocuk da onu hamallık yaparken gördüğünü, yardım etmek istediğini söyler. Babası bundan sonra alet torbasını kapının arkasında bırakarak çalışmaya gider.

1.5.13.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Ortaokula gitmektedir. Babasının onları geçindirmek için hamallık yaptığını tesadüfen görür ve bu olay onu çok üzer. Aile geçimine katkıda bulunmak isteyen fedakâr bir çocuktur.

Fazıl Usta: Eşinin ölümü üzerine İstanbul'a göçer. Ancak burada duvarcı ustası olarak iş bulamaz ve evini geçindirmek için hamallık yapar. Çocuklarının eğitimine önem vermektedir.

Emine: Dokuz yaşında olmasına rağmen yemek yapıp evin düzenini sağlamaya çalışan en küçük kardeştir.

1.5.13.4. Eğitsel İletiler:

Aile Bağı

Çocuk babasının üzerindeki sorumluluğu azaltmak ve ailenin geçimine katkıda bulunmak için çalışmak ister. Ama babası onların okumasını ister.

“Kimseye bir şey söylemiyordum, ama içimi bir sıkıntı basmıştı. Babamın ailesi içindeki yükünü azaltmak için bir çare olmalıydı. Saçımı kestirmeye gittiğim bir berber dükkânında, müşterilerden birinin üstünü fırçalayan bir çırağa önemli bir

miktar bahşış verdiğini gördüm. O andan itibaren berber çıraklığı yapmayı aklıma koydum. Akşam eve gelince hiç düşünmeden 'Baba' dedim. 'Ben berber çırağı olmak istiyorum. Ağabeyim isterse okusun. Hem böylece ailemizin bütçesine katkı olur.'" (s.78)

Çalışkanlık

Fazıl Usta çalışkan birisidir. Çocuklarının rızkını kazanmak için gücünü tüketene kadar çalışır.

"Babam sabahın köründe kalkar, kapının arkasında hazır bekleyen alet torbasını sırtına aldığı gibi evden çıkardı. Kahvaltıyı beklemezdi." (s.74)

Hoşgörülü Olma

Emine henüz dokuz yaşında olmasına rağmen evin işlerini yapar. Yaptığı yemekler nasıl olursa olsun babası tarafından takdir edilir.

"Yemeğin zehir gibi tuzlu olduğu zamanlarda bile babam, 'Aferin Emine, çok güzel olmuş, eline sağlık, sen ileride iyi bir aşçı olacaksın.' diye övgüler yağdırıyordu." (s.74)

1.5.14. Çömlekçinin Oğlu

1.5.14.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Bize verilen görevleri zamanında ve tam yapmaya özen göstermeliyiz.

Konu: Küçük bir köyde yaşayan Şemsettin'in babasının kendisine verdiği görevi zamanında yerine getirmemesi ve bunu kendince telafi etmeye çalışması anlatılmaktadır. Sorumluluk, kararlılık işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.14.2. Özet:

Şemsi adında tembel bir çocuk vardır. Bu çocuğun babası çömlek yapar, annesi de çömleklerin üzerini boyar ve yazın sahilde satarak para kazanırlar. Bir gün satılacak çömlek kalmayınca babası Şemsi'den üç tepe ilerideki köye giderek çömlek getirmesini ister. Oyalanmaması yoksa döveceğini de ekler. Şemsi, Dikkulak adlı

katıra biner. Ama her tepede bir arkadaşı ile karşılaşır. Hepsiyle vakit geçirir. Güneş batarken köye ulaşır, çömlekleri katıra yükler. Katır gitmemekte inat edince sert şekilde ona vurur. Katır da çifte atarak tüm çömlekleri kırar. Babasının tepkisinden korkan Şemsi çömlek malzemelerini ve boyaları alarak yakındaki bir mağaraya gider. Babasından gördüğü hareketleri yaparak çömlekler yapar, bunları boyar. Bu esnada ailesi onu aramaktadır. Katırın sesini duyan annesi ve babası o tarafa doğru gider. Şemsi ateşin başında uyuyakalmıştır. Babası yaptığı çömlekleri görünce oğluyla gurur duyar ve kızmaktan vazgeçer.

1.5.14.3. Ana Karakterler:

Şemsi: Oyun oynamayı seven, sorumsuz bir çocuktur.

Şemsi'nin Babası ve Annesi: Şemsi'nin babası hamarat bir çömlek ustasıdır, eşi de bu çömlekleri boyayarak onlara renk verir.

1.5.14.4. Eğitsel İletiler:

Kararlılık

Şemsi yaptığı hatayı düzeltmeye kararlıdır. İlk yaptığı çömlekler babasınıninki gibi olmasa da denemeye devam eder.

“Önce evden getirdiği toprakla güzel bir çömlek hamuru hazırladı. Onu babasından gördüğü gibi güzelce yoğurdu. Sonra da çamurdan iri parçalar kopartarak şekiller vermeye başladı. İlk çömlek biraz başarısız oldu. Ne silindire ne küpe benziyordu. Yamuk yumuk bir nesneye dönüşmüştü. Ona bir vazo veya çiçek saksısı demek olanaksızdı. Bu başarısızlık Şemsettin'i yıldırmadı. Babasının el hareketlerini hatırlamaya çalıştı. Elindeki vazo giderek daha da güzelleşiyordu.”

(s.89)

1.5.15. Şirin Osman

1.5.15.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Sahtekârlıkla kazanılan paradan hayır gelmez.

Konu: Bir perşembe günü pazara ilk defa gidip satış yapacak olan Şirin Osman'ın insanları kandırarak para kazanma niyetinin gerçekleşmemesi anlatılmaktadır. Örnek olma ve öğüt verme işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.15.2. Özet:

Şirin Osman on iki yaşında bir çocuktur. Babası meyve, sebze satmaktadır. Babası Osman'ın alışveriş yapacak olgunluğa ulaştığını, ertesi gün pazara onun gideceğini söyler. Şirin Osman katırı Dikkulak'ın nallarını çakar, onu tımar eder. Şirin Osman'ın babası pazarda Ucuzcu İbrahim olarak bilinmektedir. Ucuzcu İbrahim malın iyisini uygun fiyata vermektedir. Ancak Şirin Osman'ın planları farklıdır. O iyi malları üste kötü malları alta koyarak satıp kâr etmeyi, bununla da kendisine yeni ayakkabılar almayı düşünmektedir. Küfeleri hazırlayarak yola koyulur. Yolda bir fırtına çıkar. Sebze ve meyveler satılamaz hale gelir. Dikkulak da kaçar. Şirin Osman ise ağaç kavuğunda fırtına dinene kadar bekler. Köye döndüğünde Dikkulak çoktan gelmiştir. Babası "Sahtekârlara Allah fırsat vermez." deyince Dikkulak ile konuştuklarını babasının duyduğunu anlar, mahcup olur.

1.5.15.3. Ana Karakterler:

Şirin Osman: Çiftçilikle geçinen fakir bir ailenin on iki yaşındaki çocuğudur. Uyanıklık yapmak ister ama bu ona pahalıya mal olur.

Ucuz İbrahim: Şirin Osman'ın babasıdır. Çiftçilik yapan, dürüst, helal yiyen bir kimsedir. Hatta köylüler, yetiştirdiği meyveleri daha uyguna sattığı için ona Ucuz İbrahim demektedir.

1.5.15.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt Verme

Şirin Osman insanları kandırarak satacağı malları düşünerek yola çıkmıştı ama yoldaki fırtına her şeyi bozar. Tüm mallarını kaybeden Osman eve eli boş döner. Babası ona şöyle der:

"–Sen sahtekârlıkla para kazanıp, yeni ayakkabılar almayı düşünürken, eskilerini bile kaybettin. Yüce Allah hiçbir sahtekâra fırsat vermez. Bu kasırgada canını kurtardığına şükret. Hayatta mutlu kalmak istiyorsan, Ucuz İbrahim'in oğlu olmaya devam et." (s.98)

Örnek Olma

Osman'ın babası Ucuz İbrahim güvenilir, iyi bir insandır.

“...Çok namuslu bir insandı. Haram yemekten korkar işine hile katmazdı. Hatta yetiştirdiği meyveleri, diğerlerinden daha uygun bir fiyata sattığı için, kasabalılar onun adını ‘Ucuz İbrahim’ koymuşlardı.” (s.92)

1.5.16. Balıkçı Memiş

1.5.16.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı-Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Olaylara ve kişilere karşı önyargılı davranmamalıyız.

Konu: Sabahleyin teknede balık tutan Memiş'in büyük bir balık tutması ve babasının onu sözünü dinlememek ile suçlaması anlatılmaktadır. Öğüt verme, adalet işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.5.16.2. Özet:

Memiş Karadeniz'in sahil kasabasında yaşayan, ailesi balıkçılıkla uğraşan bir çocuktur. Yedi yaşına geldiğinde babası balık tutacak kadar büyüdüğünü düşünür. Ona bir tekne verir. Nasıl balık tutacağını, neler yapması gerektiğini anlatır. Yaşı küçük olduğu için küçük balık için küçük yem takmasını tembihler. Memiş teknesiyle sığ bir yere gider. Bir müddet sonra kocaman bir balıkla döner. Balıkçılar onu tebrik ederken babası ona kızar. Büyük balık tutmak için büyük yem takmak gerekir. Memiş'in, sözünü dinlemediğini düşünür. Tecrübeli bir balıkçı kaptana işin aslını anlamadan çocuğa kızmamasını söyler. Balığın içini açtıklarında orta büyüklükte bir balık bulurlar. Onunda karnını yarıncı Memiş'in taktığı küçük balık çıkar ortaya. Babası oğlundan özür diler ve onunla gurur duyar.

1.5.16.3. Ana Karakterler:

Memiş: Karadeniz'de bir sahil kasabasında yaşayan yedi yaşlarında bir çocuktur. Balık tutmada maharetlidir.

İlyas Kaptan: Memiş'in babasıdır. Ailesinin geçimini balıkçılıkla sağlamaktadır. Oğluna karşı önyargı ile davrandığı için pişman olur. İnançlı bir insandır.

Tecrübeli Balıkçı: Kasabanın en yaşlı balıkçısıdır.

1.5.16.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt verme

İlyas Kaptan ilk defa kendi başına balığa çıkacak oğluna neler yapması gerektiğini anlatır.

“–Bak, oğlum, dedi. Avın bereketli olmasını istiyorsan, sabahın seher vakitlerinde ayakta olacaksın. Yüce Rabbimizin adını anmadan, tekmeye adımını atmayacaksın. Olanı suya salarken her seferinde besmele çekeceksin.” (s.99)

İlyas Kaptan oğlunun söylediklerine aynen uyduğunu, kendisinin fevri davrandığını fark eder.

“–Elbette haklıyım, diye devam etti yaşlı adam. Oğluna göre sen nasıl deneyim sahibiyisen, ben de sana göre deneyim sahibiyim. Bazen babalar da büyüklerin sözünü dinlemeli.” (s.104)

Adalet

İlyas Kaptan büyük yem takarak büyük balık tuttuğunu düşündüğü oğluna kızarken yaşlı bir balıkçı onu uyarır. İşin aslını öğrenmeden hareket etmemesini söyler.

“İşin aslını öğrenmeden çocuğa kızma, dedi. Kullandığı yemi gördün mü ki?” (s.102)

1.6. BAYRAM ŞENLİĞİ

1.6.1. Sıdika

1.6.1.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Çocukların küçük olduğunu farz ederek onları kandırmaya çalışmak kendimizi kandırmaktır.

Konu: Eve yeni gelen kedi üzerinden Murat'ı kanırmaya çalışan annesine ve babaannesine Murat'ın da onları kandırarak verdiği cevap anlatılmaktadır. İslam inancı, akıllılık işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.1.2. Özet:

Murat'ın abisi üniversitede okumaktadır. Finalleri bitince de tatil için eve gelecektir. Ancak gelmeden önce arayıp yanında Sıdıka isimli bir arkadaşını da getireceğini söyler. Annesi gelin adayının geldiğini düşünerek sevinir. Babaannesi ise bir oğlanın peşine takılıp gelen kızıdan hayır gelmeyeceğini söyler. Abisi eve geldiğinde Sıdıka'nın bir kedi olduğu anlaşılır. Ancak Sıdıka eğitilmiş ve akıllı bir kedir. Yalnız bir kusuru vardır; o da eşyaları saklamak. Abisinin getirdiği trenle fazlaca oynayan Murat babaannesini de annesi de sıkıştır. Annesi de bir gün treni saklar. Murat treni yerini sorunca babaannesi de annesi de Sıdıka'nın saklamış olduğunu söyler. Murat buna inanmaz, annesine babaannesine fark ettirmeden babaannesinin Kur'anı Kerim'ini saklar. Babaannesi okumak için Kur'an-ı Kerim'i arayınca da Sıdıka'nın saklamış olabileceğini söyler. Ertesi gün Murat'ın treni gelince babaannesinin Kur'anı Kerim'i de gelir.

1.6.1.3. Ana Karakterler:

Murat: Akıllı ve cesur bir çocuktur.

Murat'ın Abisi: İzmir'de üniversitede okumaktadır.

Murat'ın Babaannesi: Namazında niyazında, kuşkucu bir kadındır.

Sıdıka: Murat'ın abisinin ev arkadaşının kedisidir. Oldukça akıllı ve eğitilmiş, oyuncu bir ev kedisidir. Yalnız insanların eşyalarını saklamaktan zevk alır.

1.6.1.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Kur'an-ı Kerim Müslümanlar için kutsaldır. Ona gereken saygı gösterilir. Murat da intikam almak için babaannesinin Yasin Cüzü'nü saklamayı düşünür. Ancak babaannesinin ona duyduğu saygıdan onu yüksek bir yere saklar.

“Babaannemin çok değer verdiği meşin kaplı bir kitapçığı vardı. Kendisinin Yasin cüzü adını verdiği el kadarcık bir kitaptı bu... Bize el sürdürtmezdi. Günah olduğu gerekçesiyle de aşağılara koymazdı. ...Babaannem bu kitapçığı göbeğinden aşağı indirmez, yerine koyarken de üç kez öperdi.” (s.13)

Aile Bağı

Murat’ın annesi büyük oğlunun Sıdika isminde bir arkadaşını eve getireceğine sevinmektedir. Ama babaanne aynı fikirde değildir.

“Öylesi kızlardan hayır gelmez, diye homurdandı. Akli başında bir kız öyle ailesine danışmadan bir oğlanın peşine yakılıp da buraya oraya gider mi?” (s.5)

Akıllılık

Murat evde trenini arar, bulamaz. Annesi ve babaannesi de Sıdika’nın saklamış olabileceğini söyler. Ancak akıllı bir çocuk olan Murat buna inanmaz. İşin aslını çözmekte gecikmez.

“Bu cevap bana hiç inandırıcı gelmedi. Çünkü ilk gündən beri trenime dokunmayan Sıdika bugün neden böyle bir işe kalkıştı ki?.. Akşamki fısıltının sırrı ortaya çıkmıştı. Bundan kuşku kalmamıştı. Annemle birlik olup trenimi saklamışlardı. Bu iş babaannemin başının altından çıkıyordu.” (s.12)

Hayvan Sevgisi

Abisinin eve getirdiği kedi herkes tarafından çok sevilmiştir.

“...Biraz sonra Sıdika peşimden geldi. Ben lambayı söndürürken o da yatağımın ayakucuna kıvrılıp yattı. Hayvanın bu samimiyeti beni çok şaşırttı. Kimseyi yadırgamayışı çok ilginçti. Sıdika’yı rahatsız etmemek için fazla kıpırdanmamaya özen göstererek uyumaya çalıştım.” (s. 9)

1.6.2. Aşk Olsun Sana Kerem

1.6.2.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Çocuklar başarılarının takdir edilmesini bekler.

Konu: Yatılı okul sınavlarını kazandığı gün ailesi tarafından tebrik edilmeyen çocuğun buna çok içerlemesi ve tüm kitaplarını kâğıt yemeyi seven atına yedirmesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.2.2. Özet:

Yatılı okul sınavını kazanan çocuk sınavı kazandığı için mutludur ancak ailesi onu tebrik etmemiştir. Ailesi zaten ondan bu başarıyı beklemektedir. Öğretmeninin de dediği gibi onda zehir gibi kafa vardır. Ancak takdir edilmemek çocuğun canını oldukça sıkar. Onu tebrik eden tek kişi komşuları süslü Selime Teyze'dir. Çocuğun Kerem isimli bir atı vardır ve kâğıt yemekten çok hoşlanır. Başarısına ailesinin kayıtsız kalmasına kızan çocuk kitaplarını Kerem'in önüne atar. Kerem kitap yapraklarını yer. Ancak geriye sadece dilbilgisi kitabı kalmıştır. Çocuk kendisi gibi bunu hazmetmede zorlanan atı en iyi kendisinin anladığını söyler.

1.6.2.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Akıllı ve zeki bir çocuktur. Öğretmeninin deyimiyle zehir gibi bir kafası vardır.

Süslü Selime Teyze: Anlatıcı çocuğun karşı komşusu olan Selime Teyze; her gün Kur'an okuyan, inançlı, yeğeniyle miras davası olan bir kadındır.

Kerem: Kâğıt yemeyi çok seven, ağırbaşlı, yumuşak huylu, sevecen bir attır. Murat'a göre olgunluğunu gazete yemeğe borçludur.

1.6.2.4. Eğitsel İletiler:

Dua

Süslü Selime Teyze Murat sınava gireceği için ona dualar okumuştur.

“Çünkü sınava girmeden önce, bir bardak suya yirmi bir Yasin okumuş ve bana içirmişti. Ayrıca kulağıma eğilerek ‘Sınav esnasında üç İhlâs bir Fatihâ okuyarak şeş cihete üfle.’ diye fısıldamıştı.” (s.18)

Eğitim-Bilgi

Murat akıllı, zeki ve çalışkan bir çocuktur.

“İlkokulda birçok başarıya imza atmıştım. Uzunluk ölçülerinin onar onar büyüyüp onar onar küçüldüğünü koca sınıfta sadece ben bilmişim. Portekiz'in başkentinin Lizbon olduğunu yine ben söylemişim. Atatürk'ün kırk iki numara

ayakkabı giydiğini de benden başka bilen olmamıştı... Üstelik öğretmenim de benim hakkımsa 'Bu çocukta zehir gibi kafa var.' dememiş miydi?" (s.17)

Adalet

Süslü Selime Teyze'nin yeğeniyle miras davası vardır. O da adaletin yerini bulmasını istemektedir.

"Yeğenininkendisine yaptıklarına çok içerliyor ve onunla henüz dünyadayken hesaplaşmak istiyordu. Selime teyzenin söyledikleri doğruysa, yeğeni Allah'ın gücüne gidecek lakırdılar etmişti. Bunun hesabını mutlaka soracaktı." (s.21)

1.6.3. Şıp Şıp Oyunu

1.6.3.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Bizi eğlendiren durumlar başkalarının hoşuna gitmiyorsa bunu yapmaktan vazgeçmeliyiz.

Konu: Bahar mevsiminde evin balkonunda aşağıya tükürme oyunu oynayan çocuğun fark etmeden tükürüğünün komşusunun başına düşmesi anlatılmaktadır. Hoşgörü ve öğüt verme işlenmiştir

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.6.3.2. Özet:

Küçük çocuğun evde yalnız kaldığı zaman en büyük eğlencesi şıp şıp oyunudur. Balkona çıkarak aşağı tükürmek suretiyle oynadığı bu oyun onun çok hoşuna gider. Çocuk bir gün yine bu oyunu oynamaktadır. Çocuk tükürür ve o esnada bir bakanlıkta genel müdür olan aynı zamanda da babasının arkadaşı olan Aysal amcasının kel başına tükürüğü düşer. Adam bakınır ama çocuk çoktan saklanmıştır. O günden sonra Aysal amcası ile karşılaşmamak için epey çaba harcar. Fakat bu durum onu o kadar rahatsız eder ki bir gün cesaretini toplayıp olayı ailesine anlatır. Annesi çok kızar. Babası ise Aysal amca ile konuşacağını söyler. Çocuk Aysal amcanın elini öper, o da çocuğa bir kitap hediye eder.

1.6.3.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Altı yaşında bir çocuktur. Kendince bir oyun geliştirmiştir.

Aysal Amca: Bir bakanlıkta genel müdür olan Aysal Bey kel bir insandır. Oldukça hoşgörülüdür.

1.6.3.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt verme

Aysal amca olgun gönüllü bir kişidir. Küçük çocuğa hiç kızmaz. Ama yazar çocuğun ağzından çocukları uyarmaktadır.

“Belki şu anda bile balkondan tüküren çocuklar vardır. Ama dikkat etsinler, herkesin bir Aysal amcası olmayabilir. Sanırım en iyisi hiç tükürmemek.” (s.32)

Hoşgörülü Olma

Küçük çocuk yaptığı muzipliği ailesine anlatır. Annesi çok kızar ama babası Aysal amca ile konuşacağını söyler. Aysal amca da durumu hoşgörü ile karşılar.

“Babam bir hafta sonra onları yemeğe davet etti. Utana sıkıla Aysal amcanın elini öptüm. Hiç kızmışa benzemiyordu. Sanırım beni rahatlatmaya çalışıyordu. Hatta yemekte; ‘Bir genel müdürün başına tükürme cesareti gösteren yiğit bir adam daha göremiyorum.’ diyerek herkesi güldürdü.” (s.31)

1.6.4. Bayram Şenliği

1.6.4.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Bayramlar barışmak için bir vesiledir.

Konu: Arife sabahı temizlenen evin, evin kedisi tarafından batırılması anlatılmaktadır. Toplu yaşamın getirdikleri ve hoşgörülü olma işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.4.2. Özet:

Bayram öncesidir. Evler kireçle badanalanır; perdeler, örtüler yıkanır. Her yer temizlenir. Bu temizlik de evin kadınlarını epey yorar. Ancak arife günü evin kedisi Mınav misafir odasına girer. Baklava hamuruna basar. Oradan da ağzı açık pekmez kavanozunu düşürür ve kendi de batar. Kuyruğu ve patileri pekmeze bulanmış kedi tekrar misafir odasına kaçır. Kovalamaca devam ettikçe ev daha da kirlenir ve en sonunda kediyi dışarı çıkarırlar. Ancak ev yeniden temizlenecek duruma gelmiştir.

Tekrar temizlik yapılır. Bu arada evin kedisi Mırnav suçunu bilir gibi içeri girmez, hep camda bekler. Bayram sabahı Mırnav'ın sahibi olan evin çocuğu bayramlarda büyüklerin affedici olması gerektiğini söyleyerek halasından Mırnav'ı affetmesini ister. Bu, herkesin hoşuna gider.

1.6.4.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Akıllı, lafbaz bir çocuktur.

Anlatıcı Çocuğun Halası: İstanbul'da oturmaktadır. Oldukça titiz bir bayandır.

Mırnav: Evin yaramaz kedisidir.

1.6.4.4. Eğitsel İletiler:

Toplu Yaşama

Bayram namazından sonra aile arasında bayramlaşma başlar.

“Dedemle eniştem camiden döner dönmez bayramlaşma faslı başladı. Büyüklerin ellerinden küçüklerin gözlerinden öperek kucaklaştık.” (s.37)

Hoşgörülü Olma

Evi temizledikten sonra Mırnav'ın evi kirletmesi halasını haliyle çok öfkelenendirir. Ama bayramlar da küsler barışır. Bu sebeple çocuk bundan muzipçe yararlanmaya kalkar.

“‘Hala’ dedim. ‘Bak bugün bayram. Küçükten kusur büyükten af. Artık izin ver de Mırnav elini öpsün, barışın.’” (s.37)

Temizlik ve Düzen

Özel günlerde gelen misafirleri temiz bir evde ağırlamak görgü kuralıdır. Çocuğun halası da bayram öncesi evi temizleyip, düzenler.

“Eniştemle bir olup önce bütün odaları bembeyaz kireçle badana ettiler. Sonra halılar silkelenip camlar silindi. Divanların üzerine bembeyaz örtüler serildi. Köşelere işlemeli yastıklar konuldu. Misafir salonundaki kauçuk ağacın yaprakları özenle temizlenip parlatıldı. Halama göre her şey hazır, yerli yerindeydi.” (s.35)

1.6.5. İki Ayaklı Kuzu

1.6.5.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Nesnel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Çocuklar keşfedilecek bir hazinedir.

Konu: Soğuk bir kış günü evde bebeği ile oynayan kızın annesine doğacak kardeşiyle ilgili muzipçe sorduğu sorular anlatılmaktadır. Kardeş sevgisi ağır basmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.5.2. Özet:

Küçük bir kız Fatoş isimli bebeğiyle oynamaktadır. Dışarıda kar yağdığı için annesi dışarı çıkmasına izin vermez. Evde cama nefesiyle buhar vererek şekiller çizer. Sonra annesine ne zaman pikniğe gideceklerini sorar. Annesi 'İlkbaharda' der. İlkbaharın ne zaman geleceğini sorar 'Kuzular otlağa çıkınca' yanıtını alır. Çocuk tüm kuzuların ilkbaharda doğduğunu öğrenir ve merakla kendisinin de mi ilkbaharda doğduğunu sorar. Annesi bu soruya şaşırır. Çocuk da annesinin kendisine minik kuzum dediğini hatırlatır. Bu, annesinin çok hoşuna gider. Annesi ona 'Sen benim iki ayaklı kuzumsun.' der. Çocuk bu sefer de hamile annesinin karnına dokunarak gelecek bebeğin de mi ilkbaharda doğacağını sorar. Evet, yanıtını alınca bebeğiyle oynamaya devam eder.

1.6.5.3. Ana Karakterler:

Küçük Kız: Kar yağdığı için evde durmaktan sıkılmış, annesine devamlı sorular sorar sevimli bir çocuktur.

Annesi: Çocuğuna sabırla cevap verir. Hamiledir.

1.6.5.4. Eğitsel İletiler:

İnsan Sevgisi

Annesine kuzuların ne zaman doğduğunu soran küçük kız ilkbaharda olduğu öğrenir, ama merak ettiği bir şey vardır: İki ayaklı kuzuların ne zaman doğduğudur.

"Küçük kız annesinin kucağından sıyrılıp indi. Utangaç ve sıkılğan bir tavırla hamile annesinin şiş karnına bakıp duruyordu. 'Hani diyorum ki bizim öteki iki ayaklı kuzu da mı ilkbaharda doğacak?'" (s.11)

Küçük kız annesine sorduğu soruların cevabını aldıktan sonra bebeği Fatoş ile oynamaya devam eder. Doğacak kardeşini şimdiden kabullenmiştir.

“Biliyor musun Fatoş, ben iki ayaklı bir kuzuyum. İlbaharda iki ayaklı bir kuzumuz daha olacak. O zaman üçümüz pikniğe gideceğiz. Çayır çimen yeşerince, ağaçlar çiçek açınca, kuzular otlağa çıkınca...” (s.12)

1.6.6. Anne Müjde

1.6.6.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Nesnel Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Çocukların algıları farklıdır.

Konu: Okulun son günü karnesini alan Yasemin’in annesine herkesin içinde karnesindeki geçerleri gerçek anlamı ile düşünerek bunun müjdesini vermesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.6.6.2. Özet:

Karnesini alan Yasemin kapıda bekleyen annesine doğru beş geçeri olduğunu söyleyerek koşar. Annesi onu hemen kalabalıktan uzaklaştırır. Geçerin aslında zayıf olduğunu ifade eder. Kız bunu anlamaz, annesi de farklı örnekler vererek bunu açıklamaya çalışır. Fakat küçük Yasemin bunları da anlamaz.

1.6.6.3. Ana Karakterler:

Yasemin: Saf bir çocuktur.

Yasemin’in Annesi: Çocuğuna karşı çok anlayışlı olamayan, etrafındaki insanlardan çekinen bir kadındır.

1.6.6.4. Eğitsel İletiler:

Mutluluk

Yasemin beş geçeri iyi zannedip kendince bu mutlu haberi annesine söyler.

“Küçük Yasemin kaldırımın kenarında kendisini bekleyen annesini görünce sevinç çığlıklarını bir kat daha arttırdı. ‘Anneciğim gel bak! Tam beş tane geçerim var.’” (s.43)

Toplu Yaşama

Annesi Yasemin'e geçerin ne demek olduğunu anlatırken farklı örnekler verir.

"Sokakta kör görse ne dersin?"

'Kör derim tabi

'Kör denir mi kör olası!.. Adam üzülmesin diye görmez demen gerek'" (s.45)

1.6.7. Bosna'dan Gelen Bebek

1.6.7.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Ailesi tarafından sevilen bir çocuk mutlu çocuktur.

Konu: Yıllar önce evlatlık edinilen Kader'in, öğretmenin verdiği çocukluk fotoğrafı getirme ödevi yapamayınca üzülmesi ve annesinin buna çare bulması anlatılmaktadır. Aile bağı, sevgi işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.7.2. Özet:

Fatma öğretmen öğrencilerinden bebekliklerine ait eşyalar getirmelerini ister. Kader adlı öğrenci bu ödevden pek memnun kalmaz. Çünkü kendisinin ne bebeklik fotoğrafı ne de bir eşyası vardır. Kader Bosna'dan henüz bir yaşında iken evlat edinilmiş bir çocuktur. Yine de evdeki fotoğraflar arasında bebeklik fotoğrafını arar, bulamayınca da üzülür. Bunu gören annesi sebebini sorar, öğrenir ve ona üzülmemesini ertesi gün gelip öğretmeniyle konuşacağını söyler. Kader'in annesi ertesi gün okula gelir ve Kader'in bebeklik öyküsünü, Bosna'dan Türkiye'ye geliş öyküsünü çektikleri video ile anlatır. Arkadaşları Kader'in öyküsünü çok beğenir. Kader de böyle bir aile sahip olduğu için çok mutlu olur.

1.6.7.3. Ana Karakterler:

Kader: Bosna'dan evlatlık olarak Türkiye'ye getirilen Kader beyaz tenli, mavi gözlü, sarışın güzeller güzeli bir kızdır.

Kader'in Annesi: Kader'i çok seven akıllı bir kadındır.

1.6.7.4. Eğitsel İletiler:

Aile Bağı

Eve katılan yeni üye aile bireyleri tarafından sevinçle karşılanır. Ama bunu komşularıyla da paylaşmak isterler. Bu sebeple küçük kartlar hazırlanır.

“Gözümüzün bebeği, minik Kader’imizin eve gelişini kutluyoruz. Bu mutlu günümüzde sizleri de aramızda görmekten mutluluk duyacağız.” (s.61)

Kader onu çok seven bir aileye sahiptir.

“Kader bu duygular içerisinde yerinden kalkıp annesini kucakladı. Onu yanaklarından öptü. Şu anda dünyanın en mutlu çocuğu oydu. Çünkü kendisini seven bir annesi vardı.” (s.62)

Mutluluk

Bosna’dan gelen bebek herkesi mutlu eder.

“Kader’in eve gelişi herkesin yüzünü güldürmüştü. Elif, küçük bir kardeşe kavuştuğu için sevinçten zıp zıp zıplıyordu. Kader’i kucağından indirmiyordu, yüzlerce kez öpüp kokluyordu.” (s. 61)

Kader önce panoya asacak bir fotoğrafının olmamasına üzülmekteydi ancak annesi onun eve gelişinin öyküsünü öyle güzel anlatmış ve bunu da video ile destekleyince herkes çok etkilenmiştir. Kader çok mutlu olur.

“Herkes Kader’in kasetteki görüntüleriyle ilgili olarak çok güzel şeyler söyledi. Arkadaşlarının kendisi ile ilgili söylediği bu sözler, Kader’in çok hoşuna gitti. Onun öyküsü diğer arkadaşlarının öyküsünden farklı ve ilginçti. Bir gün önce panoya asacak bir fotoğrafının olmadığına üzülüyordu. Ama şimdi çok mutluydu. Annesiyle ve kendiyle gurur duyuyordu.” (s.62)

Akıllık

Kader arkadaşlarının kendisiyle alay edeceğinden korkmaktadır. Ama annesi bunu akıllıca çözer.

“‘Bak kızım’ dedi. ‘Yarın seninle birlikte sizin sınıfa geleceğim. Senin hikâyeni bütün ayrıntılarıyla arkadaşlarına anlatacağım. Bizim eve gelişini tatlı bir

öykü gibi sunacağım. İnan bana, panoda asılı duran fotoğraflar, senin bebeklik öykünün yanında sönük kalacak. Senin ödevini herkes çok beğenecek.” (s.20)

1.6.8. Sünnet Keyfi

1.6.8.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: El üstünde tutulduğumuz çocukluk döneminin kıymetini bilmeliyiz.

Konu: Sünnet olan bir çocuğun her istediğinin yerine getirilmesinden duyduğu mutluluk anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.8.2. Özet:

Sünnet olan bir çocuğun gözünden sünnet sonrası sürdüğü sefa anlatılmaktadır. Çocuk ne isterse yapıyor, hatta kumanda da eline verilmiştir. Kendisini ülkenin kralı gibi görmekte ziyarete gelen komşuları da komşu ülkeden gelenler olarak adlandırmaktadır. Yastığına takılan altınlar, yatağına konan hediyeler onu çocukluktan vazgeçmeyecek kadar mutlu etmiştir.

1.6.8.3. Ana Karakter:

Anlatıcı Çocuk: Sünnet olan çocuk kendisine sunulan imkânların farkındadır. Ve bunlardan vazgeçip büyümeye hiç niyeti yoktur.

1.6.8.4. Eğitsel İletiler:

Mutluluk

Sünnet olan çocuğa hediye olarak altın, para takılmakta ve ya oyuncak getirilmektedir. Bu sebeple birçok oyuncacı olmuştur.

“Siz avucunuzu yalayın ukalalar... Beni kandıramazsınız. Bu karda oyuncacı bırakıp çocukluktan vazgeçeceğim öyle mi? Pıııııııı!” (s.66)

1.6.9. Dedemin Pili Bitmesin

1.6.9.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Yaşlıların ölümünü hatırd tutarak onlara karşı dikkatli davranmalıyız.

Konu: Evde treniyle oynayan çocuk treninin pili bitince üzülür ve dedesi bu soruna çözüm bulur, ancak çocuk pili biten treninin dedesiyle özdeşleştirir. Akıllılık ve dua etme ağır basmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.9.2. Özet:

Çocuğun halasının getirdiği oyuncak tren çalışırken birden yavaşlamaya başlar. Çocuk bunun sebebini dedesine sorar. Dedesi de trenin pilinin kendi pili gibi bitmiş olabileceğini söyler. O anda çocuk dedesinin ne kadar yaşlı olduğunu fark eder. Ve gözünden iki damla yaş süzülür. Duygularını gizlemeye çalışarak ağlama sebebini trenin pilinin bitmesine bağlar. Daha sonra pilleri buzdolabına koyarlar. Bu da yarım saat kadar idare eder sonra biter. Dedesi o sırada uyumaktadır. Çocuk dedesine bakarak onun pilinin bitmemesi için dua eder. Çünkü dedesi onun gerçek ve en güzel hediyesidir.

1.6.9.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Dedesi için endişelenen ve onu çok seven, duygusal bir çocuktur.

Dede: Fersiz gözleri, c harfi gibi bükülen beli, titrek elleri, zayıf ve çelimsiz bacakları olan bir ihtiyardır. Kendi deyimi ile artık onun da pili bitmek üzeredir.

1.6.9.4. Eğitsel İletiler:

Dua

Dedesi çocuğa hareket etmeye nazlanan trenin pilinin bitmek üzere olduğunu söyler ve ekler “ Onun da benim gibi pili bitmek üzere” Bu sözü aklında tutan çocuk sonra bunun için Allah’a dua eder.

“Nemli gözlerim ve ıslak kirpiklerimi semaya kaldırırken en içten dileklerle mırıldandım: ‘Allah’ım trenimin pili bitti görüyorsun. Ne olur dedemin pili bitmesin emi?’” (s.52)

Akıllılık

Dedenin biten pilleri canlandırmak için bir fikri vardır. Buna ihtimal vermeyen çocuk bunun doğru olduğu anlar.

“Birlikte mutfağa gittik. Dedem, elindeki pilleri buzdolabının buzluğuna yerleştirdi. Piller burada birkaç saat beklese biraz daha güç kazanabilir, canlanabilirmiş.” (s.52)

İnsan Sevgisi

Küçük çocuk dedesini çok sevmektedir. Onun yokluğunu düşününce bu sevgi kendini daha da belli eder.

“O an içimde garip bir duygu belirdi. Acımayla karışık bir sevgiyle dedemin yüzüne baktım. Fersiz gözlerini, C harfi gibi bükülen belini, titrek ellerini, zayıf ve çelimsiz bacaklarını tepeden tırnağa süzdüm. O da benim neler düşündüğümü hissetmiş olmalı ki beni kendine doğru çekip alınımdan öptü. O sırada iki damla yaş gözlerimden süzülerek yanaklarımı ıslattı.” (s.69)

“O benim en değerli oyuncağımdı. Ağlayan, gülen, sevinen, okşayan, yerine göre beni sırtına bile bindiren bir oyuncak...” (s.70)

1.6.10. Dayım Kömür Göndermiş

1.6.10.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: İhtiyacı olan kişilere onları mutlu edecek şekilde yardım etmeliyiz.

Konu: Karlı bir günde Suat Bey’in Yasemin adlı bir kızla tanışması ve ona yardımcı olması anlatılmıştır. Paylaşma, yardımseverlik ve mutluluk işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.6.10.2. Özet:

Suat Bey arabasıyla işe gitmek için evinden çıkar. O sırada kar tanelerini yakalamaya çalışan ve elinde eridiğini görünce gülen bir kız dikkatini çeker. Ona yerdekileri tutabileceğini söyler. Kız da yerdeki karlardan küçük yuvarlaklar yaparak bunları yan yana sıralar. Bu tespih gibi dizilen minik toplar Suat Bey’in dikkatini çeker. Bunların ne olduğunu sorunca annesinin kömür tozlarından yaptığı kömürler

olduğunu söyler. Suat Bey Yasemin adlı kızla konuşarak babasının içeride(hapiste) olduğunu, dayısının da askerde olduğunu ancak dönünce kendilerine kömür alacağını öğrenir. Kızın kömürsüz olduklarını iki üç kez tekrar etmesi Suat Bey'in çok dikkatini çeker ve onlar için bir şeyler yapmak ister. Bunun üzerine Yasemin ile dayısına bir mektup yazarlar ancak bu mektup hilelidir. Adresi öğrenen Suat Bey bir arkadaşı vasıtası ile onlara kömür gönderir. Dayısının gönderdiği (?) kömürler gelince Yasemin çok sevinir. Dayısına daha sonra da mektup yazarlar ama bunlarda hile yoktur.

1.6.10.3. Ana Karakterler:

Yasemin: İri yeşil gözlü, duygulu ve fakir bir çocuktur. Kömür alacak paraları yoktur. Babası da hapistedir.

Yasemin'in Dayısı: Kobra birliğinde askerlik yapmaktadır.

Suat Bey: Karlı bir günde Yasemin'le tanışan Suat Bey iyi kalpli, yardımsever bir insandır.

1.6.10.4. Eğitsel İletiler:

Duyarlık

Yasemin fakir bir ailenin çocuğudur. Odun kömür ihtiyaçlarını karşılayamamaları çocuğu oldukça etkilemiştir. Arabasının altına giren bir kediyi kovalamaya çalışan Suat Bey'e çıkarır.

“Dokunmayın diye bağırdı... Zavallı hayvancağızın size ne zararı var? Sizden odun kömür mü istiyor? Sadece arabanızın altına kıvrılıp yattı diye rahatsız edilir mi?” (s.73)

Paylaşma

Yasemin arabanın altından çıkıp kendisine doğru gelen kediye doğru, kardan yaptığı kömür şeklindeki yuvarlak topları iteler.

“–Al kara gözlüm, dedi. Benim kömürlerim senin olsun; evine götür, güzelce yak. Bir daha da bu adamın arabasının altına sığınma.” (s.73)

Yardımseverlik

Suat Bey Yasemin’le konuşur ve durumlarını öğrenir. Küçük kızın kömürümüz yok, cümlesini fazlaca kurması üzerine kömür yardımı yapmaya karar verir.

“Küçük Yasemin’in bütün samimiyetine rağmen ben küçük bir hile yapmıştım. Varlıklı bir arkadaşıma telefon edip, bir ton kömür temin ettirdim. Kömür kamyonu kapıya yanaşır yanaşmaz, Yasemin soluğu bizim kapıda aldı” (s.75)

1.6.11. Yılın Babası

1.6.11.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Anne baba için en büyük mutluluk çocuklarının hayırlı ve iyi bir evlat olmasıdır.

Konu: Sıcak bir günde otobüste yaşlı bir adama yer veren çocuğun, bu ince davranışının takdiri anlatılmaktadır. Yardımseverlik ve mutluluk işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.6.11.2. Özet:

Eve gelen bir mektup evin reisini oldukça sevindirir. Mektubu okudukça babanın gözleri ışıldar, mutluluktan oğlunu öper, havaya kaldırır. Bu mektubun şerefine ailesini istedikleri yere götürmeyi teklif eder. Çocuk da hayvanat bahçesine ardından da lunaparka gitmek ister. Ne istiyorlarsa baba tarafından karşılanır. Eve döndüklerinde anne ve oğul hâlâ neler olduğunu bilmemektedir. Anne artık sabrının taşığını söyler ve mektubu sorar. Meğer mektup sokağın üst başında oturan yaşlı bir kişiden geliyormuş. Çocuk bir gün minibüste bu yaşlı adama yer verip, torbalarını evine kadar taşımış. Çocuğun bu yardımından dolayı, yaşlı adam da babayı ve anneyi yılın babası ve annesi seçmiş.

1.6.11.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Büyüklerine karşı saygılı, duyarlı ve başarılı bir çocuktur.

Çocuğun Babası: Çocuğu ile gurur duyan, gerektiğinde çocuğunu ödüllendiren bir insandır.

Mektup Gönderen Adam: İnsanların kayıtsız davranışlarından bunalmış, kalp hastası, yaşlı bir kimsedir.

1.6.11.4. Eğitsel İletiler:

Yardımseverlik

Küçük çocuk kendisinden önce yaşlı adama yer verenler olur mu, diye beklemiş ancak kimse onu umursamayınca adama yer vermiştir.

“Benim önümdeki koltukta uzun saçlı iki genç adam oturuyordu. Yaşlı amcanın yalvaran gözlerine rağmen, kalkıp yer vermediler. Sakız çiğneyip laklaka devam ettiler. Belki cam tarafında oturan bey yer verebilir diye düşündüm. Fakat o da umursamadı. Yaşlı adamı görmezlikten gelip pencereden dışarıyı seyretmeye başladı. Artık dayanamadım. İkimizin arasında epey bir mesafe olmasına rağmen kalkıp yer verdim.” (s.81)

Mutluluk

Mektubu alıp okuyan ve yılın babası seçilen baba çok mutludur.

“Babamın gözlerinin içi gülüyordu sanki. Yanına yaklaşınca beni bağrına basıp gözlerimden öptü. Daha sonra kollarımdan yakalayıp beni havaya kaldırdı. Tıpkı altı aylık bir bebekmişim gibi tavana doru atıp tutmaya başladı.” (s.77)

Örnek Olma

Çocuk örnek bir davranış sergilemiş, yaşlı adama saygı gösterip yardım etmiştir.

“Küçük yavrunuzla ne kadar övünseniz azdır. Belediye otobüsündeki gösterdiği ilgi ve saygı beni çok mutlu etti. Bu zamanda böylesi bir evlat yetiştirmek gerçekten çok güç.” (s.80)

1.6.12. Kolu Kırık Tarzan

1.6.12.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Eğlenirken büyüklerin uyarılarının dikkate alınmalıdır.

Konu: Elektrik direklerinin söküldüğü bir gün tellerle oyun oynayan Murat'ın direktten düşüp yaralanması anlatılmaktadır. Sorumluluk, büyük sözü dinleme verilmeye çalışılan iletilerdendir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.6.12.2. Özet:

Mahalledeki telefon kablolarını yer altına döşenmesi ile telefon direkleri çocukların oyun aracı olur. Çocuklar tellere tutunarak bazen dağcı bazen de Tarzan olurlar. Murat Tarzan olma işini abartır; direğe çıkar. Bunu gören babasının arkadaşı Kamil Bey uyarır ama Murat dinlemeyerek kabloya tutunup bağırarak aşağıya atlar ve elektrik direğine çarpıp yere düşer. Bu sebeple bir müddet evde oyun oynayamaz halde yatar.

1.6.12.3. Ana Karakter:

Murat: Tehlikeli oyunlar oynamayı seven, cesur bir çocuktur.

Kamil Amca: Murat'ın babasının arkadaşı olan Kamil Bey Murat'ı oynadığı oyunla ilgili olarak uyarın sorumluluk sahibi bir kişidir.

1.6.12.4. Eğitsel İletiler:

Sorumluluk

Kamil amca Murat'ın babasının arkadaşıdır. Yoldan geçerken Murat'ı görür ve uyarır.

“Kamil amca elini ağzına götürüp kıs kıs gülererek

–Bana bak Tarzan, dedi. Kablonun ucundaki çengel pek sağlam gözüküyor.

Ondan insan iyi edersin.” (s.87)

Kararlılık

İlk denemesi başarısız olan Murat'ın pes etmeye niyeti yoktur.

“Arkasından bütün cesaretimi toplayıp, hedef olan elektrik direğine doğru kendimi salıverdim. Bu kez başaracağımdan emindim.” (s.89)

1.6.13. Çerçi Bekir

1.6.13.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Kötülük isteyenler çoğaldıkça kötülük satıcıları, iyilik isteyenler çoğaldıkça da iyilik satıcıları artar.

Konu: Köydeki Çerçi Bekir'in çocuklara satmaya çalıştığı silah ve çıt pıt gibi oyuncakların köy öğretmeni tarafından yanlış bulunması, beğenilmemesi anlatılmaktadır. Hediye olarak çocuklara kitap vermenin gerekliliği anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.6.13.2. Özet:

Çocuk Çerçi Bekir'in sesi ile uyanır. Hemen giyinip kahvaltı dahi yapmadan onun sergisini görmeye gider. Harçlıklarını da alarak evden çıkar. Çerçi Bekir kurnaz ve paragöz bir adamdır. Sergisinde çocukların dikkatini çekecek üzüm, akide şekeri, mantar tabancası, çıtıptılar... vardır. Çocuk alacakları konusunda kararsızdır. Çünkü öğretmenleri harçlıklarını kitaba harcamalarını söylemiştir. Çocuk elinde parayla oynarken parası düşer. Çerçi Bekir parayı alıp ne istediğini sorar. Çocuk da kitap alacağını söyler. Ertesi hafta Çerçi Bekir'in sergisinde kitaplar da vardır. Öğretmeniyle beraber kendisine kitap alırlar. Öğretmeni de satıcıların alıcıları yönlendirdiğini söyler.

1.6.13.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Tertipli, düzenli, akıllı bir çocuktur.

Çerçi Bekir: Çerçilikle geçinen, paragöz, alıcıya göre satacağı ürünleri belirleyen, uyanık bir satıcıdır.

1.6.13.4. Eğitsel İletiler:

Öğüt Verme

Öğrencilerinin Çerçi Bekir'den işe yaramaz şeyler aldığını gören öğretmenleri onları uyarır ve hikâye kitabı almalarını öğütler.

“Yok düdükmüş, mantar tabancasıymış. Başka şey bilmez misiniz siz? Bunlar hep para tuzağı. Harçlığınızı biriktirip güzel hikâye kitapları alsanız olmaz mı?”
(s.95)

Eğitim-Bilgi

Öğretmenin öğüdünü dinleyen çocuk kitap alır. Bunun için de pişman değildir.

“Çerçi Bekir’in sergisinde bir yığın hikâye kitabı gördüm. Gerçi eski püskü şeylerdi ama yine de sevdim. Öğretmenimi çağırıp gösterdim. Bana tam altı tane kitap seçti. Paramın hepsini seve seve verdim.” (s.97)

Toplu Yaşama

Satıcılar alıcıları, alıcılar da satıcıları yönlendirir.

“Hiç düşündün mü? Alışveriş dünyası hep böyledir. Bütün satıcılar alıcıları yönlendirir... Kötülük isteyenler çoğaldıkça kötülük satıcıları, iyilik isteyenler çoğaldıkça da iyilik satıcıları artar.” (s.97)

Temizlik, Düzen

Çocuk tertipli ve düzenlidir. Bunu da nenesine borçludur. Her ne kadar artık şeytanların insan elbisesi giyip giymediklerini düşünmese de o düzenlidir.

“Yatarken giysilerimi dağınık bırakmak âdetim değildi. Ninem kazandırmıştı bu alışkanlığı. Daha küçücük bir çocukken pijama ve çoraplarımı tekmeleye tekmeleye ayağımdan çıkartıp bir kenara fırlattığımı gören ninem, beni bir güzel payladıktan sonra:

–Topla şu elbiselerini ve güzelce katla, diye çıkıştırdı. Böyle dağınık bırakırsan sabaha kadar şeytanlar giyer, eskitir.” (s.92)

1.6.14. Talihsiz Mırnav

1.6.14.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Ayrışmış Özne

İzlek: Yardıma ihtiyacı olan hayvanlara yardım etmeliyiz.

Konu: Parkta oynayan iki kardeşin suya düşmüş bir kedi yavrusu bulmaları ve onu yaşatmak için verdikleri uğraş anlatılmaktadır. Hayvan sevgisi işlenmiştir.

Zaman: Vak’a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.6.14.2. Özet:

Murat ve ablası Şermin evlerinin yakınındaki bahçede oyun oynarken bebek ağlamasına benzer bir ses duyarlar. Bir müddet sonra bu sesin sulu bir çukura düşmüş bir yavru kediye ait olduğunu anlarlar. Kediyi çukurdan kurtarıp kuruturlar. Sonrada eve götürürler. Ancak anneleri eve kabul etmez. Şermin’in ağlamasına

dayanamayan babası ise bahçede kalmak şartıyla kabul eder. Ancak çok üşüyen yavru kedi ölür. Şermin ve Murat çok üzülür. Ona bir mezar yapıp üzerine de “Talihsiz Mırnav” yazarlar. Ne var ki ilerleyen günlerde gelen bir sel mezarını da götürür.

1.6.14.3. Ana Karakterler:

Murat: Temiz kalpli bir çocuktur.

Şermin: Murat’ın ablasıdır. Temkinlidir. Hayvan sevgisi ağır basan bir çocuktur.

Mırnav: Şermin’in su dolu çukurdan çıkardığı, gözleri henüz açılmamış bir kedidir.

1.6.14.4. Eğitsel İletiler:

Hayvan Sevgisi

Küçük kediyi kurtaran Şermin bununla kalmaz bir de kediyi sahiplenip eve götürür.

“Sonunda sağ elini uzatıp yavru kediyi yakaladı. Hayvanın içler ürperten çılgılığı bir anda duruverdi. Sadece küçük iniltiler çıkarıyordu. Sanırım, kurtulduğunu o da fark etmişti. Şermin ablam:

–Ağlama canımın içi, şimdi seni rahatlatacağım, dedi.

Sonra cebinden küçük bir kâğıt mendil çıkartıp yere serdi. Annemin banyo çıkışında bize yaptığı gibi hayvanın tüylerini ova ova kuruladı.” (s.101)

Mırnav ölür. Bu durum en çok Şermin’i üzer. Ona bir mezar yapar ama Talihsiz Mırnav’ın mezarının bulunduğu yere de sel gelir ve onu alır.

“Sonra benim boynuma sarılıp hüngür hüngür ağladı. Ben de onunla birlikte ağlıyordum. Sanki bir yakınımızı kaybetmiş gibiydik.” (s.104)

1.7. İKİ AYAKLI KUZU

1.7.1. Halamın Umresi

1.7.1.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Etrafımızdaki insanlara karşı duyarlı olmalı, yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmeliyiz.

Konu: Bir akşam vakti daha önce boş olan eski bir evde yaşayan iki kardeşe okumaları için yapılan yardım anlatılmaktadır. Yardımseverlik, etrafa karşı duyarlı olma ve inanç işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.7.1.2. Özet:

Küçük çocuk okuldan çıkınca babasının söylediği gibi halasıgilin umresi için gerekli olan yoğurdu ısmarlar. Hava kararmaya başladığı için hızlıca eve gider. Evlerinin hemen aşağısında hep boş olan eski evde ışık olduğunu fark eder ve biraz daha hızlanır. Eve gidince gördüğünü babasına anlatır. Babası ve eniştesi merak eder ve eve bakmak için çıkarlar. Gerçekten de oturulamayacak kadar eski olan bu evde ışık yanmaktadır. Hatta içeride de iki kişi vardır. İçerideki çocuk dışarı çıkınca onların köyden okumak için geldiklerini öğrenirler. Fakat bu eski, kırık camlı evde yaşadıkları için üzürlüler. Eve döndüklerinde olayı eşlerine anlatırlar. Çocuğun halası ve eniştesi o yıl umreye gitme hazırlıkları yapmaktadırlar. Halası bu olayı duyunca umreden vazgeçip bu parayla iki çocuğun eğitim masraflarını üstlenmek ister. Eniştesi de bu fikre katılır. Bu karardan herkes memnundur.

1.7.1.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: İnançlı ve dikkatli bir çocuktur.

Anlatıcı Çocuğun Halası ve Eniştesi: İnançlı, yardımsever ve fedakâr insandır.

1.7.1.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

Hac zamanı haricinde kutsal topraklara yapılan ziyaret umredir. Anlatıcı çocuğun halası ve eniştesi de umre hazırlığındadır.

–Halamla eniştem yine mi hacca gidiyor baba?

–Hayır, bu seferki umre.

–Umre ne demek?

–Kâbe’yi hac mevsiminin dışında ziyaret etmeye umre denir.” (s.4)

Fedakârlık

Sevilen bir şeyden başkası için feragat etmek önemlidir. İnsanın bencillikten sıyrıldığına en önemli kanıtıdır. Burada çocuğun halası belki günlerdir hayalini kurduğu, gerçekleşmesi için para biriktirdiği bir durumdan başkası için vazgeçerek bir yüce gönüllülük örneği sergiliyor.

“Tahsin amcanın evindeki şu çocukları söylüyorum. Onları bir pansiyona yerleştirip, eğitim masraflarını üstlensek nasıl olur? Çok şükür hac görevimizi yerine getirdik. Umreye gitmesek de olur. Burnumuzun dibinde iki tane çocuğun soğuktan titremesine gönlün razı olur mu?” (s.54)

Duyarlık

Çevremizdeki insanlara durumumuz varken yardım etmemek duyarsızlığın bir göstergesidir. Yardım edememek ise kişinin vicdanını sızlatan bir durumdur.

“Annemle babam birbirlerine bakıp gülümsediler. Bu karara sevindikleri belliydi. Ama onlardan çok ben sevindim. Çünkü yürekler acısı bir sefaleti görüp de yardım edememek kadar acı bir duygu hatırlamıyorum.” (s.54)

1.7.2.Çilingir Hasan

1.7.2.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Nesnel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste.

Konu: Bir düğünde arkadaşına çaldığı ineği hediye eden Çilingir Hasan’ın aldığı bedduanın tutması anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.7.2.2. Özet:

İri yarı, boylu poslu bir adam olan Çilingir Hasan’ın ahlâkı kendisinin tam tersidir. Yediği içtiği haram olan bu adamın kendisini öldürdüğü duyulur. Çocuk da bunu merak edip olayın nasıl olduğunu annesine sorar. Annesi de arkadaşının düğünü için çaldığı ineği boğazlayacakken ineğin tekmesiyle belindeki silahın ateş

aldığını ve kasıklarından yaralanarak öldüğünü söyler. Kimsenin ahının alınmaması gerektiğini de belirtir.

1.7.2.3. Ana Karakter:

Çilingir Hasan: İri yarı, içki içen, hırsızlık yaparak arkadaşlarına peşkeş çeken, sevilmeyen bir insandır.

1.7.2.4. Eğitsel İletiler:

Dua

Duanın İslamiyet'te ayrı bir yeri vardır. Kul ile Allah arasına kimse giremez. Dualar iyi yönde olduğu gibi kişinin canının acısı sebebiyle kötü dua anlamında beddualar da vardır. Bazı anlarda ya da bazı kişilerce yapılan duaların kabul edileceği görüşü vardır. Özellikle zulme uğramış olanın duası makbuldür. Çünkü kimsenin kimseye üstünlüğü yoktur.

“Hayır, hiçbir insanın ölümüne sevinilmez. Ama bu olay bizim için bir ibret tablosudur. Kim bilir zavallı dul kadın, buzağının ölüp ineğinin çalındığını görünce, ne kadar ilenip beddua etmiştir.” (s.64)

Suç-Ceza

Suçlar cezasız kalmaz. Bu hikâyede de Çilingir Hasan ahlâksız yaşamının cezasını kendi elinden çeker, belindeki silah ateşlenip kendisini öldürür.

“‘Eden bulur yavrur, kimsenin yaptığı yanına kalmaz.’ Su testisinin suyolunda kırılacağı belliydi... Çilingir'in kırdığı yumurta kırkı geçmişti zaten... Zavallı dul kadının ineğini ahırından çöz götür. Allah yanına bırakır mı sandın?” (s.60)

Adalet

Suçluların cezasını alması ile adalet de yerini bulur.

“‘Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste.’ diye mırıldandı.” (s.60)

1.8. ŞEYTAN TAŞI

1.8.1. Şeytan Taşı

1.8.1.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Rahmanî kazançların peşinden koşmalıyız.

Konu: Bir arkadaşları tarafından kandırılan iki kardeşin para kazanmak için daha dürüst bir yol bulmaları anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.8.1.2. Özet:

Selim ve abisi bilyeleri karşılığında arkadaşları olan Topal Arif'ten şeytan taşı denen mercimek büyüklüğünde taşlar alırlar. Topal Arif belalı bir çocuktur ve Selim'in abisinin sınıf arkadaşıdır. Topal Arif taşları yastıklarının altına koyup hiç konuşmadan uyduklarında bunların paraya dönüşeceğini anlatır. Ertesi gün Selim hevesle yastığını kaldırır ama taşlar öylece durmaktadır. Selim taşları alıp Topal Arif'e geri vermek ister ancak abisi ondan korktuğu için bunu engellemeye çalışır. Böylece bağrışarak sokakta ilerlerler. Bu bağrışları duyan Turgut adında bir üniversite öğrencisi neden tartıştıklarını sorup öğrenir. Sonra da para kazanmak isteyen bu iki kardeşe eskiden kullandığı kasa büyüklüğünde bir araba verir. Bununla pazarda insanların aldığı sebze ve meyveleri taşıyarak okul harçlığını çıkarmıştır. Çocuklara, emek verilmeden yapılan işin şeytanî olduğunu, rahmanî kazançların peşinden koşmaları gerektiğini söyler.

1.8.1.3. Ana Karakterler:

Selim: Haksızlığa tahammül edemeyen küçük bir çocuktur.

Selim'in Abisi: Topal Arif'ten korkan bir çocuktur.

Turgut Ağabey: Yirmili yaşlarda, sarışın ara sıra camide müezzinlik yapan iyi kalpli bir gençtir.

Topal Arif: Esmer, iri kemikli, belalı bir çocuktur.

1.8.1.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

İnsanlar helal kazanç peşinde koşmalıdır. Rahmaninin kelime anlamını soran Selim'e Turgut ağabeyi cevap verir:

“Bak, dedi. İnsan Allah’ın isteğine uygun bir iş yaparsa buna rahmani derler. Çalışarak kazanmak da rahmani bir iştir. Ama umudumuzu şeytan taşı gibi bir tembelliğe bağlarsak, işimiz şeytani olur. Kısacası siz şeytan taşı deyince ben de rahman taşı demek zorunda kaldım.” (s.24)

Sorumluluk

Turgut ailesine yük olmamak için harçlığını çalışarak çıkarmıştır. Bunun için de kendince bir yol bulmuştur.

“Gördünüz mü benim Rahman taşını? diye seslendi Turgut ağabey. İşte bu küçük arabayla pazarlara gidip onun bunun sebzesini taşırdım. Bütün okul harçlığımı bununla kazandım desem yalan olmaz.” (s.23)

1.9. ŞİRİN OSMAN

1.9.1. Dört Kardeşe Dört Balta

1.9.1.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: İyilik eden iyilik bulur.

Konu: Babalarının hastalanması üzerine kasabadaki tanıdıklarını bulmaya giden dört kardeşin yol maceraları anlatılmaktadır.

Zaman: Vak’a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.9.1.2. Özet:

Odunculuk yapanı Mükremin Efendi’nin eşi hastalanıp yatağa düşünce Mükremin Efendi dört oğlunu yanına çağırarak şehirdeki Nalbant Mustafa Çavuşu bulmalarını ister. Ona borç verdiği parayı istemelerini söyler. Çocuklar giderken onlara yol parası veremez. Onun yerine kendisinin yaptığı baltalardan birer tane verir. Farklı yollardan şehre varmaya çalışan dört kardeşten üçü baltalarını farklı şekilde kaybederler. Üstelik şehre de ulaşamazlar. Dört kardeşin en küçüğü Şirin Osman ise yol boyunca insanlara iyilik ederek ilerlemektedir. Yolda eşkıyalarca ağaca bağlanmış bir adama yardım eder. Bu adam aslında aradığı kişidir. Mükremin Efendi’nin durumunu öğrenen Nalbant Mustafa onun verdiği parayla işe başlayıp zengin olduğu için servetine onu da ortak eder.

1.9.1.3. Ana Karakterler:

Mükremin Efendi: Fakir bir oduncudur ama helal yoldan para kazanıp ailesine geçindirmiştir.

Halim: Mükremin Efendi'nin en büyük oğludur. Kolay yoldan işini halletmeye çalışırken hiçbir şey yapamaz.

Selim: Elindekini kıymetini bilmeyen bir çocuktur.

Kerim: Acımasız bir çocuktur.

Şirin: Narin yapılı, temiz yürekli ve yardımsever bir çocuktur.

1.9.1.4. Eğitsel İletiler:

Yardımseverlik

Yardımsever bir çocuk olan Şirin yaptığı iyilikler karşısında iyilik bulur.

“En küçük kardeş olan Şirin’e gelince o sağ salim yoluna devam ediyordu. Narin yapılı, temiz yürekli bir çocuktur. Hızlı gidemiyordu. Çünkü yolda rastladığı yaşlı kadınlara ve çocuklara yardım ediyordu. Bu yüzden de yiyecek bulma konusunda sıkıntı çekmiyordu.” (s.27)

Örnek Olma

Şirin ismiyle müsemma, iyi kalpliliği ve doğruluğu temsil eder. Sonunda da kazanan taraf olur.

“Şirin babasının verdiği baltayı en akılcı biçimde kullanıp, bencil ve beceriksiz ağabeylerine örnek oldu. İyilik getiren baltayı da evlerinin duvarına asıp hatıra olarak sakladı.” (s.28)

1.9.2. Yörük Beyi İle Eşkiya

1.9.2.1. Anlatıcı Tipi: Gözlemci Anlatıcı- Nesnel Konumlu Gözlemci Anlatıcı

İzlek: Tatlı dil kılıçtan keskindir.

Konu: Beyin obadan ayrılmasını fırsat bilen eşkıyaların obayı basmaları ve Yörük Beyi'nin eşkıyaların başı olan adamı diliyle alt etmesi anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.9.2.2. Özet:

Obanın beyi ticaret için obasından ayrıldığında obasını eşkıyalar basar. Bu baskın oba beyinin dönmesine kadar devam eder. Bey obasına yaklaştığında eşkıyalar önünü keser. Obanın beyi hitabette ve insanları ikna etmekte oldukça ustadır. Eşkiyanın “Adın ne, yükün ne, yanındaki kim vb.” sorularına “hiç!” diye cevap verir. Buna kızan eşkiyaya ise kendisini vurursa bir hiç olacağını, sestemürken develerin fincanları kırarak yükünün hiç olacağını, yanındaki kayınbiraderinin de o ölünce aralarındaki bağın kesilerek hiç olacağını açıklar. Eşkiya bundan etkilenir. Obanın beyi aradığı fırsatı bularak yiğitlikle ilgili öğütler verir. Eşkiya bundan çok etkilenir ve elindeki tüfeği bırakır.

1.9.2.3. Ana Karakterler:

Yörük Beyi: Yörük beyi, çok iyi bir insanmış. Yaşını başını almış, sözünü ve sohbetini bilen bir ihtiyarcıkmış. Obada herkes kendisine saygı duymış. O konuşurken kimse ağzını açmaz, konuşmak isteyenlerde ondan izin almadan lafa karışmazmış. Yörük beyinin bilgisi, görgüsü ve deneyiminin yanı sıra, cesareti de dillere destanmış.

Eşkıyalar: Yörük Beyi'nin yokluğunu fırsat bilen zalim insanlardır.

1.9.2.4. Eğitsel İletiler:

Cennet-Cehennem-Kıyamet

Yörük Beyi'ni öldürmek isteyen eşkiya onun konuşmaları sayesinde ikna olur ve elindeki tüfeği bırakır.

“Hayır, hayır... Şerefli bir yiğit olarak cennete girmek istiyorum.” (s.35)

Öğüt Verme

Yörük Beyi eşkiya başını sözle dize getireceğini anlar.

“...Senin gibi pala bıyıklı bir yiğit, halkın kazandığına göz dikemez. Yiğitliğini alın teriyle ortaya koyar. Asker kaçağı olarak dağa çıkmaz. Din kardeşleriyle omuz omuza verip düşmana karşı savaşı. Şehit olur, namı kalır.

Arkasından dua edilir. Allah'ın cennetine girer. Gerçi Allah'ın cehennemi de vardır ama ben senin gibi bir yiğidi cehennem ateşine layık görmüyorum.” (s.35)

Toplu Yaşama

Birbirine bağlı ve kalabalık bireyler arasında iş bölümü yapılır.

“...Obanın tüm bireyleri karınca gibi çalışırlarmış. Kimi koyun otlatır, kimi süt sağlar, kimi at ve katırların tımarını yapar, kimi de çadırların bakımlarıyla uğraşmış.” (s.29)

Akıllık

Yörük Beyi akıllı bir insandır. Akı ile zorlukların üstesinden gelir, obasını kurtarır.

“Attığını vuran, tuttuğunu koparan bir insan olmasına rağmen çoğu kez silaha başvurmaz, düşmanını diliyle yenermiş.” (s.30)

Yörük Beyi eşkiyanın tüm sorularını hiç diye yanıtlar. Eşkiya da açıklama bekler. Bu açıklama eşkiyanın hoşuna gider.

“Birinci soruna cevap vereyim. Adım Durmuş... Beni vurursan Durmuş hiç olur... Gelelim ikinci soruna: Yüküm fincan. Durmuş ölünce, develer ürker, yükler kırılır, fincanlar da hiç olur. Arkadaşımı soruyorsun. Kayınbiraderimdir. Ben hiç olunca ablasıyla ilgim kalmaz. Dolayısıyla o da benim için bir hiç olur.” (s.34)

1.10. YILIN BABASI

1.10.1. Kandil ve Uçurtma

1.10.1.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Bütün kandiller bereket ve bolluk getirir.

Konu: Beraat Kandili'nin olduğu bir gün ailesinden harçlık alamayacağını düşünen iki çocuğa yapılan sürpriz anlatılmaktadır.

Zaman: Vak'a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.10.1.2. Özet:

İki kardeş halasına giden ninesinin ve dedesinin Beraat Kandiline kadar dönmesini istemektedir. Çünkü kandil günü ellerini öpünce harçlık alacak,

aldıklarıyla da uçurtma malzemesi alıp uçurtma yapacaklardır. Ancak gelmeyeceklerini anlayınca anne ve babalarının ellerini öpmeyi düşünürler. Birkaç gece yatmadan evvel bunu konuşurlar. Ancak kandil gecesi ellerine hiç para geçmez. Bu durum iki kardeşi de üzer. Ancak ertesi gün uyanınca yataklarının başında uçurtmalarını görerek çok sevinirler. Üstüne de onar lira harçlık alırlar. İki kardeş için bu kandil çok bereketli geçmiştir.

1.10.1.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk ve Kardeşi: İnançlı ve saygılı bir çocuklardır.

1.10.1.4. Eğitsel İletiler:

İslamiyet

El öpme büyüklere gösterilen saygının bir ifadesidir. Dini bayramlarda, kandillerde büyükler ziyaret edilir, elleri öpülür.

“Önce kardeşim öptü annemin elini... Ben de ‘Kandiliniz mübarek olsun’ diye ekledim. Sonra dönüp babamın ve annemin ellerini teker teker öptüm.” (s.8)

Kandillerde insanlar daha yardımsever olur. Allah’ın merhametinden pay alabilmek amacıyla kendileri de davranışlarına dikkat ederler. Karşılıklı yardımlaşma ve paylaşma da bereketi getirir.

“Elbette, diye karşılık verdi. Bütün kandiller berekettir, bolluktur.” (s.10)

Mutluluk

İki çocuk kandil gecesi babalarından harçlık alamadıkları için üzülürler. Çünkü istedikleri uçurtmaya sahip olamayacaklardır. Ancak mutluluk gecikmeli olsa da gelir.

“Neredeyse sevinçten deli olacaktım. Meğer babam, birkaç akşamdır, bizim kapımızı dinleyip uçurtma hayali kurduğumuzu bilirmiş. Böyle bir sürpriz yapmayı düşünmüşler. Yeniden boyunlarına sarılıp kucakladım onları... Annemle babam ayrıca onar lira da harçlık verdiler.” (s.8)

1.10.2. Köye Yolculuk

1.10.2.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Allah'ın bize verdiği nimetler karşısında borcumuzu günü gününe ödemeye dikkat etmeliyiz.

Konu: Köyde dayısıgile giden çocuğun köydeki ve köyde yaşayan insanlardaki güzelliği fark etmesi anlatılmaktadır. İbadetlerimizi zamanında yerine getirme işlenmiştir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Özetleme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.10.2.2. Özet:

Çocuk, babasının izne ayrılmasından on gün sonra köye gidecekleri için çok mutludur. O gün erkenden kalkıp yeni elbiselerini giyer. Vaktin geçmesi içinde mahallede tur atmaya başlar. Onu güzelce giyinmiş gören bakkal Rüstem köye gitmek için böyle giyindiğini öğrenince şaşırır. Çünkü köyü ve köy çocuklarını küçük görmektedir. Köyde dayısıgil onları oldukça iyi karşılar. Dayısının oğlu Yücel'le zaman geçirir. Bir gece dayısıyla damda yatarlar. Çocuk yıldızları görünce bunların çokluğuna şaşırır ve dayısına bedavadan aydınlandıklarını söyler. Dayısı da namaz kılarak Allah'a olan borcunu günü gününe ödediğini belirtir.

1.10.2.3. Ana Karakterler:

Anlatıcı Çocuk: Ankara'da yaşamaktadır. İnançlı ve insancıl bir çocuktur.

Anlatıcı Çocuğun Dayısı: Köyde yaşayan inançlı bir kişidir.

Rüstem Amca: Mahallenin bakkalıdır. Bencil ve kibirli bir kişidir.

1.10.2.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Çocuk yıldızları görerek dayısına fatura ödemediğini aydınlandıklarını söyler. Ama dayısı buna itiraz eder, günün gününe faturasını ödediğini söyler.

“Anlayamayacak ne var? Allah bize yıldızların ışığını gönderiyor; güneşle sırtımızı ısıtıyor; suyla bütün canlılara hayat veriyor. Ben de ona karşı yaptığım ibadetlerle ücretimi ödüyorum.” (s.16)

Başka Hayata Özenme

Çocuk köye gideceği için çok mutludur. Orada bulunan her şey ona daha cazip gelir.

“Bir hafta sonra köye gideceğiz. Dayımın evine... Ankara'nın bunaltıcı havasından kurtulup püfür püfür esen dağ havasını çekeceğiz içimize. Sabah kahvaltısında yengem bize taze inek sütü içirecek. Mis gibi köy ekmeği yiyeceğiz. Dayımın oğlu Yücel'i o karda özledim ki!..” (s.11)

ROMANLAR

1.11. PEMBE KIZIN ÖLÜMÜ

1.11.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Ölümle her an karşılaşabiliriz.

Konu: İlkokula giden ve köyde yaşayan Murat'ın çok sevdiği keçisini ve babasını kaybetmesi anlatılmaktadır. Ölüm, ölüm karşısında sabırlı olma, fakirliğe karşı direnme, hayvan sevgisi işlenmiştir

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

1.11.2. Özet:

Kara Murat ve ailesi bir köyde yaşamaktadır. Murat ilkokula gitmektedir. Maddi durumları iyi değildir. Ancak oldukça çalışkan ve dürüst bir ailedirler. Kara Murat bir gün arkadaşına kızdığı için okuldan kaçır. Çalılıkların arasında gezerken komşularının ineğine rastlar. İnekte bir gariplik olduğunu fark eder ve ineğin yavrulamak üzere olduğunu anlar. Ancak hayvan doğurmakta çok zorlanmaktadır. Kara Murat hem buzağının doğmasını hem de ineğin kurtulmasını sağlar. Ama Kara Murat bunları yaparken kızgın ineğin ısırmasına maruz kalır. Her yanı kan ve çamur olmuştur. Onu bu halde bulan komşusu eve götürür. Kara Murat kısa sürede iyileşir. İneğini kurtardığı komşusu Kara Murat'a küçük bir oğlak armağan eder. Murat keçiye Pembe Kız adını koyar. Murat Pembe Kız'ı çok sever, yanından hiç ayrılmaz. Aradan aylar geçer Pembe Kız büyür. Ancak Pembe Kız'ın bir sorunu vardır. O, kırsırdır. Murat'ın ailesinin durumu iyi olmadığı için kış aylarında Pembe Kız'ın yemi için para harcamak istemezler. Üstelik doğurmayacak bir hayvana bakma masrafı

onlara ağır gelir. Bu yüzden Pembe Kız'ı kesmeye karar verirler. Bu, Kara Murat'ı çok üzer. Ancak Murat sabırlı ve olgun bir çocuktur. Kış mevsiminde Murat ve ailesi için her şey daha da kötüleşir. Babası vereme yakalanmıştır. Bahar ayında babası bu hastalığa daha fazla dayanamaz ve vefat eder. Murat o günden sonra evin erkeği olmuştur. Henüz on dört yaşında olmasına rağmen babasının cenazesi ile ilgilenir. Yapılması gerekenlerde annesine yardımcı olur. Gelen taziyeleri kabul eder. Sonra da babasının yapacağı günlük işlere döner.

1.11.3. Ana Karakterler:

Murat: On iki yaşlarında bir çocuktur. Okulda pek başarılı sayılmaz. Özellikle Türkçe dersi zayıftır. Ancak ev işlerinde annesine ve babasına yardımcı olmakta, babasının sözünden çıkmamaktadır. Hayata ve günlük yaşama dair epey bilgisi vardır. Son derece olgun bir çocuktur.

İdris Ağa: Murat'ın babasıdır. Yörük'tür, Yörük olmakla da gurur duyar. Bir mezbahada hayvan keserek ailesini geçindirmektedir. Sert bir mizacı vardır. Kolay kolay gülmez. Güçlü kuvvetli bir kişidir. Ahlâki değerler sıkı sıkıya bağlıdır. Her fırsatta Murat'ı hayata hazırlamaya çalışır. Murat on dört yaşında iken veremden vefat eder.

Pembe Kız: Murat'ın çok sevdiği keçisidir. Henüz yavru iken Murat'a hediye edilmiş ve onun peşinden hiç ayrılmamıştır. Ancak kısır olduğu için kesmek zorunda kalırlar.

1.11.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Kasaplık yapan İdris Ağa perşembeleri güzelce yıkanır ve cumaya hazırlanır. Oğlu Murat ile beraber cuma namazına giderler.

“Ertesi gün, birlikte cuma namazına giderdik. Namaz süresince babamın yanında oturdum.” (s.22)

“Ertesi gün cuma idi. Öğleye doğru Herkül'ün çektiği dört tekerlekli arabamıza binip babamla birlikte camiye gittik.” (s.49)

Şeytan-Melek

Murat'ın öğretmeni çiftçilikten daha iyi meslekler olduğunu belirtmektedir. Murat bunu babasına anlatınca babası ise öğretmene tepki gösterir.

“Şeytan da meleklerin hocasıydı. Ama kimse onun iyi bir varlık olduğunu söylemez.’ derdi.” (s.44)

Şeytan sahip olduklarını kandırarak, düzenbazlıkla elde etmiştir. Gönül zenginliği açısından da fakirdir.

“Babam zengin bir insan değildi ama şeytandan da fakir değildi.” (s.172)

Ölüm

Ölüm insanın her an karşılaşacağı bir durumdur. Hemen ölecekmiş gibi ahirete, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya çalışmak gerekir. İdris Ağa da veremdir ve öleceğinin farkındadır. Murat'a birtakım öğütler verir. Kişinin her günü ölecekmiş gibi yaşaması gerektiğini söyler.

“...Hayvanlar bile ne zaman ölebileceklerini tahmin eder. Oysa biz hayvanlardan daha bilinçliyiz. Gerçi bütün canlıların ölümü Allah'ın elindedir, ama yine de insan ecel denen şeyi aklından çıkarmamalıdır.” (s.147)

İdris Ağa'nın ölümü herkesi üzmüştür ama aile bireyleri doğal olarak bundan daha çok etkilenmiştir.

“Biri diğerinin ağladığını görse ‘Ölenin arkasından ağlamak günahtır.’ diye onu yatıştırmaya çalışıyordu” (s.174)

İslamiyet

Dinimizce dedikodu yapmak günahtır. Murat'ın Nadire teyzesi de komşuları Leman hakkında konuşunca Murat'ın annesi onu uyarır.

“Bırakalım bunları abla, komşularımızın evinde neler olup bittiği bizi ilgilendirmez. Sonra biliyorsun, gıybet yapmak çok günah.”(s.96)

Kurban edilecek hayvan kibleye doğru çevrilir ve öyle kesilir. Pembe Kız da kesilirken usule uygun hareket edilir.

“– ‘Şu hayvanı biraz kibleye çevir.’ dedi annem.

Bu arada Nadire teyzem, beyaz bir mendille hayvanın gözünü bağladı. Babam yerde duran en keskin bıçağı seçti. Bir taraftan da dudağı kıpır kıpır ediyordu. Hiç kuşkusuz dua okuyordu.” (s.162)

İyi-Kötü

Murat ve babası mısır sergisini bekledikleri bir gece kaybolan bir inek, yaktıkları odun ışığına gelir. İnek bütün gece yanlarında kalınca onlar da bir tas süt sağırlar. Sahibine teslim edince de helallik isterler. Ancak sütü izinsiz aldıkları için bu durum Murat’ın ilgisini çeker.

“–Peki, bu hırsızlık sayılamaz mı baba?

–Daha sonra sahibine söyleyip de helal ermesini istersen sayılmaz.” (s.36)

Şükür

İneği doğurtan Murat o sırada inek tarafından da ısırılmıştır. Koluna dikiş atılmış, yorgunlukla uyuyakalmıştır. Kalkınca annesi mısır ekmeği ve süt getirir. Murat da Allah’ın kendilerine verdiği nimetlere şükretmesini bilen bir çocuktur.

“Açlığımдан mıdır nedir, Allah’ın nimetlerini daha bir çekici buldum ve halime şükrettim.” (s.18)

H.z. Muhammed

Murat’ın annesi komşuları olan Leman’ı çekiştiren Nadire teyzeye ufak bir hatırlatma yapar.

“Ramazanda vaaz dinlemeye gidiyorsun ama dünyadan haberin yok. Hatice anamız da peygamber efendimizle evlendiğinde ondan on beş yaş büyüktü. Üstelik peygamberimiz de onun yanında işçi olarak çalışıyordu.” (s.97)

Öğüt Verme

İdris Ağa oğlunu Pembe Kız’la beraber komşuları Süleyman Ağa’nın gözetiminde Samsun panayırına gönderir. Murat bu yüzden çok sevinçlidir.

“Annen sana azık sepeti hazırlayacak. Kahvaltını, öğle yemeğini ve akşam yemeğini onun içine koyacak. Süleyman Ağa’nın senden istediklerini aynen yerine getireceksin. Hatta gücünün yeteceği bir iş görürsen onun demesine bile gerek duymadan kendin yapacaksın.” (s.106)

Samsun panayırına gidecekleri gün babası bir hatırlatma daha yapar.

“Ölçülü hareket et. Nezaket kurallarını unutma.” (s.108)

Murat, Pembe Kız'ın kısır olduğunu öğrenince hırçınlaşır ve çit kazıklarını yumruklamaya başlar.

“‘Dinle Kara Murat,’ dedi babam.’ Bu hareketlerinle hiçbir şeyi değiştiremezsin. Olaylara gerçekçi bir gözle bakmak gerekir.’” (s.136)

O sene elmalara ilaç atma işini babası Murat'a vermiştir. Murat her şeyi babasının söylediği gibi yapar ama rüzgârı hesaba katmaz. Bu sebeple o yaz elmalarda çok kurt olur. Bunun üzerine babası:

“Üzülmene gerek yok. Önümüzdeki ilkbahara daha iyisini yaparsın. Bir işin faydasını görmek istersen, az yapacaksın temiz yapacaksın.” (s.140)

Yemin

Yemin aslında başvurulması tasvip edilmeyen bir sözdür. Ancak kişi çok kararlı olduğu zaman Kur'an üzerine ya da sevdiği başka bir şey üstüne yemin eder.

İdris Ağa bir sansar yakalar. Murat'ların komşusu Mahmut köpeğini olgunlaştıracağını düşünerek onu sansarla kavga ettirir. Köpek sansarı öldürür ama kendisi de ölmek üzeredir. Onun kıvrandığını gören İdris Ağa bir daha hayvan dövüştürmeyeceğine yemin eder.

“‘Yemin ediyorum’ dedi. Şerefim, namusum ve Kuran üzerine yemin ediyorum ki, bundan böyle hiçbir köpeği sansarla boğuştırmaya kalkmayacağım. Hatta sansarlar kümesindeki tüm tavukları öldürseler bile.” (s.132)

Uğursuzluk

Murat bir bisiklete sahip olmak ister ama bu konuyu ailesine açmaz bile. Çünkü onların kendisine bisiklet almayacağını farkındadır.

“Çünkü bizim Yörük sülalesinin inancına göre bisiklet şeytan arabasıydı.” (s.31)

Babası Murat'a hediye edilen Pembe Kız için bir yuva yapmasını söyler. Çünkü onun hareketliliği ile inekleri huylandıracağını düşünür.

“Çünkü keçiler şeytan ruhlu varlıklardır. Çok huysuz olurlar. İnekler gibi duygusal hayvan değillerdir. Bir arada kalırlarsa onların huzurunu kaçırlar.”
(s.33)

Aile Bağı

Aile önemlidir. Çarpık ilişkiler hiçbir zaman tasvip edilmez.

“Gerçekten utanç verici şey, diye yineledi. Evli olmadıkları halde, aynı çatı altında karı koca gibi yaşıyorlar. Sen de benim kadar biliyorsun ki bütün olup bitenler şu burnumuzun dibindeki evde geçiyor.” (s.94)

Yardımseverlik

Murat ağır saksıları taşımaya çalışan Leman ablaya yardım eder. Komşular birbirine yardım etmelidir.

“‘Saksılar toprakla dolu olduğu için çok ağır’ dedi. ‘Sürüklemeden taşıyamayız.’

–Ama ben taşıyabilirim, dedim ve yerde duran iri saksılardan birini elime aldım.” (s.100)

Eğitim-Bilgi

Sınıftaki arkadaşı Şımarık Şakir, Murat ile dalga geçince Murat o gün okuldan kaçır. Babası buna çok kızır.

“O halde aklını başına topla. Yörükler sülalesini çobanlıktan kurtarmak istiyorsan, okuma-yazmayı öğren, adam ol.” (s.19)

Sınıf öğretmeni Türkiye’yi temsil eden bir futbolcu ile gurur duymaları gerektiğini söyler. Murat bunu babasına anlatır. Ancak babası zaten futbolu gereksiz bulmaktadır.

“Atalarımızın tarihini oku da bak... Yirmi bir yaşında İstanbul’u fetheden Fatih’le gururu duy... Anadolu kapılarını Türklere açan Alpaslan’la gurur duy... İstiklal Savaşı’nda kanları pahasına bu memleketi bize armağan eden insanlarla gurur duy... Öğretmenin bunları anlatmadı mı sana?” (s.43)

Cahillik okuma yazma ile geçmez. Kişilerin aydınlanma sebebiyle bazı fikirlerini değiştirmeleri gerekir.

“Babam iyice öfkelenmişti. Okuma yazmanın gerekli olduğunu, ama cahilliğin okuma yazma ile ilgisi olmadığını savunurdu. ‘Şeytan da meleklerin hocasıydı. Ama kimse onun iyi bir varlık olduğu söyleyemez.’ derdi.” (s.44)

Zenginlik

Hikâyelerde zenginlik tüm isteklerine sahip olma gücü yerine yeteri kadarına sahip olma şeklinde işlenmektedir. Zaten hikâyelerdeki fakir kişiler bu durumdan hiç yakınmaz, aksine şükreder.

“–Sen ne diyorsun baba biz açıkça fakiriz.

–Hayır, zenginiz oğlum. Baksana şu toprağa kendimiz satın aldık. Günün birinde bütün borcunu ödeyeceğiz ve bizim olacak. Sonra bir arada yaşamaktan mutluyuz. Bundan daha büyük zenginlik olur mu?” (s.45)

Toplu Yaşama

Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için farklı iş gruplarına ihtiyaç vardır. Murat’ın öğretmeni ‘çağdaş spor dallarına karşı çıkanların çoğu okuma yazma bilmeyen cahillerdir. Okuması yazması olmayanlar milletvekili seçilemez.’ der. Cahillikle okuma-yazmanın birbirine zıt tutulması İdris Ağa’yı kızdırır. Kendisinin de pek eğitim hayatı olmadığı için bu görüşe sahip olanlarca cahil diye adlandırılmaktan öfke duyar.

“Yasaların bilmediği çok şey var diye bağırdı. ‘Okuma yazma bilmeyenleri hiçbir şeye yaramaz zannediyorlar. Güçlü bir fiziki yapıya sahip olduğumu ve bununla neler başardığımı hesaba almıyorlar. Onlar beni sadece camiye gidip gelen bir geri kafalı olarak görürler. Mısırları ekerken sanki bir tarak dişi gibi aynı boy ve aynı sıraya nasıl getirdiğimi bilmezler. Onların bir tek sözü vardır: Beni karısının elden diktiği basit elbiselerle kasabanın sokaklarında dolaşan bir keriz olarak görürler. Hâlbuki bu elbiselerin beni ne kadar sıcak tuttuğunu ve ne kadar sağlam olduğunu fark etmezler. Eti, sütü, yumurtayı biz üretir, onların karnını doyururuz. Yine de onlar bize cahil demekten geri kalmaz. Onların bana cahil demelerine rağmen Allah’a şükür ben halimden memnunum. Ne borcum var ne de alacağım.” (s.44)

Toplumda nezaket kuralları ile hareket etmek insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırır. Zümrüt teyze Murat'a Türkçe dersi verir. Annesi de ona teşekkür etmesi gerektiğini hatırlatır.

“Zümrüt teyzene teşekkür ettin mi? Nezaket kurallarını unutmamalısın.”
(s.70)

Toplum hayatında komşuluk önemlidir. İnsanlar birbirlerine ihtiyaç duyarlar.

“Komşu komşunun külüne muhtaç, diye boşuna söylememişler. Allah yokluğunuzu göstermesin.” (s.122)

Öğretmeni Murat'a çiftçilikten daha iyi işler başarabileceğini söyler. Murat bunu komşuları Süleyman Ağa'ya söyleyince Süleyman Ağa kızar.

“‘Sen ne diyorsun?’ dedi. ‘Çiftçilikten daha kutsal ne varmış. Hayvancılıktan ve tarımdan daha üstün hiçbir meslek yoktur. Hiç olmazsa biz bir şeyler yetiştirerek üretime katkıda bulunuyoruz. Allah'ın nimetlerini yaşatmaya ve çoğaltmaya çalışıyoruz. Biz bunları üretmesek Makbule öğretmen defteriyle kalemini yiyerek mi karnını doyuracak? Her mesleğin kendine göre bir şerefi vardır. Asıl şerefsizlik hiçbir iş yapmadan başkasının sırtından geçinmektir.” (s.155)

Akıllık

İnsana verilen en büyük nimet akıldır. İnsan bu sayede doğanın esiri olmaktan kurtulur. Mısır ambarının yerini değiştirmek isteyen İdris Ağa bir çıkırcık yapar. Bu sayede ambarı hareket ettirirler.

“‘Elbette çekecek’ dedi. Çünkü bu çıkırcığı ben hazırladım. İnsan aklını kullanınca dünyayı bile yerinden oynatır. Buna Yörük akli denir.” (s.40)

Örnek Olma

Doğası gereği kadın daha şefkatli ve merhametlidir.

“Babam çok soğukkanlı davranıyordu. Her zaman öyleydi zaten. Annemin ürkekliğine karşın, babam cesurdu. Nitekim bütün erkeklerin öyle olması gerekirdi.”
(s.14)

Doğruluk

Murat arkadaşı Toraman'ın Sami ile komşuları Leman ablanın çilek bahçesinden geçerler. Bunu gören Leman abla onları sopayla kovalar. Murat içinin rahat etmesi için bu olayı ailesine anlatırken Sami hiç bahsetmez.

“Elimle yoklayıp baktım. Yaranın izi hala orada duruyordu. Toraman'ın Sami bu olayı gereksiz bulduğu için annesine anlatmadı. Ama ben içim rahat etsin diye bütün olup biteni babama aktardım. Ne olacağını bilir miyim? Bir güzel sopa da ondan yedim. Çünkü babam başkalarının bahçesinde dolaşmaya kesinlikle izin vermezdi.” (s.98)

Adalet

Murat Samsun Panayırı'na gittiğini onun yapması gereken görevleri babası yapar.

“–Sağ ol baba bu iyiliğini hiç unutmayacağım.

–Merak etme yarın iki kat çalışarak ödersin.

–Tabi adalet yerini bulmalı. Zaten sana mısır borcum da var.” (s.124)

Paylaşma

Süleyman Ağa'nın ineğini doğurtan Murat sonradan bir yavrunun daha olduğunu öğrenir. Bu başarısı üzerine Süleyman Ağa ona bir oğlak hediye eder.

“'Elbette iki tane... Görmüyor musun? Sanırım diğerini doğururken sen yanımda değilmişsin. Ne harika yaratıklar değil mi? Al bakalım Kara Murat, zahmetine karşılık şu küçük oğlağı sana armağan ediyorum.' dedi.” (s.28)

Sorumluluk

İdris Ağa Yörük'tür ve kurallara sıkı sıkıya bağlıdır. İnsanı sorumluluklarından geri koyacak her şeye karşıdır.

“–Tatil günleri futbol maçı izlemeyi yasaklayan töre. Oysa Toraman'ın Sami, babasıyla her zaman gidiyor. Biz niye gitmiyoruz?

–Dinle beni Kara Murat, Yörüklerin töresi boşuna zaman öldüren her türlü eğlenceyi yasaklar.” (s.42)

Murat'ların mahallede derli toplu bir mezarlık yoktur. Evin artık tek erkeği olan Murat babası için mezar yeri kazar.

“Meyve bahçemizin sakin bir köşesinde derin bir mezar kazdım. Ölen kardeşlerimin de mezarları oradaydı. Daha sonra eve dönüp yapılacak diğer işlerime baktım. Babamın ölümünden bir gün önce hangarda tamir etmeye başladığım bir araba tekerleği vardı. Yarım bıraktığım bu işi cenaze törenine kadar bitirdim.” (s.169)

Kararlılık

Okuldan kaçan Murat Süleyman Ağa'nın ineğini görür. Onu doğurtmaya çalışırken düşer, yaralanır ama pes etmez. Kararlılık başlanılan işi bitirmek için çoğu zaman ön koşuldur.

“Bu işi mutlaka başarmalıyım. Önce Şımarık Şakir'den korkup kaçtım, sonra okulu terk ettim. Eğer bu işin de altından kalkamazsam, ödlelerin ve beceriksizliklerin şampiyonu olacaktım.” (s.7)

Sabır

Murat'ın babası mayıs ayı içerisinde vefat eder. Murat ahıra girince babasının öldüğünü anlar ama acıya sabrederek son derece ağırbaşlılıkla ölümü karşılar.

“Her sabah ahıra girdiğimde beni ayakta karşılardı. Ama o gün ortalıkta ses seda yoktu. Babam yerdeki saman çöplerinin üzerine boylu boyunca uzanmıştı. Ne olduğunu anlamak için yanına bile yaklaşmadım. Çünkü öldüğünü anlamıştım. Sakin ve erkeksi bir tavırla ‘Sakin ol baba’ dedim. Bu sabahtan itibaren doya doya uyuyabilirsin. Artık işleri ben yapacağım. Sen dinlen.” (s.166)

Tabiat Sevgisi

Murat bir köy çocuğu olduğu için doğa ile daha içli dışlıdır.

“‘Baba’ dedim. ‘Öyle sanıyorum ki dünyada görmeğe değer en güzel manzara şu güneşin batışıdır.’ (s.81)

Hayvan Sevgisi

Hikâyenin tamamında hayvan sevgisi vardır. Özellikle Murat'ın Pembe Kız ile tanışmasından sonra ona duyduğu sevgi ve bağlılık, onun ölümüne üzülməsi

yoğun olarak işlenmiştir. Zaten çiftçilikle uğraşan, köy hayatı yaşayan Murat'tan da başka türlü beklenmez.

“‘Kedi yavruları her zaman güzeldir.’ dedi annem. Her gün yavrulasalar insan yine de bakmaya doyamıyor.” (s.59)

1.12. TEK KANATLI GÜVERCİN

1.12.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Bilgi ya da inançtan birinin eksikliği kişiyi tek kanatlı güvercin gibi uçamaz hâle getirir.

Konu: Bir köyde yaşayan Ahmet'in kendini yetiştirme sürecidir. İslam inancına ait kavramların fazlaca verildiği bir öyküdür.

Zaman: Vak'a Zamanı- Genişletme

Mekân: Somut Mekân- Açık Mekân

Bu hikâyede Ahmet'in halasının evlilik sürecinden de bahsedilmektedir. Evlenirken yapılan eğlenceler ve hazırlıklar ile millî değerlerimize de değinilmiştir.

1.12.2. Özet:

Ahmet köyde yaşayan bir çocuktur. Annesi, babası, kardeşi, halası ve babaannesi ile beraber yaşamaktadırlar. Yalnız ailede bu ara tatlı bir telaş hâkimdir. Çünkü halası Ramazan Bayramı'ndan sonra evlenecektir. Bu yüzden annesi, babası ve halası kasabaya alışverişe giderler. Hava yağışlı olduğu için Ahmet ve kardeşi evde oturmak zorunda kalırlar. Babaannesinin hazırladığı yemeği yerler. Babaannesi turşunun suyunun azaldığını söyler ve Ahmet'i kilere turşuya su koymaya yollar. Yalnız Ahmet turşu yerine fark etmeden bulgura su koyup döner. Şişen bulgurun kapağı düşer ve bu gürültüyü hırsız sanıp korkarlar. Fakat bir komşuları ile kilere inip bakınca durum anlaşılır. Günler geçer Ramazan ayı gelir. Her yıl Ramazan ayında köylerine vaaz vermeye gelen Adil Hoca yine gelir. Ahmet bu ayda orucunu tutar, Adil Hoca'dan da Kur'an-ı Kerim öğrenmek için kursa gider. Ancak hem öğretmenin parasız yatılı sınavı için verdiği kurstan hem Adil Hoca'nın kursundan oynamaya pek vakit bulamayan Ahmet Kur'an kurslarını aksatmaya başlar. Bunu duyan öğretmeni Ahmet'e karşı damda bulunan tek kanatlı güvercini gösterir. Kuş doğal olarak uçamamaktadır. Öğretmeni bilgiyi ve imanı kanatlara benzetir. Bunlardan herhangi birinin eksikliği tıpkı kuştaki kanadın eksikliği gibi insanı

hedefine ulaştıramayacağını ifade eder. Kur'an derslerini bırakan Ahmet'i de bu tek kanatlı güvercine benzetir. Ahmet ve ailesi o senenin sonunda kasabaya taşınır. Ahmet yeni okulunda sınıfın en iyileri arasındadır. Sami isimli arkadaşı ile Devlet Parasız Yatılı Sınavı'nı kazanan öğrenciler arasına girerler. O yaz köye halasını ziyarete gittiklerinde köyün su için kazılan kanalının da açılışını izler. Havaya bırakılan güvercinler Ahmet'e öğretmeninin öğüdünü bir kez daha hatırlatır.

1.12.3. Ana Karakterler:

Şerif Ana: Ahmet'in babaannesidir. Otoriter, Osmanlı bir kadındır. Eski Türkçeyi su gibi okur. Dini bütündür. Hacca gitmeyi çok istemiştir.

Ahmet: On bir yaşında zeki bir çocuktur. Namaz surelerini çok iyi ezberlemiştir. Ailesine hayırlı, saygılı, bir çocuktur.

Adil Hoca: Ramazan ayında köye gidip vaaz veren bir hocadır. Herkesin saygı duyduğu hitabeti güçlü, çocukları seven bir hocadır. Her fırsatta öğretme ve öğrenme arzusu ile doludur.

Emine: Ahmet'in kız kardeşidir. Kıskanç, muzip bir kızdır.

Muzaffer Öğretmen: Öğrencilerine karşı ilgili ve sevgi dolu bir öğretmendir. İmanın ve bilginin aynı bünyede olmasından yanadır.

Sami: Ahmet'in yeni okulundaki tembel bir öğrencidir. Ancak öğretmeninin yardımı ile kısa zamanda sınıfın en çalışkan çocuğu olur.

1.12.4. Eğitsel İletiler

Şeytan-Melek

Yemeğe besmele ile başlanır, şükür ile yemek bitirilir.

“Hele bir önce besmele çek, diye çıkıştı. Karnını doyurmak istiyorsan şeytanı şişmanlatma!” (s.27)

Nineleri besmele çekmelerini yoksa şeytanı şişmanlatacaklarını söyler. Ahmet şeytanın nasıl şişmanlayacağını merak edip sorar.

“–Nine, dedim şeytan nasıl şişmanlatılıyormuş?”

...Vaktiyle iki şeytan arkadaş olmuşlar. Birisi şişman, semiz, al yanaklı, güçlü kuvvetliymiş. Taşı sıkça suyunu çıkarırmış. Öbürü de tam tersine zayıf, çelimsiz ve iskelet gibi kupkuruymuş. Neredeyse üflesen yıkılacaktı... Zayıf şeytan şişman şeytana sormuş:

–Arkadaş, demiş. İkimizin de görevi aynı olduğu halde sen nasıl şişmanlıyorsun da ben bir deri bir kemik kalıyorum? Şunun sırrını açıklasana.

Şişman şeytan gülmüş:

–Bu bir şans meselesi dostum, demiş. Benim peşinde dolaştığım insanoğlu, Besmelesizin biri. Ne zaman sofraya otursa ondan evvel siler süpürürüm. O ise karnını doyurduğunu sanır. Besmele çekmediği için onunla içli dışlı gezerim. Fakat senin şansın yok. Çünkü seçtiğin insanoğlu imanı bütün biri. Her işinin başında besmele çekiyor. Dolayısıyla besmelenin ateşi seni yakıyor ve onun sofrasının kenarına bile yanaşamıyorsun.”(s. 28)

Cennet-Cehennem-Kıyamet

Gök gürlemesi üzerine Ahmet kelime-i tevhit getirir. Bunu duyan nenesi Ahmet’e sadece korktuğu zaman değil her an Allah’ın adını anmasını söyler. Ölüme hazır olan kişinin de ölümden korkmayacağını belirtir.

“Bir kul Allah’ın emirlerini yerine getirip, yasaklardan kaçarsa, doğrudan cennete girer. O halde böyle bir insan ölümden niçin korksun? Çünkü ölüm için hazırlığını yapmış.” (s.13)

Öğretmeninin verdiği sure ezberleme görevini yapmak istemeyen Ahmet Adil Hoca’nın kıyamet ile ilgili söylediklerini hatırlayınca bundan vazgeçer.

“Kıyamet endişesi beni zorlamasaydı kim bilir, Leheb suresini kaç günde ezberleyecektim?” (s.14)

İslamiyet

Nine geleneklerine ve dinine bağlı bir kadındır. Oğlan tarafının davullu, zurnalı, içkili düğün yapma niyetlerinden memnun değildir.

“İçkili düğün yapacak aileye verecek kızım yok. Yok mu bu memleketin hacısı hocası? Okusunlar bir mevlit, yapsınlar nikâh duasını. Bir sığır kesip doyursunlar

fakir fukarayı. Gençler kendi aralarında eğlensinler. Şu içki melaneti de ne oluyor.”
(s.10)

Ahmet ve Emine gökkuşağının renklerinden renk beğenmektedirler. Nene ise beyazı beğenir. Çünkü beyaz hacca gidenlerin giydiği ihramın rengidir ve nene hacca gitmeyi çok istemektedir.

“–Hacca giden Müslümanların, ziyaret süresince, sırtlarına giydikleri dikişsiz örtülere ihram denir. Hac vaktinde onları bir görmelisiniz. Arafat Dağı'nın eteğinde, binlerce beyaz çadır. Ve bu çadırların çevresinde <Lebbeyk>nidalarıyla gezinen yüz binlerce beyaz giysili insan. Allah'ı zikreden bir papatya tarlası sanki...” (s.16)

Müslüman olduktan sonra ırkın ve rengin önemi yoktur. Müminler ancak kardeşlerdir.

“Ama hepsi de Müslüman, hepsi de aynı inancı paylaşıyorlar. Zaten Kâbe'de buluşmalarının sebebi de bu. Müslümanları kardeş olduğunu, bütün dünyaya ilan etmek istiyorlar. Çünkü Allah'ın kitabı İslam kardeşliğini böyle anlatıyor.” (s.42)

Ramazana ayında oruç tutulur, Teravih Namazı kılınır. Ahmet de yapabildiği kadar bu ibadetleri yerine getirir.

“Geçen Ramazanda kazasız belasız tam on iki oruç tutmuştum ama yaşım küçüktü. Allah kısmet ederse bu yıl tamamının tutmaya niyetliydim. Muzaffer öğretmenin söylediğine göre, önümüzdeki yıl belki de üzerime farz olurmuş. Çünkü ergenlik çağına girebilmişim.” (s.49)

Ramazana ayında hâkim olmamız gereken sadece boğazımız değildir. İnsan nefesine ket vurmaya çalışır. Söyleyeceği sözler, yapacağı davranışlar... hepsinden olumsuzlukları ayıklamaya gayret eder.

“Yarın akşama kadar ağızımız kilitliydi. Ne yemeğe içmeye ne de kötü bir lakırdıya artık izin yoktu. Sabır ve irade sınavına giriyorduk. Eğer becerebilirsek, şeytan Ramazan boyunca zincire bağlı kalacaktı. Adil hoca yalan söyleyecek değil ya...” (s.52)

Köye beş yüz metrelik bir kanal açılacaktır. Ancak ne makineler yanaşabilmekte ne de devletin verdiği ödenek buna yetmektedir. Köylü de bunu

kendi imkânları ile kazmaya yanaşmaz. O zaman Adil Hoca bir vaaz verir. Temizliğin önemi üzerinde durur.

“Değerli Müslümanlar, sevgili kardeşlerim. İslam, temizlik dinidir. Temizlik insanı imana davet eder, iman da sahibini cennete sokar. İşte böyle buyuruyor sevgili Peygamberimiz, içinizde cennete gitmek istemeyen var mı? Ve ya hangimiz cehennemini tercih eder? Elbette hiçbiriniz... O halde temiz olmaya çalışalım. Hem ruhumuzla hem bedenimizle temiz olalım.” (s.56)

İçinde Allah korkusu olan insan yapacağı işlerin hesabını bir gün vereceği endişesiyle o işlerde hakka ve hukuka uygun hareket eder.

“Sadece okumak yetmez, diye karşılık verdi. İnsanda Allah korkusu ve ahret inancı olacak. Yaptığı her işin ve attığı her adımın bir hesabı olduğunu aklından çıkarmayacak.” (s.86)

Dua

Ahmet'in halasının düğünü olacaktır. Bunun için annesi, babası ve halası kasabaya gider. Nenesi de arkalarından dua etmektedir.

“Tezgâhın gerisinde oturmuş dalgın bir hali vardı. Dudakları kıpır kıpır ediyordu. Kasabaya giden aile fertlerinin selameti için dua ediyordu kuşkusuz...” (s.10)

Şiddetle yağan yağmurda Emine dışarı çıkmak ister. Ama nenesi izin vermez. Sıkıntısından kurtulmak için dua eder.

“La havla vela kuvvete illa billâh, deyip başını salladı nenem.” (s.11)

Ahmet şiddetli gök gürlemesinden korkar ve kelime-i tevhit getirir.

“Korkudan yüreğim ağzıma geldi sanki. Ani bir heyecanla <La ilahe illallah Muhammedür Resulullah> diye haykırdım.” (s.12)

Halanın düğünü için masraf yapan babasının durumu Ahmet'i endişelendirir.

“O akşam yatağa girdiğimde ninemin öğrettiği duayı daha samimi bir ifadeyle tekrarladım:<Dertilere deva, hastalara şifa, borçlulara eda>nasip etmesini istedim Allah'tan.” (s.45)

Düğün nenenin istediği şekilde yapılır. Düğüne gelenler de genç çifte mutluluk diler.

“Önce mevlit okunup dua edildi. Daha sonra tekbir sevdaları arasında iki sığır kesildi. Düğüne gelen misafirler <Hayırlı olsun, Allah başa kadar daim etsin.> diyorlardı.” (s. 67)

Din Adamı

Köyün imamı Adil Hoca herkesin saygı duyduğu, sevdiği ve sözünü dinlediği bir insandır.

“Muhtar, Adil Hoca’yı kapının önündeki çardağa oturttu. Onun geldiğini duyan köylüler, birer ikişer oraya toplandılar. Herkes hocaya hürmet gösterip elini öpüyordu... Ben de öptüm.” (s.47)

“Adil Hoca’ya hürmet boşuna değildi. Otuz yaşından küçük olup da ondan bir şeyler öğrenmeyen yoktu. Kimine Kuran okumasını öğretmişti, kimine namaz kılmasını... Vaaz ederken ağzından sanki bal damlıyordu. Güzel bir anlatışa sahipti. Okul çocuklarıyla büyüklerle konuştuğu gibi konuşurdu. Onlara selam verip hatırlarını sorardı. Cebinde çerezi eksik olmazdı. Yaşça çok küçük olanlara birer ikişer dağıtırdı. Sözüün kısası sevmeye ve sevmeye layık bir insandı.” (s.48)

Hız. Muhammed

Yeşil renk dinimizce önemlidir. Türbeler yeşile boyanır.

“–Madem öyle yeşil renk de Emine’nin olsun, dedi. Al renk bayrağımızın rengiyse, yeşil de peygamberimizin türbesinin rengi... Hem peygamberimiz yeşili de çok severmiş.” (s.15)

Öğüt

Hem yatılı sınav için hem de Kur’an-ı Kerim öğrenmek için çalışan Ahmet bu yoğunluktan sıkılır. Muzaffer öğretmen de Ahmet’e öğüt vermektedir.

“–Evet kanatları... Senin anlayacağın: Bilgi ve iman... Eğer kanatlarımızdan biri bilgiyse diğeri iman olmalıdır. Biri bedenimizse öbürü ruhumuzdur. İnsan ne bedensiz ne ruhsuz yaşayabilir. Dünya ve ahret kanadı hep dengede durmalıdır. Bu kanatlardan biri eksik olursa asla uçamayız. Sadece sürünürüz.” (s. 62)

Ahmet mantar tabancası alır. O da tutukluk yapar. Buna bakmak için tabancayı yüzüne yaklaştırır. Kurcalarken içindeki mantar patlar ve Ahmet'in gözlerine zarar verir. Onu kan çanağı olmuş gözlerle gören öğretmeni uyarır.

“–Sen artık delikanlı oldun, dedi. Kendine daha güzel bir oyuncak seçmelisin. Tabancayla bıçak sokak kabadaylarına yaraşır. Şu gözlerinin haline bak. Kör olmadığına şükret, yoksa o güzelim kitapları okumaktan mahrum kalabilirdin.” (s.78)

Yardımseverlik

Ramazanda davulculara bahşış verilir. Hüsük Çavuş da mahallenin davulcusudur.

“Ninem sırtına giydiği eski geceliğin ceplerini karıştırmaya başladı. Her konuda tutumlu olmaya çalışan ninem böyle konularda çok cömertti. Fakire fukaraya dağıtmaya bayılırdı.” (s.51)

Çalışkanlık

Öğretmen herkesten resim çizmesini ister. Sami ise bir resim çizip bunun şeytan olduğunu söyler. Arkadaşları bu duruma güler. O gün sınıfta bir arkadaşlarının suluboyaları çalınır. Bunu Sami yapmıştır. Ama öğretmenleri tek suçun şeytan resminde olduğunu söyler. Onu yakar. Sami bundan etkilenir ve derslerine çok çalışıp sınıftaki ilk üç öğrencinin arasına girer.

“Sınıfın en tembel öğrencisi olan Sami, iki ay sonra benimle yarışır hale geldi. Pakize Hanım'ın yanında itibarlı bir öğrenci olabilmek için olağanüstü bir gayretle çalışıyordu.” (s.91)

Mutluluk

Emeğinin karşılığını alan öğretmen bundan mutluluk duyar.

“Aferin size diye güreledi öğretmenimiz. Gözlerinin içi yine pırıl pırıldı. Bizler doğru cevap verdikçe onun neşesi artıyordu.” (s.58)

Doğruluk

Ahmet'in bir arkadaşının babası devlet dairesinde çalışmaktadır. Oğluna birçok kalem getirir. Ahmet babasına bu durumdan söz eder. Babası bu durumu hoş karşılamaz çünkü devletin malı şahsi işlerde kullanılmamalıdır.

“Nasılı var mı? Devletin, sadece devlet işlerinde kendisine verdiği kalemi, adam kendi çoluk çocuğuna peşkeş çekiyor. Görevini resmen kötüye kullanıyor. Haram yiyor.” (s.86)

Sorumluluk

Sorumluluk sahibi Ahmet, öğretmenin verdiği ödevi aksattığı için endişelidir.

“İçime garip bir korku çöktü. Ertesi gün pazartesiydi. Öğretmenimiz hafta sonu ödevi olarak Leheb suresini ezberlememizi istemişti. Oysa ben kitabın yüzünü bile açmamıştım.” (s.9)

Kanaatkârlık

Hüsük Çavuş ramazanda davul çalan bir köylüdür. Kanaatkâr bir yapısı vardır.

“Hey gidi Hüsük Çavuş, diye mırıldandı. Rabbim sana uzun ömürler versin. Bu köy senin hakkını ödeyemez. Yaz demez, kış demez onlara hizmet edersin. Az çok demez yetinirsin. Verirlerse şükür vermezlerse sabredersin. Ne mutlu sana!” (s.52)

1.13. İSRAF TEYZE

1.13.1. Anlatıcı Tipi: Özne Anlatıcı- Özdeş Özne

İzlek: Ömrümüzü dolayısıyla kendimizi israf etmemeliyiz.

Konu: Murat'ın hasta olan arkadaşı Harun'a ve yoksul olan ailesine İsrâf Teyze'nin yardım etmesi anlatılmaktadır. Hikâyede yardımseverlik, İslamiyet ve gerektirdikleri, Allah inancı işlenmektedir.

Zaman: Vak'a Zamanı- Aynen Aktarma

Mekân: Somut Mekân- Kapalı Mekân

1.13.2. Özet:

Murat ilkokul beşinci sınıf öğrencisidir ve öğretmenini Necibe Hanım'ı çok sevmektedir. Bir gün sınıflarına Haydar isminde yeni bir öğrenci gelir. Haydar'ın saçları olmadığı için diğer çocuklar onunla Keloğlan diye dalga geçerler. Oysa Haydar'ın bir hastalığı vardır. Bu yüzden öğretmenini Haydar ile özel olarak ilgilenir, ilaçlarını zamanında almasına dikkat eder. Öğretmenin Haydar'ı Murat'a emanet ettiği bir gün Haydar tuvalette düşer ve bayılır. Bir müddet sonra Haydar'ın gelmediğini fark eden Murat, öğretmenine söyler. Tuvalette Haydar'ı baygın halde bulurlar. Haydar kendine gelince Necibe Öğretmen Murat'ı Haydar'ın yanına katarak Haydar'ı eve götürmesini söyler. Haydar'ın evindeki sefaletle rağmen annesinin misafirperverliğini gören Murat, Haydar'ın durumuna iyice üzülür. Ailenin yoksulluğunu ve oğlu için çabasını gören Murat bunu annesi ile paylaşır. O günlerde İsrâf Teyze yılın belli bölümünü geçirdiği evine gelecektir. İsrâf Teyze dini bütün, yardımsever bir kadındır. Kocasını erken yaşta ölmüş ve kocasından kendisine yüklü miktarda mal varlığı kalmıştır. Bu parayla yardıma muhtaç çocuklar için bir vakıf kurmuştur. İsrâf Teyze anne olmamış ama birçok çocuğa annelik eden bir kadındır. Murat'ın annesi ile İsrâf Teyze oldukça iyi anlaşılan iki komşudur. Haydar'ın durumuna Murat'ın annesi de çok üzülür. İsrâf Teyze de yardımsever bir kadın olduğu için durumu ona açar. İsrâf Teyze, Murat ve annesi Haydar'ın evine ziyarete giderler. İsrâf Teyze Haydar'ın tedavisi üstleneceğini yalnız onun Bursa'da tedavi edilebileceğini söyler. Ancak Haydar'ın annesi oğlundan ayrı kalmak istemez. Bunu takip eden günlerde Haydar vefat eder. İsrâf Teyze, Murat, annesi, öğretmenini ve arkadaşları bu duruma çok üzülür. İsrâf Teyze onun adına mevlit okutur. Sınıf arkadaşları da mevlide gelir. Kimisi geleni karşılar, kimisi kolonya dağıtır, kimisi de lokum. Haydar'ın annesi öteki iki çocuğunu İsrâf Teyze'nin vakfına verir. İsrâf Teyze'nin oğullarına ve kızlarına iki tane daha eklenir.

1.13.3. Ana Karakterleri:

Necibe Öğretmen: Öğrencilerine karşı duyarlı, ilgili ve naziktir. Din bilgisi de oldukça iyidir. İnce fikirli bir kadındır.

İsraf Teyze: Nur yüzlü, cömert ve hamarattır. Henüz otuzlu yaşlarında iken dul kalmış, çocuğu olmayan bir kadındır. Eşinden kalan mallarla bir vakıf kurmuş, bu vakıf aracılığıyla ile yardıma muhtaç çocukları okutmuştur.

Elif Hanım: Haydar'ın annesidir. Son derece misafirperverdir. Çocuklarına çok bağlı, onlardan ayrılmak istemeyen bir annedir.

Murat: Yardımsever, cesur ve akıllı bir çocuktur. Haydar'ın durumu onu çok üzer. Haydar'ı İsraf Teyze'ye söyleyen odur. Zaman zaman arkadaşlarını çekememezlik etse de saygılı bir çocuktur.

Haydar: Babası gece bekçiliği yapan Haydar'ın maddi durumu iyi değildir. Soluk benizli, sarışın, yeşil gözlü bir çocuktur. Haydar'ın hastalığı yüzünden saçları dökülmüştür.

1.13.4. Eğitsel İletiler:

Allah İnancı

Necibe öğretmen sınıftaki bir iki kişinin keloğlan diye Haydar ile dalga geçtiğini duyunca onları uyarır. Ancak bu uyarıyı ayet ve hadisler üzerinden yapar.

“Her sözünün başında ‘ Yüce Allah ’ımız falanca sure falanca ayette şöyle buyuruyor.’ diye konuşuyordu. O kadar sure o kadar ayet söyledi ki benim aklım allak bullak oldu.” (s.24)

Kişiler kimi zaman tek başlarına ibadette bulunmak yerine toplu halde ibadet ederler.

“Şermin'in annesi İsraf Teyzeyi Tevhit Günü'ne davet etmişti. Sizin anlayacağınız mahallenin kadınları bir araya gelip, güzel bir çay sohbetinden sonra Kuran okuyup, tespih çekecekler ve ilahiler söyleyeceklerdi.” (s.51)

Yaptığımız iyiliklerle hem biz hem de iyilik yaptığımız kişiler mutlu olur. Bu mutluluğun yanında iyilik yapan kişi Allah'ın merhametine de nail olur.

“Bak ne güzel, diye devam etti İsraf Teyze. Yardıma muhtaç insanların halinden anlamak, onlara çare bulmaya çalışmak çok güzel bir duygu. Yüce Rabb ’imiz inşallah seni ahrette kat kat ödüllendirecek.” (s.58)

İbadetin yeri olmaz. Ancak camiler toplu halde, temiz bir yerde ibadet etmemize yardımcı olur. Haydar'ın vefatı üzerine İsrâf Teyze onun için mevlit okutur. Haydar'ların evi buna müsait olmayınca bu işi camide yapmaya karar verirler.

“Hanımların mevlit dinleyecekleri ve namaz kılacakları yer ayırdı. Caminin üst katına merdivenle çıkılıyordu. Kız arkadaşlarımız Necibe öğretmenin tarif ettiği biçimde birer başörtüsü getirmişlerdi. Onların da görevleri vardı. Hanımlara şeker dağıtıp gül suyu dökeceklerdi.” (s.107)

İslamiyet

İman eden kişi temiz olmalıdır. Bu hem ibadetleri yerine getirme açısından maddi temizliktir hem de manevi temizliktir. Sınıfta sümüğünü çeken bir çocuğa ceza olması ve diğer çocuklarında onu örnek almaması için Necibe Öğretmen böyle bir yöntem bulur. Bu konu ile ilgili özlü bir söz bulup bunu defalarca yazdırmaktır.

“Öğretmenimiz tahtaya tebeşirle yeni bir cümle yazdı:<temizlik imandandır.>” (s.11)

Sınıfta birbirlerine lakap takan çocuklar vardır. Öğretmen bununla ilgili uyarıda bulunur. Bir öğrencisinin ‘Lakap takmak günah değil mi öğretmenim?’ sorusu üzerine şöyle der:

“Elbette günahdır yavrurum... Yüce Allah Kuran’da birbirinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın, kusur araştırıp birbirinizi çekiştirmeyin, diyor. Ayrıca böyle bir davranışın ölü bir insanın etini yemek kadar kötü olduğunu belirtiyor. Peygamberimizin Hz. Ayşe’ye de söylemek istediği budur.” (s.26)

Dua

Dua, İslamiyet’in ve kulluğun önemli bir parçasıdır. Öyle ki Allah ile kul arasına hiçbir şey giremez. Duaların yeri ve zamanı yoktur. Ancak camide ve kalabalıkla yapılan duaların önemi daha büyüktür. Dua sadece kişinin kendisi için yaptığı bir yakarış değildir. Aynı zamanda kardeşin kardeşe duası Allah katında daha da makbuldür. Ölen kalanlardan dua bekler. Kalanlar da ölenin ruhu için dua okuyup onun azabının hafiflemesine yardımcı olur. Bu sebeple arkamızda bırakacağımız iyi ve güzel eserler adımızın iyi anılmasını sağlayacaktır.

İsraf Teyze de kurduğu vakıf ile birçok çocuğa okuma imkânı vermektedir.

“Ağlayanı değil, dua edenleri eksik olmayacak. Bir düşünsene... Milyonlarca Fatiha onun ruhunu rahatlatmak için yardıma koşacak.” (s.44)

Murat, İsraf Teyze'nin Haydar'ı hastaneye yatıracağını kendisine söyler. Murat, iyileşmeyi uman Haydar'a dua etmesi gerektiğini düşünmektedir.

“İnşallah Haydar. Sen hastanede yatarken ben de arkandan dua edeceğim.” (s.74)

Mevlitte Haydar için gözleme ve helva dağıtılır.

“Haydar'ın canı için yedik. Evden ayrılmadan önce Necibe Öğretmenin ikazı üzerine üç Kulhü vallah bir Fatiha okuduk.” (s.92)

“Cami çok kalabalık olduğu halde dağıttığımız gül suyu ve şeker yetti de arttı bile. Mevlit bitince Hafız Nuri Efendi'yle birlikte minicik ellerimizi semaya kaldırıp, Haydar'ın ruhu için dua ettik. Çarşı Camii'nin süslü kubbesi 'Amin' sesleriyle inledi.” (s.108)

Murat Necibe Öğretmen'i çok sevmektedir. Tüm bu yaşadığı olaylarda Necibe Öğretmen de vardır. Ona saygı duymaktadır. İsraf Teyze ise dünyada ektiğini ahrette biçecektir.

“Eli öpülesi Necibe öğretmenim hâlâ yaşıyor mu bunu bilmiyorum, ama İsraf Teyze'nin mezarı başından Fatihalar eksik olmuyor. Tıpkı annemin söylediği gibi. Binlerce, milyonlarca Fatiha...” (s.109)

H.z. Muhammed

Peygamberimiz bizim için son derece önemlidir. Örnek alınması gereken bir şahsiyettir.

“Daha sonra Peygamberimizle eşi arasında geçen bir olayı anlattı: Bir gün peygamberimizin huzuruna bir kadın gelmiş. Ona bir şey sorup gitmiş. Kadın dışarı çıkıktan sonra Peygamberimizin eşi Hz. Ayşe:

–Bu kadının boyu ne kadar kısaydı, demiş.

O yumuşak huylu peygamberimiz, hemen kaşlarını çatmış. Hz. Ayşe'ye dönüp sert bir dille:

–*Tükür ey Ayşe, ölmüş kardeşinin etini yiyorsun, demiş.*” (s.25)

Murat’ın komşu kızları olan Nermin ve Şermin’in kıskanması sonucu İsrâf Teyze ona şöyle der:

“*Ateş odunu nasıl yiyip bitirirse, haset ve kıskançlık da yaptığımız bütün iyilikleri yiyip bitirir.*’ diyor peygamberimiz.” (s.59)

Öğüt Verme

Eşi erken yaşlarda vefat eden İsrâf Teyze dul kalınca babası ona vakıf kurmasını öğütler. Bu, sonra İsrâf Teyze’yi hem oyalayan hem de sevindiren bir ekinlik olacaktır.

“–*Babası kızını yanına çağırıp öğüt verdi ‘Yeniden evlenmek istemediğine göre paranı çarçur etme. Allah rızasına uygun bir vakıf kur.’ dedi.*” (s.43)

Murat komşu kızları olan Şermin ve Nermin’i kıskanmaktadır. Bunu fark eden İsrâf Teyze ona öğüt verir.

“–*Ama kıskançlık kötü bir şey, diye devam etti. İnsan arkadaşlarını kıskanır mı? Hâlbuki sen iyi bir çocuksun. Başkalarına yardım etme duygun da var. İştittiğime göre Haydar’ın durumunu annene sen söylemişsin.*” (s.58)

Murat sınıfta bir arkadaşı ile tekerlemeli bir oyun oynayacaktır. Bu tekerlemede de kapıcı geçmektedir. Kızın babası kapıcılık yaptığı için kız bu oyunu oynamak istemez. Ancak Murat’ın bundan haberi yoktur. Murat’ın oyun konusunda ısrarını gören Necibe Öğretmen onu uyarır.

“*Bak Muratçığım oyun da oynasak, tekerleme de söylesek, türkü de çığırsak, çok dikkatli olmalıyız. Kimin uydurduğu belli olmayan bir tekerlemeyi söylerken farkında olmadan birilerini fena halde incitebiliriz. Hele o tekerlemeyle birilerinin mesleğini aşağılıyorsak, farkına varmadan büyük bir günaha da girmiş oluyoruz. Çünkü alın teriyle para kazanılan her meslek kutsaldır.*” (s.80)

Necibe öğretmenin bu ikazından sonra Murat’ın aklına şu sözler gelir:

“*Annemin ara sıra hatırlattığı bir söz geldi aklıma: ‘Ağzından çıkana dikkat et, büyük adam olmak istiyorsan lafını tart da konuş.’ derdi.*” (s.83)

İnsanlar yaşlandıkça yapamadıkları şeyler gözlerinin önüne gelir. Bunun için hiçbir saniyeyi israf etmemeliyiz.

“Aman ömrümüzü israf etmeyelim, aman kendimizi israf etmeyelim!” diye konu komşuya öğüt verdiği için bu adı alan İsrâf Teyze gerçekten de ömrünün bir saniyesini bile israf etmedi.” (s.109)

Yardımseverlik

Necibe Öğretmen sorumluluk sahibi, yardımsever bir öğretmendir. Bu yüzden hasta öğrencisi Haydar’la ilgilenmeyi ihmal etmez.

“O güne kadar bize analık-babalık yapan Necibe öğretmenin o günden sonra hemşirelik de yapmaya başladığını söylesem yalan olmaz. Diğer öğretmenlerin çay içip şakalaştıkları teneffüs saatlerinde bile bizim öğretmenimi Haydar’ın ilaçlarıyla uğraşıyordu.” (s.27)

Murat Haydar’ların evini görünce onların sefaletine çok üzülür. Eve gelince durumu annesiyle paylaşır.

“Özellikle kardeşlerinin durumuna çok üzüldü. Hele kardeşlerinin sefaletini duyunca neredeyse ağlayacaktı. Annem benim içimden geçenleri okumuşçasına:

–Keşke gücümüz yetse de yardım edebilsek, dedi.” (s.36)

Elif Hanım İsrâf Teyze’nin bir sürü çocuğu olduğunu söyleyince Murat şaşırır. Sonra bunların vakıftan yararlanan çocuklar olduğunu anlar. İsrâf Teyze birçok çocuğa okuma imkânı sunar.

–“Şöyle anlatayım: Zengin ve hayırsever her Müslüman’ın halk yararına olan bir hizmeti sonsuza dek sürdürmek amacıyla ortaya koyduğu paraya veya mülke vakıf derler.

–İsrâf Teyze de böyle bir vakıf mı kurdu?

–Evet... Adını da İsrâf Hanım Vakfı koydular.” (s.43)

Çalışkanlık

İsrâf Teyze yardımsever olmakla kalmaz aynı zamanda alçakgönüllüdür. Öyle ki kendisi de çalışanlarla beraber çalışır, çalışkan bir insandır.

“Yiyecek ve yatacak parası vermedikleri gibi, üstlerini başlarını da İsrâf Teyzen alıyormuş. Pansiyonda çalışan bir yığın hizmetçi olmasına rağmen, İsrâf Hanım da onlarla birlikte çalışıp, didiniyormuş.” (s.44)

Örnek Olma

Öğüt veren kişi öncelikle verdiği öğüde uymalı ki insanlar da ona uysun. Özellikle toplumda daha çok öğüt veren eğitimciler buna daha da dikkat etmeli.

“Yine bir pazartesi günüydü. Vekil öğretmen uzun uzun ağız ve diş temizliğinden bahsettikten sonra uzun tırnakların insan sağlığına zararlarını anlatmaya başladı... Hiç kuşku yok vekil öğretmen bunları konuşurken, bütün öğrenci arkadaşlarımla aklımda bir tek şey vardı. O da vekil öğretmenin kendi tırnakları. Antep fıstığının kabuğu gibi içi oyuk ve sivri tırnaklarını, her hafta değişik bir oje ile parlatıp geliyordu.” (s.102)

İnsan Sevgisi

İnsanların zengin ya da fakir olmasındansa bize olan davranışları önemlidir. Haydar’ın annesi Murat’a nazik ve misafirperver davranmıştır.

“Zavallı kadıncağz, bütün yoksulluğuna rağmen, konukseverliği elden bırakmamak için Bana bir tabak kuru üzüm bulup getirmişti. Ne gönlü bol insanlardı.” (s.50)

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR:

Küreselleşme ve medya toplum üzerinde özellikle de çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaktadır. Yozlaşan değerlerin doğruluğunu aşılamaaya çalışan medyaya karşı toplumun elindeki en büyük silah olumlu değerlerin etkili ve estetik bir şekilde verildiği kitaplardır. Değerler kültürümüzün de bir parçasıdır. Kitaplar aynı zamanda değerlerin yani kültürümüzün nesilden nesile aktarımını sağlar. Değerler aslında sosyal öğrenme ile etkili şekilde öğrenilmektedir ama toplumun bozulması, olumlu değerlerin öğretiminde yetersiz kalmaktadır. Devlet malının korunması önemli bir değerdir ancak ‘Devletin malı deniz, yemeyen domuz.’ gibi sonradan üretilen sözler de bu yozlaşmayı ortaya sermektedir. Aslında sık kullanılan ya da üzerine en çok söz söylenmiş atasözleri, deyimler, tekerlemeler, en çok dinlenen şarkılar toplumun nelere önem verdiğini, hangi değeri değerlendirdiğinin de göstergesidir.

Gündüz’ün eserlerine baktığımızda dinî ve ahlâkî değerlerin ağırlıklı olduğunu görürüz. Bunu kişilik değerleri ve sosyal değerler izler. İslam inancının temel kavramları eserlerinin ana izleğini oluşturur. Hatta Kandil ve Uçurtma adlı eserinin iç kapağında “Din Kokulu Öyküler “ibaresine yer verilmiştir. Eserlerde Allah inancına, İslamiyet’e, duaya ait kavramlar sıklıkla görülür. Buna bağlı olarak kahramanların hemen hemen hepsi inançlı, dini bütün kimselerdir. Herkes kendisince ibadetini yapmaktadır. Çocuklar da namaz kılar, dua ve sureleri bilir, Ramazan’da oruç tutar.

Yazar eserlerinde öğüde epey yer vermiştir. Çocuk olan kahramanlara kendilerinden büyük olan anne, baba, öğretmen veya imam öğüt verir. Hatasını belirtir.

Pembe Kızın Ölümü, Anneler ve Kuzular, Bayram Şenliği adlı kitaplar değerlerin en sık işlendiği kitaplardır. Sık işlenen değerler ise öğüt verme, İslamiyet’in gerekleri ve getirdikleri, dua etme, Allah inancıdır. Yardımseverlik,

toplu yaşama ve toplu yaşamının gerektirdiği paylaşma, sorumluluk, çevreye karşı duyarlı olma, mutluluk gibi değerlere de sıkça rastlanmaktadır. (Bkz. Ek-2).

Hikâyelerde yer alan aileler örnek alınabilecek ailedir. Büyük çocuklar kardeşleri ile ilgilenmekte, herkes karşılıklı saygı içerisinde anlaşmaktadır.

Hikâyelerdeki karakterlerin isim benzerlikleri dikkat çekicidir. Bazen ana karakter bazen adı geçen kişi de olsa isim benzerliğine rastlanmıştır. Murat ismi Talihsiz Mınav, Çiçek Hırsız, Gönülsüz İşlenen Sevap, Kutsal Yama, Pembe Kızın Ölümü, Hafize Bacı'nın Tren Bileti, Anneler ve Kuzular adlı eserlerde geçmektedir. Çoğunda da çocuğun adıdır. Anneler ve Kuzular hikâyesinde Üzeyir Gündüz kendi hayatından bir kesit sunmuştur. Burada da ana karakterin adı Murat'tır. Bekir ismi Çerçi Bekir, Cambazhane Merakı, Veli'nin Mezarında, Gönülsüz İşlenen Sevap, Mezarıcı Bekir, İbibik Yuvası, Pembe Kızın Ölümü hikâyelerinde geçmektedir. Selim ismi Dayımın Tövbesi, Garibin Ölümü, Şeytan Taşı, Kuyudaki Ördek Yavrusu, Vitrindeki Masal Kitabı hikâyelerinde yer almaktadır. Bunların çoğunda da olayı anlatan ya da yaşayan karakterin kardeşidir. Topal Ahmet'in Mısır Tarlasında, Lanetli Düğün, Boşboğaz'ın Koyunları, Pembe Kızın Ölümü, Tek Kanatlı Güvercin hikâyelerindeki din adamının adı ise Adil Hoca'dır. Kedilerin adı genellikle Mınav, eşeklerin adı ise Dikkulak'tır.

Ölüm bir çocuğun algılayıp anlamlandıramadığı soyut bir olaydır. Varken yok oluşun izahı da zordur. Pembe Kızın Ölümü adlı eserde ölüm temasının işleniş i ilgi çekicidir. Ana karakter olan Murat kendisine hediye verilen yavru keçiyi büyütür, her şeyi ile ilgilenir. Öyle ki her yere beraber gidip gelirler, keçi de onun peşinden ayrılmaz. Ancak sonraki süreçte Pembe Kız'ı kesmek zorunda kalırlar ve Murat, Pembe Kız'ının kesilişini izler. Murat çok üzülür ama olgun bir çocuk tavrıyla sabreder. Bu, sanki Murat için bir alıştırmadır. Çünkü yaklaşık bir yıl sonra Murat'ın babası da vefat eder.

Yazarın farklı isimdeki kitaplarında aynı hikâyelere rastlanmaktadır. İki Ayaklı Kuzu adlı eserdeki İki Ayaklı Kuzu, Bosna'dan Gelen Bebek, Anne Müjde, Zavallı Babacığım, Bayram Şenliği; Kandil ve Uçurtma adlı eserdeki Halamın Umresi, Dayımın Tövbesi, Gönülsüz İşlenen Sevap, Kara Ceylan, Kutsal Yama, Pastacı Kerem, Tasdikname; Şeytan Taşı adlı eserdeki Şeytan Taşı, Çerçi Bekir,

Hafize Bacı'nın Tren Bileti, Talihsiz Mınav, Kan Aranıyor, Kuyudaki Ördek Yavrusu, Çocuk Bahçesindeki Bekçi; Şirin Osman adlı eserdeki Şirin Osman, Balıkçı Memiş, Muz Kabukları, Ömer'in Topu, Vitrindeki Masal Kitabı, Kolu Kırık Tarzan adlı hikâyelerin diğer eserlerde de yer aldığını görüyoruz. Bu yer almada hikâyelerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. İsrâf Teyze adlı romanı da farklı bir yayınevi tarafından daha sonra Sakıncalı Yumurcak adıyla tekrar basılmıştır

Eserlerde “8-12 yaş ve 9+” gibi hangi okur kitlesine hitap ettiğine ilişkin ibareler vardır. Eserler bu yaş aralığı çocuklar için uygundur, sade bir dil kullanılmıştır. Sadece kimi zaman bu yaş aralığının bilemeyeceği ya da cümleden çıkaramayacağı kelimelere ve cümlelere yer verilmiştir.

Yazarın eserlerinde zaman zaman mizah ögesini görmek mümkündür. Bu, çocuklar için okurken ve öğrenirken eğlenmeyi sağlar. Zaten çocuğa hitap eden bir eserin öncelikle onu mutlu etmesi gerekir. Bu ögelere örnek verecek olursak:

“Ağabeyim Sıdika'yı o denli abartarak anlatıyordu ki babaannemin kucağında tembel tembel yatan o kıllı yaratık bir anda evimizin ilgi odağı haline gelmişti. Onu kıskanmaya başladım.

‘Umarım sayı saymasını biliyordur.’ diye alaycı bir kahkaha attım.

Ağabeyim benden daha alaycı çıktı.

‘Bilmez olur mu?’ dedi. ‘Geçen yıl SBS sınavında il birincisi oldu.’” (BŞ s.7)

“Diyelim ki ekranda vesikalık gibi oturan bir haber spikeri var; geçiyorum öbür kanala.” (BŞ s. 65)

Kara Murat kurbağaların ön bacaklarının arka bacaklarına göre neden zayıf olduğunu sorar. Babası da kendi pazılarının çalışmaktan şiştiğini Murat'ın ise tembellikten çubuk gibi kaldığını söyler ve eğer bunların doğruluğunu kanıtlamak istiyorsa deney yapabileceğini ifade eder. “Bir kurbağa yakalarsın ve kurbağaya geriye doğru sıçramayı öğretirsin. O zaman ön bacaklarını kullanacağı için o da şişmanlar.” (PKÖ s. 54)

Kara Murat göl kıyısına gidip bir kurbağa bulur ve tüm gün bunu yapmaya çalışır. Bu uğraşımı gören babası onun haline gülünce babasının aslında kendisini kandırdığını anlar.

Eserlerde birinci ağızdan anlatım ağır basmaktadır. Olayı aktaran ile aktarıcı arasında özdeşlik olan özdeş özne kullanılmıştır. Olayı gören, bilen ya da yaşayan bir kişi tarafından hikâyeye aktarılmıştır. Bu, okurun kendisini kahramanın yerine koymasını kolaylaştırdığı için çocuk açısından olumlu bir durumdur.

Eserlerde zaman olarak olayların geçtiği zaman dilimini yansıtan vak'a zamanı kullanılmıştır. Mekân ise çocuğun algılamasının daha kolay olacağı somut mekândır.

Eserle Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerinin çoğunu barındırır. Bu ilke ve amaçlar:

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır. (MEB; 2006)

Eserlerde bu ilke ve amaçlardan bazılarının zayıf kaldığı görülmektedir. Milli Eğitim'in amaçlarından olmakla beraber, bazı değerler, meselâ okunacak eserlerde “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları”nın sağlanması ve “yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler” bulunması ilkeleri Üzeyir Gündüz'ün eserlerinde pek görülmemektedir.

Bununla birlikte az da olsa yazarın eserlerinde millî değerler içerisinde yer alan vatan sevgisi ile ilgili olan hikâye Değirmenden Gelen Haber'dir. Tek Kanatlı Güvercin adlı romanda ise bayramlaşma, düğün, düğünde gençlerin eğlence için yaptıkları deve ve oynadıkları sinsin adlı oyundan bahsedilmektedir. Bunlar da millî değerlerimizdir. Kalpten Kalbe Yol Vardır adlı hikâyede ise 23 Nisan Bayramı kutlamalarından söz edilmektedir. Ancak eserlerin tamamına baktığımızda “dünya kültür ve sanatına ait evrensel değerler”e ya da “yurt ve dünya sorunlarına ait çözümler üretme” gibi iletilere rastlanmamaktadır.

ÖNERİLER:

1. Araştırmamızda Üzeyir Gündüz'ün eserlerindeki eğitici iletiler ortaya konmuştur. Çocuklara tavsiye edilen/ edilecek kitaplarda öncelikle eğitici iletiler tespit edilmelidir. Sadece tavsiyeli eserlerde değil aynı zamanda okuma metinleri de bu yönüyle incelenmelidir.

2. Yazarın eserleri dil, anlatım, izlek, konu açısından kitaplar üzerinde bulunan 9+, 8-12 yaş aralığı için uygundur. Aynı zamanda içeriğinde çocuklara yönelik olumsuz örnek oluşturacak herhangi bir yargıya rastlanmamıştır. Bazen mizahın da kullanılması okurun sıkılmadan okunmasını sağlamaktadır. Bu sebeple yazarın eserleri belirtilen yaş grupları için tavsiye edilebilir.

3. Yazarın eserlerinde “*Lebbeyk, şeş cihet, Leheb, İnnâ lillahi ve inna ileyhi raciun, ihram, muazzep olmak, mihrap*” gibi terim ve ibareler bulunmaktadır; ancak bunların bazısının açıklaması yer alırken bazısının açıklamasına yer verilmemiştir. Okurun kelime hazinesini genişletmek ve çocuğun kitaba karşı olumsuz koşullanmasını engellemek amacıyla bu gibi kelimelerin sayfanın altında açıklamaları yapılmalıdır.

4. Yazarın eserlerinde dinî ve ahlakî değerler yoğun olarak işlenirken millî ve geleneksel değerler çok az yer almıştır. Eserlerin bu açıdan eksik kaldığı görülmektedir. Millî ve geleneksel değerleri barındıran hikâyelerle kitaplar desteklenmelidir.
5. Eserlerde Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerinden Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımlarının sağlanması; yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler bulunması ilkelerine rastlanılmamaktadır. Evrensel değerler, yurt ve dünya sorunları ile ilgili hikâyelerle kitaplar desteklenmelidir.
6. Çocuk için kitabı çekici kılan ilk unsur onun görünüşüdür. Eserlerin biçimsel ve görsel açıdan incelemesi yapılabilir. Üzeyir Gündüz'ün Meneviş Yayınları'ndan çıkan kitaplarına baktığımızda kapağın ve içindeki resimlerin çocuğa çekici gelmeyeceği görülmüştür. Dolayısıyla kitaplar görsel açıdan yeniden düzenlenmelidir.
7. Yazarın aynı hikâyeleri farklı kitaplarda da yer almaktadır. Yani eserlerde zaman zaman tekrara düşülmektedir. (Bkz. Ek-1) İsrâf Teyze adlı roman başka bir yayınevince Sakıncalı Yumurcak adı ile yeniden basılmıştır. Kitabın farklı yayınevinden çıkması bunun sebebi olabilir.
8. Güncel Çocuk Öyküleri adı altında Gül Ahmet adlı eserdeki Cimrinin Kedileri ve Cambazhane Merakı'ndaki Bodur Avcı İle Kırık Kulak Tavşan, öykü adı altında yer alsada birer masaldır. Bu sebeple bu iki eserin masal kitaplarında yer alması tür karışıklığını engellemek açısından daha uygun olur.
9. Değerler öğretimi günümüzde maalesef bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı karşılamaya yönelik öğretim programları oluşturulmalı ve program ciddiye alınarak ailenin desteği ile uygulanmalıdır. Ancak toplum için gereken öncelikli değerler tespit edilmeli, bunları uygulamaya yönelik olarak nasıl öğretileceği konusunda araştırma yapılmalıdır. Kazandırılmak istenen değerlerle ilgili etkili okuma parçaları ve etkinlikler ders kitaplarında yer almalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbayır S. (2008). *Çocuğum Neyi Okumalı?* Ankara: Pegem A.
- Balcı A. (2007). “Türkçe Eğitiminde Değer Eğitimi ve Ayla Çınar Öyküleri”, *Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Ayla Çınaroğlu Sempozyumu*, Eskişehir.
- Baloğlu M., Balgamiş E.(2010). İlköğretim ve Ortaöğretim Yöneticilerinin Öz-Değerlerinin Betimlenmesi: Tokat İli Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi* .
- Bilgin, N.(1995).*Sosyal Psikolojide Yöntem Ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilkan A.F.(2005). Çocuk Edebiyatı –Kavram ve Mahiyet-, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl:9, S.104-105,s.7-8.
- Dursunoğlu, H.(2000), *Çocuk Edebiyatı Nedir?*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Güteryüz H.(2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A.
- Gündüz, Ü.(2005).Çocuk edebiyatında Çeviri Etkisi, Uyarlamalar ve Sorunları, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl:9, S.104-105,s.136.
- Gündüz, Ü. (1990) *Anneler ve Kuzular*, Ankara: Küçük Ev Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1991) *Bayram Şenliği*, Ankara: Küçük Ev Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1986) *Cambazhane Merakı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1986) *Değirmenden Gelen Haber*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1986) *Gül Ahmet*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1986) *İbibik Yuvası*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (2006) *İki Ayaklı Kuzu*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1989) *İsraf Teyze*, İstanbul: Meneviş Yayınları.
- Gündüz, Ü. (2009) *Kandil Ve Uçurtma*, Ankara: Akçağ Yayınları
- Gündüz, Ü. (1986) *Pembe Kızın Ölümü*, Ankara: Küçük Ev Yayınları

- Gündüz, Ü. (2006) *Şeytan Taşı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (2006) *Şirin Osman*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Ü. (1987) *Tek Kanatlı Güvercin*, İstanbul: Meneviş Yayınları.
- Gündüz, Ü. (2006) *Yılın Babası*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güngör E.(1993). *Değerler Psikolojisi Üzeride araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gürel Z., Temizyürek F., Şahbaz N. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Öncü Yayınevi.
- <http://www.kucukevyayin.com>: 13.05.2012
- Kaplan R.(2006).*İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: MEB.
- Kavcar C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Oğuzkan, A.F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayınları.
- Özbay M. (2002).Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi, Türk Dili, Sayı: 602.
- Özcan V. (2008). *Hikâyelerle Karakter Eğitimi*, İstanbul: Moralite Yayınları.
- Öztürk, H.E. (2008). *Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler*, İstanbul: Nar Yayınları.
- TDK. (1998).Türkçe Sözlük, Ankara.
- Sever S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever S. (2006). “Çocuk edebiyatı öğretimi Nasıl Olmalıdır?”II. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Sınar A. (2007), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Morpa.
- Şirin, M.R.(1994) *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Turan İ.(2010). “Bazı Batı ve Türk Çocuk Klasiklerinde Dinî ve Ahlâkî Değerler”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. C:10, S:1, s.171-194
- Yalçın A. ve Aytaş G. (2008), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yusuf Has Hacip (2005). *Kutadgu Bilig*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

EKLER DİZİNİ

Ek 1: İncelenen Eserlerden Birbiriyle Aynı olanların Listesi	148
Ek 2: Yazarın İncelenen Eserlerindeki Eğitsel İletileri Gösteren Tablo.....	151

EKLER

Ek 1: İncelenen Eserlerden Birbiriyle Aynı Olanların Listesi

Cambazhane Merakı	Değirmenden Gelen Haber	Gül Ahmet
Küçük Hüseyin İle Deli Harami Cambazhane Merakı Veli'nin Mezarında Topal Ahmet'in Mısır Tarlası Kalpten Kalbe Yol Vardır Bodur Avcı İle Kırık Kulak Tavşan	Çiçek Hırsız Rasim'in Rüyası Lanetli Düğün Değirmenden Gelen Haber Tavukçu	Cimrinin Kedileri Gönülsüz İşlenen Sevap Kara Ceylan Dayımın Tövbesi Garibin Ölümü Gül Ahmet Kutsal Yama Tasdikname Pastacı Kerem İdris Baba'nın Hanı
İbibik Yuvası	Pembe Kızın Ölümü	Tek Kanatlı Güvercin
Mezarcı Bekir Sahtekâr Camcı Boşboğazın Koyunları İbibik Yuvası	Pembe Kızın Ölümü	Tek Kanatlı Güvercin
İsraf Teyze	Anneler ve Kuzular	Bayram Şenliği
İsraf Teyze	1. Hafize Bacı'nın Tren Bileti Kan Aranıyor	Sıdika Aşk olsun Sana Kerem

	<p>Kuyudaki Ördek Yavrusu</p> <p>Telefon</p> <p>Vitrindeki Masal Kitabı</p> <p>Muz Kabukları</p> <p>Ömer'in Topu</p> <p>Çocuk Bahçesindeki Bekçi</p> <p>Anneler ve Kuzular</p> <p>Yeni Çantalar da Eskir</p> <p>Bir Hatıra Defteri</p> <p>Zavallı Babacığım</p> <p>Çömlekçinin Oğlu</p> <p>Şirin Osman</p> <p>Balıkçı Memiş</p>	<p>Şıp Şıp Oyunu</p> <p>Bayram Şenliği</p> <p>İki Ayaklı Kuzu</p> <p>Anne Müjde</p> <p>Bosna'dan Gelen Bebek</p> <p>Sünnet Keyfi</p> <p>Dedemi Pili</p> <p>Dayım Kömür Göndermiş</p> <p>Yılın Babası</p> <p>Kolu Kırık Tarzan</p> <p>Çerçi Bekir</p> <p>Talihsiz Mınav</p>
İki Ayaklı Kuzu	Şeytan Taşı	Şirin Osman
<p>İki Ayaklı Kuzu*</p> <p>Bosna'dan Gelen Bebek*</p> <p>Anne Müjde*</p> <p>Zavallı Babacığım*</p> <p>Halamın Umresi</p> <p>Bayram Şenliği*</p> <p>Çilingir Hasan</p>	<p>Şeytan Taşı</p> <p>Çerçi Bekir*</p> <p>Hafize Bacı'nın Tren Bileti*</p> <p>Talihsiz Mınav*</p> <p>Kan Aranıyor*</p> <p>Kuyudaki Ördek Yavrusu*</p> <p>Çocuk Bahçesindeki Bekçi*</p> <p>Telefon*</p>	<p>Şirin Osman*</p> <p>Balıkçı Memiş*</p> <p>Dört Kardeşe Dört Balta</p> <p>Yörük Beyi İle Eşkuya</p> <p>Muz Kabukları*</p> <p>Ömer'in Topu*</p> <p>Vitrindeki Masal Kitabı*</p> <p>Kolu Kırık Tarzan*</p>

Yılın Babası	Kandil ve Uçurtma	
Dayım Kömür	Kandil ve Uçurtma*	* İle işaretli olanlar diğer kitaplarda da mevcuttur.
Göndermiş*	Köye Yolculuk*	
Bir Hatıra Defteri*	Şeytan Taşı *	
Yılın Babası Yeni	Halamin Umresi*	
Çantalar da Eski*	Dayımın Tövbesi*	
Kandil ve Uçurtma *	Gönülsüz İşlenen Sevap*	
Köye Yolculuk*	Kar Ceylan *	
Anneler ve Kuzular*	Kutsal Yama*	
Dedemin Pili*	Pastacı Kerem*	
Sünnet Keyfi*	Tasdikname*	

Ek 2: Yazarın İncelenen Eserlerindeki Eğitsel İletileri Gösteren Tablo

Dinî Değerler	C	D	G	İ	A	B	İ	Ş	Ş	Y	P	T	İ	
	M	G	A	Y	K	Ş	A	T	O	B	K	K	T	
		H					K				Ö	G		
Allah İnancı	3	1	6	2				1		1	2		4	20
Şeytan Melek											2	2		4
Cennet-Cehennem		1	2	1					1			2		7
Ölüm			1								2			3
İslamiyet	3	1	6			1	1			2	2	7	2	25
Dua		2	2	3	1	2	1					5	5	21
Şükür	1										1			2
Din Adamı												2		2
Hz. Muhammed											1	1	2	4
Uğursuzluk											2			2
Ahlâkî Değerler														
İyi- Kötü		1	1	1							1			4

	Suç-Ceza	2				1		1						4	
	Öğüt	3	2	1	1	5	2			1		4	2	5	26
	Yemin											1			1
	Yardıms severlik	1	1			5	2			1		1	1	3	15
	Mutluluk		1	2		2	5				1		1		12
	Örnek Olma					5	1			1		1		1	9
	Doğruluk			1		1						1	1		4
	Adalet					1	1	1				1			4
	Paylaşma			2		2	1					1			6
	Hoşgörülü Olma					1	2								3
	Güvenilirlik									1					1
	Sorumluluk	1	1	1			1		1			2	1		8
	Sabır											1			1
	Temizlik-Düzen			1		1	2								4
	Kanaatkârlık												1		1
	Kişilik Değerleri														
	Eğitim-Bilgi				1		2					3			6
	Çalışkanlık					2							1	1	4
	Duyarlık	1		1	1	6	1	1							11
	Kararlılık					1	1					1			3
	Akıllılık			1	1		3			2		1			8
	Fedakârlık							1							1
	Başka Hayata Özenme	1									1				2
	Tabiat Sevgisi											1			1
	İnsan Sevgisi			1			4							1	6
	Hayvan Sevgisi		1	1			3					1			6
	Sosyal Değerler														
	Toplu Yaşama	1	1	2	1		3			1		4			13

	Zenginlik											1			1
Geleneksel Değerler															
	Aile Bağı		1			4	3					1			9
Millî Değerler															
	Vatan Sevgisi		1												1
		17	14	32	12	38	40	6	2	8	5	39	27	24	